

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Šimon Hlinovský

TOP 09 a STAN jako aliance stran

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Šimon Hlinovský**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

HLINOVSKÝ, Šimon. *TOP 09 a STAN jako aliance stran*. Praha, 2014. 141 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá fenoménem aliancí politických stran a hnutí, s důrazem na alianci strany TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí. Tento fenomén je dnes v české politice velmi aktuální. Diplomová práce se zabývá také jinými svazky stran pravého středu, které v České republice vznikly, a hledá odpověď na otázku, jestli se skutečně jedná o aliance.

Především se diplomová práce zabývá vztahem mezi TOP 09 a STAN, které od roku 2009 spolupracují jak na celostátní úrovni, tak na regionální a lokální úrovni. Zabývá se odlišností mezi vztahem TOP 09 a STAN na těchto úrovních, hledá případy štěpení mezi TOP 09 a STAN, a také hledá odpověď na otázku, jaké jsou perspektivy této aliance do budoucna.

První smlouva o spolupráci byla uzavřena v roce 2009. V roce 2013 byla nahrazena novou smlouvou, která již umožňuje volnější spolupráci a samostatnou kandidaturu obou subjektů na regionální a lokální úrovni.

Abstract

This work deals with a phenomenon of party alliances, especially with the alliance of TOP 09 and STAN. This phenomenon is current in the Czech politics. This work concerns other unions of the right-wing or the center parties in the Czech Republic too, and searches an answer for the question, if it is an alliance.

Primarily this work deals with the alliance of TOP 09 and STAN, which were established in 2009. It also deals with differences of this alliance on the state, regional and local level, and searches any cleavages of this alliance on the state, regional or

local level. This work also searches the answer for the question, what the perspectives of this alliance in the future are.

The first agreement about the alliance was confirmed in 2009. The second agreement was confirmed in 2013. This agreement enables free relationship between TOP 09 and STAN on the regional and local levels.

Klíčová slova

TOP 09, STAN, aliance, spolupráce, volby, pravice

Keywords

TOP 09, STAN, party alliance, cooperation, elections, right-wing

Rozsah práce: 254 639

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.

Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ... 5. 1. 2015

Šimon Hlinovský

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce PhDr. Petru Jüptnerovi, Ph.D. Dále bych rád poděkoval předsedovi TOP 09 Karlu Schwarzenbergovi, členovi volebního štábu TOP 09 Martinovi Churavému, Cand.Soc., starostovi Městské části Praha 6 Mgr. Ondřeji Kolářovi, starostovi Městské části Praha-Libuš Mgr. Jiřímu Koubkovi, a poslanci RNDr. Františku Váchovi, Ph.D.

Specifikace tématu

V této magisterské diplomové práci se budu zabývat fenoménem aliancí politických stran a hnutí, s důrazem na alianci strany TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí. Tento fenomén je dnes v české politice velmi aktuální. Kandidatura v koalici by pro mnoho malých stran byla nevýhodná, protože koalice jsou ve volbách znevýhodněny zvýšenou hranicí pro vstup do Poslanecké sněmovny, odpovídající násobku 5 % a počtu stran nebo hnutí, které koalici tvoří.

Zabývat se budu také dalšími aliancemi stran, které v České republice existují nebo existovaly a kterými se strany snažily zvýšit svou šanci na překročení hranice 5 % a získání mandátu v celostátních volbách. Budu také hledat odpověď na otázku, jestli se skutečně jedná o aliance.

Především bych v této magisterské diplomové práci chtěl analyzovat vztah mezi politickou stranou TOP 09 a politickým hnutím Starostové a nezávislí. Oba subjekty uzavřely strategickou dohodu o spolupráci už v roce 2009, aby členové STAN mohli být na kandidátních listinách TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny, které se měly v říjnu tohoto roku konat, ale z důvodu verdiktu Ústavního soudu se konaly až v řádném termínu na konci května 2010.

Zatímco senátorský klub „TOP 09 a Starostové“ vznikl již v roce 2009, stejnojmenný poslanecký klub byl založen až v roce 2010 po volbách do Poslanecké sněmovny. Kandidatura v koalici nepřipadala v úvahu, protože tím by se oba subjekty vystavily riziku, že se do Poslanecké sněmovny nedostanou, pokud nezískají alespoň 10 % hlasů. Proto kandidátní listina nesla jen název TOP 09, ale byli na ní také členové STAN. Ti pak dokonce získali jedno ministerské křeslo. Na ministerstvo kultury dosadili starostu Berouna Jiřího Bessera.

Zabývat se budu také vztahem TOP09 a STAN na lokální úrovni a tím, jak se tento vztah liší v různých městech a obcích, a také jak se měnil v komunálních a krajských volbách.

Výzkumná otázka

Je vztah TOP09 a STAN aliancí? Jak se liší vztah těchto subjektů na celostátní, krajské a lokální úrovni? Kde dochází ke štěpení mezi TOP09 a STAN?

Použitá literatura

Použitou literaturu můžeme rozdělit do dvou skupin. První z nich tvoří literatura, která zkoumá evropské stranické systémy.

Další knihy zkoumají obecně politický systém České republiky. Dále budu čerpat výsledky jednotlivých voleb z volebního serveru ČSÚ na internetových stránkách www.volby.cz. Využívat budu také informace z oficiálních internetových stránek TOP09 a STAN. Budu se zabývat výroky představitelů TOP09 a STAN v médiích.

Metody práce

Jako metodu práce jsem si zvolil instrumentální případovou studii. V úvodu práce shrnu teoretický základ tématu, a budu se zabývat aliancemi stran v Evropě, ale také v samotné České republice.

V druhé části práce se zaměřím na vztah TOP09 a STAN. Součástí práce budou také polostrukturované rozhovory s představiteli TOP 09 a STAN.

Struktura práce

- 1) Úvod
- 2) Aliance stran v teorii
- 3) Aliance stran v Evropě
- 4) Aliance subjektů v České republice
- 5) Formování aliance TOP09 a STAN
- 6) Výsledky TOP09 a STAN ve volbách na různých úrovních
- 7) Perspektivy spolupráce TOP09 a STAN v budoucnosti

Obsah

ÚVOD	10
1. ALIANCE STRAN V TEORII	13
2. ALIANCE STRAN V EVROPĚ	26
2.1 Aliance stran ve Francii.....	26
2.2 Aliance stran v Itálii.....	36
2.3 Aliance stran v Německu.....	40
2.4 Aliance stran ve Švédsku.....	43
3. ALIANCE STRAN V ČESKÉ REPUBLICE	47
3.1 Čtyřkoalice.....	48
3.2 SNK a ED.....	52
4. FORMOVÁNÍ A VÝVOJ ALIANCE TOP 09 a STAN	56
4.1 Vznik TOP 09 a STAN.....	56
4.1.1 Vznik politické strany TOP 09.....	56
4.1.2 Vznik politického hnutí Starostové a nezávislí.....	59
4.2 Vývoj smluvního vztahu mezi TOP 09 a STAN.....	62
4.2.1 První smlouva o spolupráci.....	62
4.2.2 Druhá smlouva o spolupráci.....	65
4.3 Mezníky spolupráce TOP 09 a STAN.....	70
4.4 Perspektivy dalšího vývoje.....	84
5. TOP 09 A STAN VE VOLBÁCH	94
5.1 Volby do Poslanecké sněmovny.....	94
5.1.1 Volby do Poslanecké sněmovny 2010.....	94
5.1.2 Volby do Poslanecké sněmovny 2013.....	95
5.2 Senátní volby.....	96
5.2.1 Senátní volby 2010.....	96
5.2.2 Senátní volby 2012.....	97
5.2.3 Senátní volby 2014.....	98
5.3 Krajské volby 2012.....	100
5.4 Komunální volby.....	103
5.3.1 Komunální volby 2010.....	103
5.3.2 Komunální volby 2014.....	104
5.5 Volby do Evropského parlamentu 2014.....	109
ZÁVĚR	113
SUMMARY	116
SEZNAM ZDROJŮ	117
SEZNAM PŘÍLOH	125

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám fenoménem aliancí politických stran a hnutí, s důrazem na alianci strany TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí. Tento fenomén je dnes v české politice velmi aktuální, a stále se vyvíjí, protože TOP 09 a STAN nadále pokračují ve spolupráci.

V úvodu diplomové práce shrnu dosavadní teoretickou debatu o fenoménu aliancí politických stran. Budu pracovat s názory Duvergera, Sartoriho a dalších teoretiků na tento fenomén. Zároveň budu pracovat s příklady několika aliancí stran, které existují v zahraničí.

Zabývat se budu také dalšími aliancemi stran, které v České republice existují nebo existovaly, a kterými se strany snažily zvýšit svou šanci na překročení hranice 5 % a získání mandátu v celostátních volbách do Poslanecké sněmovny. Budu také hledat odpověď na otázku, jestli se skutečně jedná o aliance.

Kandidatura v koalici by pro mnoho malých stran byla nevýhodná, protože koalice jsou podle volebního zákona z roku 2000 ve volbách znevýhodněny zvýšenou hranicí pro vstup do Poslanecké sněmovny, odpovídající násobku 5 % a počtu stran nebo hnutí, které koalici tvoří. Proto se některé strany usilující o úspěch v celostátních volbách do Poslanecké sněmovny rozhodly pro sloučení, jiné naopak kandidují ve formě aliance, která jde do voleb formálně jako jedna strana nebo hnutí.

Především bych v této magisterské diplomové práci chtěl analyzovat vztah mezi politickou stranou TOP 09 a politickým hnutím Starostové a nezávislí. Oba subjekty uzavřely strategickou dohodu o spolupráci už v roce 2009, aby členové STAN mohli být na kandidátních listinách TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny, které se měly v říjnu tohoto roku konat, ale z důvodu verdiktu Ústavního soudu se konaly až v řádném termínu na konci května 2010.

Zabývat se budu také vztahem TOP 09 a STAN na lokální úrovni a tím, jak se tento vztah liší v různých městech a obcích, a také jak se měnil v komunálních a krajských volbách.

Aliance TOP 09 a STAN na celostátní úrovni funguje od roku 2009, kdy byla uzavřena první smlouva o spolupráci mezi TOP 09 a STAN, bez větších problémů. TOP 09 a STAN počítaly dokonce s účastí už v plánovaných předčasných volbách, které se měly konat 9. a 10. října 2009, ale Ústavní soud je zrušil. TOP 09 tak alespoň

mezitím vytvořila klasickou strukturu politické strany, která je obvyklá ve všech zavedených politických stranách. TOP 09 tedy má kromě celostátní úrovně krajské organizace, které se dále dělí do regionálních organizací. Ty se ještě mohou, ale také nemusí, dělit ještě na místní organizace.

Dále se budu zabývat předčasnými volbami do Poslanecké sněmovny, konanými 25. a 26. října 2013, ve kterých TOP 09 kandidovala taktéž v alianci s hnutím Starostové a nezávislí, tentokrát už podle nové smlouvy o spolupráci, kterou TOP 09 a STAN uzavřely v květnu 2013.

Na krajské úrovni TOP 09 kandidovala v říjnu 2012 ve všech 13 krajích v alianci s hnutím Starostové a nezávislí, ovšem zde už nezaznamenala velký úspěch. Nezávislí starostové a další představitelé místních samospráv v některých krajích kandidovali za jiná regionální hnutí. Téměř ve všech krajích sestavila krajskou radu vítězná ČSSD, s výjimkou Libereckého kraje, kde v krajských volbách zvítězila kandidátní listina hnutí Starostové pro Liberecký kraj, které jinak na celostátní úrovni spolupracuje s TOP 09 a STAN.

Proto si v roce 2013 Starostové a nezávislí prosadili změnu smlouvy o spolupráci. V nové smlouvě, kterou předsedové a první místopředsedové TOP 09 a STAN podepsali v květnu 2013, už tak je deklarováno, že v případě zájmu mohou TOP 09 a STAN v příštích krajských volbách kandidovat odděleně. Z některých krajů se totiž ve STAN ozývaly hlasy, že hnutí poškodilo, když muselo kandidovat ve všech krajích v alianci s TOP 09. Vidět je to právě na příkladu Libereckého kraje, kde krajské volby vyhráli Starostové pro Liberecký kraj, zatímco společná kandidátní listina TOP 09 a STAN zcela propadla, když získala jen 3,5 % hlasů, a TOP 09 a STAN tak neprošly do krajského zastupitelstva. Naopak předseda hnutí Starostové pro Liberecký kraj Martin Půta se stal hejtmanem Libereckého kraje.

Samozřejmě se tato diplomová práce zabývá také vztahem TOP 09 a STAN na lokální úrovni, v různých městech a obcích České republiky. Zde jsou samozřejmě velké regionální odlišnosti. V posledních komunálních volbách v roce 2010 byli například v Praze zastoupeni Starostové a nezávislí pouze ve čtyřech městských částech. Ve všech ostatních městských částech sestavila kandidátní listinu TOP 09. Naopak v menších obcích mají obvykle větší zastoupení Starostové a nezávislí.

Použitou literaturu můžeme rozdělit do dvou skupin. První z nich tvoří literatura, která zkoumá evropské stranické systémy.

Další knihy zkoumají obecně politický systém České republiky. Dále budu čerpat výsledky jednotlivých voleb z volebního serveru ČSÚ na internetových stránkách www.volby.cz. Využívat budu také informace z oficiálních internetových stránek TOP09 a STAN. Budu se zabývat výroky představitelů TOP09 a STAN v médiích.

Budu analyzovat také perspektivy spolupráce TOP 09 a STAN v budoucnosti. Budu ověřovat tezi, že TOP 09 a STAN jsou aliancí, a zároveň budu ověřovat tezi, že jejich spolupráce je na celostátní úrovni oboustranně výhodná, zatímco na regionální a lokální úrovni spolupráce vždy výhodná být nemusí. Zároveň budu zkoumat, jak se liší vztah těchto subjektů na celostátní, krajské a lokální úrovni, a kde dochází ke štěpení mezi TOP09 a STAN.

V rámci mé analýzy hlavních mezníků a perspektiv spolupráce jsem se rozhodl provést pět polostrukturovaných rozhovorů. Mezi respondenty jsou dva představitelé TOP 09, dva představitelé STAN, a dále člen volebního štábu, který pro TOP 09 pracoval například na volební kampani před parlamentními volbami 2013, nebo před komunálními volbami 2014, a je proto dobře obeznámen se vztahem TOP 09 a STAN. Zároveň jsem se rozhodl sledovat výroky představitelů TOP 09 a STAN v letech 2013 - 2014 České televizi, v novinách a časopisech (MF Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Týden), a také na internetových zpravodajských serverech (aktualne.cz, lidovky.cz, idnes.cz).

1. Aliance stran v teorii

Je velmi obtížné vymezit a definovat pojem aliance. Drtivá většina odborných článků a studií se zabývá spoluprací politických stran a hnutí jen ve vládních koalicích, předvolební aliance jsou často opomíjeny. V existujících odborných člancích a studiích se hovoří spíše o volebních koalicích, než o aliancích. Je proto důležité vymezit, jaký je rozdíl mezi politickou koalicí a aliancí.

Podle Duvergera evokuje slovo aliance spíše trvalejší spojení politických stran, slovo koalice evokuje spíše přechodné spojení. Naopak Sartori používá pojem aliance pro přechodná spojení politických stran, zatímco koalice je podle něj trvalejší spojení. (Novák 1997: 176)

Rozlišujeme mezi aliancemi volebními, parlamentními a vládními. Pro parlamentní a vládní aliance se v kontextu českého politického prostředí podle všech dostupných zdrojů používá spíše termín koalice, přičemž parlamentní a vládní koalice obvykle funguje na stejném půdorysu. U parlamentní koalice se ale rozlišuje ještě mezi vládní a protivládní koalicí, přičemž protivládní koalice pochopitelně netvoří vládu. Zatímco vládní koalice vzniká téměř vždy, pokud vláda nevládne menšinou, nebo pokud vítězná strana nezíská nadpoloviční většinu mandátů v zákonodárném sboru, opoziční strany nemusí vytvořit žádnou koalici. Pokud opoziční strany vytvoří koalici, jde jim především o společný postup v opozici proti vládě. Pokud funguje v parlamentu většinová koalice, která je postavena na jiném půdorysu, než koalice vládní, a je tedy částečně tvořena jinými stranami, může dojít k přehlasování některé vládní strany při schvalování některého zákona.

Politické strany mohou ve volbách kandidovat samostatně, a do vládní koalice vstoupit až po volbách. Politické strany ale mohou také spolupracovat už před volbami. (Golder 2006: 193)

Tato diplomová práce se zabývá především volebními aliancemi, které mohou mít mnoho podob. Budu se tedy držet Duvergerovy definice, podle které je aliance trvalé spojení politických stran. Pro jejich rozlišení slouží dvě základní kritéria. Prvním kritériem je volební systém, ve kterém se aliance uzavírá. V poměrném volebním systému má aliance obvykle podobu společných kandidátních listin dvou nebo více stran, ale strany sdružené v alianci mohou také v některých případech

kandidovat samostatně, přičemž předem deklarují společný postup po volbách (například ve Švédsku). Samostatně kandidují strany zejména v případě, že volební systém nijak nezvýhodňuje alianci stran, a politické strany nemají problém se získáním mandátů při samostatné kandidatuře. Ve dvoukolovém většinovém systému jsou to naopak dohody, na jejichž základě kandidát některé ze stran sdružených v alianci před druhým kolem dobrovolně odstoupí, nebo případě některá ze stran sdružených v alianci nezaregistruje v daném volebním obvodu vlastního kandidáta, ale podpoří kandidáta partnerské strany. (Novák 1997: 176)

Druhým důležitým kritériem pro rozlišování aliancí je způsob, jakým jsou aliance uzavřeny. Politické strany mohou alianci uzavřít mlčky (tacitně) nebo otevřeně (explicitně). V případě explicitního uzavření aliance strana aktivně podporuje kandidáty partnerské strany, nebo minimálně vyslovuje těmto kandidátům svou podporu. Samozřejmě mezi tyto případy patří také aliance v poměrném volebním systému, které vedou k utváření společných kandidátních listin. Naopak pokud politické strany uzavřou alianci tacitně, strany takovou dohodu o alianci obvykle neprezentují směrem k veřejnosti, a strana pouze dá své partnerské straně prostor tím, že v daném volebním obvodu nepostaví vlastního kandidáta. (Novák 1997: 176)

Explicitní aliance může být účinnější, ale obvykle také pro strany nepříjemnější než tacitní aliance. V případě uzavření explicitní aliance totiž mohou být voliči jedné ze stran zklamáni politikou její partnerské strany, a z tohoto důvodu nedají hlas ani jedné ze stran. Nebezpečné je to především v poměrném volebním systému, kde strany uzavírající alianci musejí sestavovat společné kandidátní listiny.

V případě poměrného volebního systému si lze jen těžko představit tacitní alianci. Strany zde totiž zpravidla sestavují společné kandidátní listiny, a strany tudíž nemohou před voliči utajit alianci, kterou uzavřely. V případě poměrného zastoupení by tacitní aliance připadala v úvahu jen tehdy, pokud by strany, které jsou sdruženy v alianci, dosahovaly samostatně takových výsledků, aby se dokázaly samostatně dostat do zákonodárského orgánu, do kterého kandidují. Například ve Švédsku kandidují strany, které jsou sdruženy v pravicové Alianci pro Švédsko, případně v konkurenční levicové alianci s názvem Rudo-zelení, zcela samostatně, ale jejich aliance nemůže být tacitní, protože veřejným uzavřením aliance naopak strany chtějí dát voličům najevo, že jsou připraveny v případě volebního úspěchu ke společnému postupu a sestavení společné vlády po volbách. Pokud by politické strany v poměrném

volebním systému uzavřely alianci tacitně, mohlo by to být způsobeno tím, že jejich spojenectví by mohlo voliči být vnímáno negativně, a proto by se strany snažily takovou alianci utajit, a dohodnout se už před volbami, že pokud strany tacitní aliance uspějí ve volbách natolik, že budou společně disponovat nadpoloviční většinou poslaneckých mandátů, utvoří vládní koalici.

Ve Spolkové republice Německo zase dlouhodobě tvoří alianci strany CDU a CSU. Vznik této aliance byl determinován zejména federálním (spolkovým) uspořádáním Německa, a samozřejmě také geografickým rozdělením působnosti stran. CSU tedy kandiduje pouze v Německu, zatímco CDU ve všech ostatních spolkových zemích Spolkové republiky Německo. Ani zde však jejich aliance nemůže být tacitní, protože strany spolupracují dlouhodobě. Obě strany také vystupují na spolkové úrovni zcela jednotně, a v Bundestagu mají také společný poslanecký klub.

Hypoteticky si lze představit situaci, kdy by například v České republice kandidovala jedna strana pouze v českých krajích, druhá strana pak v moravských a slezských krajích, pokud pomineme skutečnost, že kraj Vysočina a Pardubický kraj je rozdělen přibližně na polovinu, takže tyto kraje by si dvě strany rozdělily vždy tak, aby v jednom kraji kandidovala jen jedna z nich. Pokud by obě strany chtěly uzavřít alianci pouze tacitně, a nekandidovaly by tedy pod společným názvem, ale do voleb by se naopak přihlásily samostatně, pak by musela každá ze stran jednotlivě získat alespoň 5 % hlasů, aby se do Poslanecké sněmovny dostala. Strany by si tedy musely být jisty svou podporou v daných krajích. Vytvoření tacitní aliance je v poměrném volebním systému tedy spíše nepravděpodobné.

Dále můžeme rozlišovat také mezi aliancemi místními (lokálními), regionálními a celostátními. Roli zde samozřejmě míra centralizace stran, a také to, na jakém území daná politická strana působí. V některých případech může dojít ke kolizi mezi aliancemi na jednotlivých úrovních. Místní aliance jsou pro stranu obvykle pohodlnější, zatímco celostátní aliance v některých případech svazují ruce všem organizačním jednotkám strany. Strany středu mohou umožnit, aby se jejich regionální organizace spojily v některých regionech s pravíci, v jiných zase s levicí. Některé aliance mohou zase fungovat pouze na celostátní úrovni, zatímco na regionální a lokální úrovni dává vedení stran svým regionálním a lokálním jednotkám určitou volnost v rozhodování, s kým se strany případně spojí v předvolební alianci, a s kým pak případně uzavřou po volbách koalici. Některé politické strany pouze svým

usnesením nedoporučují, nebo explicitně zakazují svým regionálním nebo lokálním jednotkám, aby se sdružovaly do aliancí nebo koalic s některými stranami, obvykle extremistickými. (Novák 1997: 177)

Dále můžeme rozlišovat mezi aliancemi vynucenými a fakultativními (dobrovolnými). Zatímco vynucená je aliance v případě společných kandidátních listin, kdy na těchto listinách musí voliči volit kandidáty obou (nebo více) stran, fakultativní aliance ponechává voličům určitou volnost v rozhodování, což je možné v těch většinových volebních systémech, kde jeden z kandidátů mezi prvním a druhým kolem odstupuje ve prospěch kandidáta partnerské strany. Voliči se mohou svobodně rozhodnout, jestli ve druhém kole dají hlas tomu kandidátovi, kterého jim jejich původní kandidát doporučil. Někdy se ale naopak voliči chovají aliančně, i když jim to strana nedoporučí. Například do roku 1936 ve Francii komunističtí kandidáti před druhým kolem neodstupovali, a přesto řada voličů hlasovala ve druhém kole pro socialistické kandidáty, přestože to bylo v rozporu s doporučením komunistické strany. Voliči totiž dali přednost kandidátovi, který měl větší šanci uspět. (Novák 1997: 177)

Například Austrálie se považuje za typický příklad dvoustranického systému, a přesto je jedna z jejích dvou hlavních stran aliancí Liberální strany a Agrární strany. Pro tento účel se však aliance považuje za jednu volební stranu. (Sartori 2001: 51)

Jak uvádí Sona Nadenichek Golder, předvolební aliance mohou mít zásadní vliv na volební zisky stran. Příkladem může být situace, kdy v jednom státě proti sobě stojí blok pravicových a levicových stran, přičemž pravicový blok má na své straně většinu voličů. Levicové strany ale mohou výsledek zvrátit, pokud se dohodnou na vytvoření předvolební aliance. V případě většinového systému vyšlou do voleb ve všech volebních obvodech společného kandidáta, zatímco v případě poměrného volebního systému postaví ve všech volebních obvodech společné kandidátní listiny. Tím mohou dosáhnout toho, že levicový blok nakonec získá v zákonodárném sboru většinu. Neschopnost vytvořit předvolební alianci tak může mít pro pravicové strany fatální důsledky. (Golder 2006: 194)

Vytváření aliancí může mít také dopad na reprezentativitu vlády, která po volbách vznikne. V případě většinového systému může strana, která vyhraje volby, vládnout zpravidla samostatně až do dalších voleb. Na voličích tady přímo závisí, která strana bude v následujícím funkčním období držet exekutivní moc a implementovat svou politiku. (Golder 2006: 195)

Naopak tam, kde se volí podle systému poměrného zastoupení, se snadno může stát, že složení vlády bude podléhat tvrdým obchodům při povolebním vyjednávání, takže nebude přímo odrážet preference voličů. To mohou použít jako argument lídři stran v Nizozemsku, v Irsku a v Německu. (Golder 2006: 195)

Formování předvolebních koalicí ale není raritním fenoménem. Z 292 voleb ve světě, které Sona Nadenichek Golder použila ve své studii, ve 44 procentech z těchto voleb se vyskytla minimálně jedna volební koalice. Navíc čtvrtina všech vlád pak vznikla na základě koalice, uzavřené již před volbami. Abychom mohli tyto svazky stran nazývat aliancemi, musí přitom spolupracovat dlouhodobě, tedy alespoň ve dvou po sobě jdoucích volbách. (Golder 2006: 195)

Předvolební koalice vzniká tehdy, když se dvě nebo více stran dohodnou na společném postupu před volbami, raději než aby usilovaly o mandáty samostatně. Aliancí můžeme tento svazek nazývat, pokud není uzavřena jen jednorázově, pro jedny volby, ale naopak je dlouhodobá, takže strany spolupracují alespoň ve dvou po sobě jdoucích volbách, které mají stejný charakter, například ve volbách do Poslanecké sněmovny, nebo pokud spolupracují alespoň ve dvou po sobě jdoucích volbách jiného charakteru, například ve volbách do Evropského parlamentu a do Poslanecké sněmovny. (Golder 2006: 195)

Aliance může mít mnoho podob. Lídři dvou nebo více stran, které jsou sdružené v alianci, mohou veřejnosti pouze oznámit, že mají v úmyslu, pokud budou strany úspěšné, po volbách vytvořit společnou vládu. Mohou také podepsat dohodu o společné nominaci kandidátů na společných kandidátních listinách pod společným názvem, pokud se jedná o alianci v poměrném volebním systému. Pokud se jedná o alianci ve většinovém volebním systému, může mít tato aliance podobu rozdělení volebních obvodů mezi dvě nebo více stran, které jsou v alianci sdruženy. Kandidáti aliančních stran pak v žádném z volebních obvodů nestojí proti sobě. (Golder 2006: 195)

K tomuto případu došlo například v České republice při senátních volbách v roce 2002. US-DEU a KDU-ČSL už po předchozím volebním neúspěchu netvořily společnou koalici, ale dohodly se na rozdělení volebních obvodů tak, aby si jejich kandidáti vzájemně nekonkurovali ve stejném volebním obvodu.

Jiný případ může nastat při volbách do Národního shromáždění ve Francii, kde mohou kandidáti dvou spolupracujících stran kandidovat v prvním kole samostatně. Do druhého kola ale postoupí jen ti kandidáti, kteří získali v prvním kole minimálně

12,5 % hlasů. Pokud tedy jeden z kandidátů nepostoupí, podpoří postupujícího kandidáta. Může se ale stát, že oba kandidáti postoupí, a ve druhém kole stojí proti třetímu kandidátovi z opačného politického tábora. V tom případě často odstoupí ještě před druhým kolem ten kandidát, který ze dvou spolupracujících stran získal menší počet hlasů, aby tak dopomohl ke zvolení silnějšího kandidáta.

Sona Nadenichek Golder také uvádí pro předvolební koalice podmínku, že v ní strany nikdy nesmí vystupovat před volbami samostatně, a také nikdy nemohou kandidovat proti sobě. V případě aliancí jsou kritéria mírnější. Strany mohou mít samostatné kandidátní listiny, pokud kandidují v poměrném volebním systému, jak je tomu například ve Švédsku. Ve většinovém volebním systému mohou strany nominovat kandidáty samostatně, ale předem si rozdělí volební obvody tak, aby nekandidovali jejich kandidáti v žádném volebním obvodu proti sobě. Důležité je, že aliance není uzavřena jen pro jedny volby, ale minimálně pro dvojice po sobě jsoucí volby, ať už tyto volby mají stejný, nebo rozdílný charakter.

Volební aliance může být uzavřena, pokud lídři stran najdou shodu ve volebním programu, a také v rozdělení kandidátů. Lídři stran, které se aliance účastní, musí vždy zvážit výhody a nevýhody toho, když budou kandidovat společně, a také výhody a nevýhody samostatné kandidatury, pokud by k ní došlo. Každý ze stranických lídrů musí zvážit užitek kandidatury ve volební alianci, ale také nevýhody takovéto kandidatury. (Golder 2006: 196)

Pokud aliance není pouze tacitní, a je tedy otevřená, voliče jedné ze stran, zvláště pokud jsou tyto strany ideologicky vzdálené, může od hlasování pro společnou kandidátní listinu odradit právě druhá ze stran, které jsou sdruženy v alianci. V případě volebních systémů poměrného zastoupení, kde volební strany kandidují prostřednictvím svých kandidátních listin, nemůže být aliance uzavřena tacitně, protože kandidáti dvou nebo více stran sdružených v alianci jsou uvedeni na společné kandidátní listině. Výjimku mohou představovat případy, ve kterých je vznik aliance determinován především federálním uspořádáním státu a geografickým rozdělením podpory jednotlivých stran, sdružených v alianci. Příkladem může být Spolková republika Německo, ve které dlouhodobě funguje aliance CDU a CSU, přičemž CSU působí pouze v Bavorsku, zatímco CDU působí ve všech ostatních spolkových zemích Spolkové republiky Německo. Zde mohou tyto dvě strany kandidovat samostatně, a volební systém je přitom nijak nepenalizuje. Díky velké a stabilní podpoře voličů,

keré se CSU těší v Bavorsku, ani jí nehrozí, že by se do německého Bundestagu nedostala. V tomto případě je ale aliance zcela otevřená, což determinuje už její dlouhodobost. Aliance by ani nemohla být tacitní, protože tyto strany na spolkové úrovni vystupují jednotně dlouhodobě, a voliči o tom samozřejmě vědí. (Golder 2006: 196)

Lídři politických stran, které jsou sdruženy v alianci, samozřejmě musí dělat určité ústupky, ať už v případě volebního programu, nebo v případě personálního obsazení kandidátních listin. Je vysoce nepravděpodobné, že by se jedné politické straně podařilo zformovat alianci s jinou stranou výhradně podle představ této strany. Každá ze stran tak musí udělat určité ústupky, a vedení politických stran za ně také může být ještě před volbami kritizováno. Další kritice je pak vedení strany vystaveno, pokud ve volbách strana v alianci neuspěje podle svého očekávání. (Golder 2006: 197)

K utváření předvolebních aliancí významně přispívá snaha politických stran zvýšit šanci na vstup do vlády po volbách. Pokud lídr politické strany zjistí, že v případě kandidatury v alianci by měla strana větší šanci vstoupit po volbách do vlády

Jak dále uvádí Sona Nadenichek Golder, je zde silný empirický důkaz, že disproporce volebních systémů, jakými jsou například malá velikost volebních obvodů, nebo vysoká uzavírací klauzule, zvýhodňují při přepočtu hlasů na mandáty strany s větším počtem získaných hlasů, na úkor stran s menším počtem získaných volebních hlasů. Naopak v čistě poměrném systému, kde by existoval pouze jeden volební obvod, a neexistovala by zde ani žádná uzavírací klauzule, a volební strany by tak byly limitovány pouze přirozeným prahem, by byla motivace stran pro vytváření aliancí velmi malá. Existují empirické důkazy, že například vysoké přirozené prahy nebo nízké velikosti volebních obvodů silně znevýhodňují volební strany, které získávají menší počet hlasů. Proto je pro strany, které získávají ve volbách menší počet hlasů, a cítí se tak být znevýhodněny tímto volebním systémem, zcela přirozené, že uzavírají předvolební aliance s jinými stranami, aby zmenšily tento efekt. (Golder 2006: 198)

Proto volební systém v takovém případě motivuje politické strany, aby vytvářely aliance. Když například v roce 1998 zavedla vláda Vladimíra Mečiara na Slovensku nový volební zákon, podle kterého by koalice stran, aby získala poslanecké mandáty, musela získat minimálně násobek 5 % a počtu stran, sdružených v koalici, a navíc každá jednotlivá strana by musela získat alespoň 5 %, rozhodly se čtyři menší

strany, že jejich kandidáti nebudou kandidovat v koalici, ale raději budou kandidovat pod hlavičkou jedné strany, nazvané Strana demokratické koalice. V České republice sice volební zákon nestanoví pro koalice tak tvrdé podmínky, pokud jde o pětiprocentní hranici pro každou jednotlivou koaliční stranu, která platila na Slovensku, ale přesto v České republice při volbách do Poslanecké sněmovny potřebuje koalice stran získat násobek 5 % a počtu stran, které jsou sdruženy v koalici, aby mohla získat mandáty v Poslanecké sněmovně, což výrazně znevýhodňuje malé strany utvářející koalice. Kandidatura ve formě koalice by v takovém případě bylo pro strany kontraproduktivní. Proto se politické strany v České republice stále častěji uchylují k tomu, že vytvářejí aliance, kdy strany kandidují pod hlavičkou jedné strany. Abychom tyto svazky mohli nazývat aliancemi, potřebujeme samozřejmě, aby strany takto spolupracovaly dlouhodobě, a aby tady nešlo jen o jednorázovou záležitost.

Jak uvádějí Bandyopadhyay, Chatterjee a Sjostrom, aliance často nejsou dohodnuty na tom, že budou společně postupovat také po volbách, a ještě méně často jsou strany po volbách ochotny sdílet se svými partnery výhody, které jim plynou ze získaných administrativních pozic. Častěji mají strany limitovanou dohodu o sdílení společných kandidátních listin v celostátních volbách. Pokud je stát rozdělen na volební obvody, tak strany uzavřou dohodu o tom, že si ve stejném volebním obvodu nebudou konkurovat, pokud jde o jednomandátové volební obvody, a tudíž se jedná o většinový volební systém. (Bandyopadhyay, Chatterjee, Sjostrom 2011:33)

Důvody pro uzavírání aliancí existují i v nejčistších formách poměrného zastoupení, například v Izraeli. V 87 % parlamentních voleb, které se v minulosti konaly v Izraeli, kandidovala minimálně jedna předvolební koalice stran. Ne všechny samozřejmě zopakovaly svou dohodu v dalších volbách, abychom tyto svazky mohli nazývat aliancemi. Navzdory tomu ale důvody k tomuto sdružování politických stran před volbami najdeme jak v poměrných, tak většinových volebních systémech. Ve většinových volebních systémech je to dokonce častější. Pravděpodobnost uzavírání předvolebních aliancí se zvyšuje, čím více se volební systém liší od čistě poměrného. (Bandyopadhyay, Chatterjee, Sjostrom 2011:34)

Maurice Duverger formuloval dvě zobecnění. Sám tato svá zobecnění nenazýval zákony, ale vzorci či schémata. První z nich hovoří o tom, že jednokolový většinový systém vede k dvoustranickému systému. Naopak poměrný volební systém,

stejně jako většinový dvoukolový systém, vede k multipartismu. Jednokolový většinový systém tedy spíše nahrává vytváření aliancí mezi stranami, pokud je v systému více relevantních stran než dvě. Zároveň je ale časté vytváření aliancí také v poměrném systému, kde existuje uzavírací klauzule, a proto se malé strany takto snaží zvýšit své šance uzavřením explicitní aliance. Naopak v systémech čistě proporčních tento systém žádné účinky na strany nemá a nenutí je tak k vytváření aliancí. Pokud by hypoteticky existoval systém, který je čistě proporční, neexistuje zde žádná uzavírací klauzule pro vstup do parlamentu (zastupitelstva) a území není ani rozděleno na volební kraje, pak by strany nebyly motivovány k vytváření aliancí. (Duverger 1950: 247 a 269)

Pokud jsou strany ideologicky blízké, může se přesto stát, že jejich aliance po volbách nevydrží a rozpadne se. Naproti tomu ideologicky vzdálenější strany mohou často spolupracovat i po volbách. Pokud jsou strany příliš ideologicky blízké, může se totiž stát, že si budou spíše konkurovat, než aby spolupracovaly. Z některých regionů se pak mohou ozývat hlasy představitelů jedné z politických stran, že spolupráce s druhou politickou stranou jim spíše škodí. V některých případech může aliance vzniknout z iniciativy silnější ze stran, která očekává vítězství ve volbách, ale chce si předem pojistit, že s ní menší ze stran bude spolupracovat také po volbách. (Bandyopadhyay, Chatterjee, Sjostrom 2011:35)

Malé strany, které nepočítají s tím, že by samostatně mohly ve volbách uspět a získat mandáty v zákonodárném sboru, do kterého kandidují, mohou vytvořit alianci za účelem zvýšení své šance na úspěch.

Podle hypotézy, kterou přináší Sona Nadenichek Golder, se ovšem pravděpodobnost, že strany dokáží vytvořit alianci, stále snižuje, pokud vzrůstá jejich ideologická vzdálenost. Podle další její hypotézy je vytvoření předvolební aliance méně pravděpodobné, pokud vzrůstá rozdíl ve voličské podpoře mezi jednotlivými stranami. Dále Sona Nadenichek Golder říká, že polarizace stranického systému zvyšuje pravděpodobnost vytvoření předvolební aliance, čím více je volební systém disproporcionální. Dále podle ní vzrůst disproporcionality volebního systému bude zvyšovat pravděpodobnost formování předvolebních aliancí. Tento pozitivní efekt může být posílen polarizací stranického systému. (Golder 2006: 199)

Sona Nadenichek Golder zkoumala předvolební aliance, vytvořené ve 20 parlamentních demokraciích, celkem ve 292 parlamentních volbách v letech 1946 – 1998. (Golder 2006: 200)

Předvolební aliance existují v mnoha státech, a často ovlivňují možnost voličů vybrat si vládu, ve které by byla zastoupena jen jedna ze stran aliance, nebo ovlivnit rozdělení portfolií po volbách, pokud tato aliance utvoří vládu. Pro lídry stran to je strategické rozhodnutí. Mohou vytvořit předvolební alianci, nebo vyjednávat s další stranou (stranami) až po volbách. (Golder 2006: 210)

Sona Nadenichek Golder tak přináší první analýzu, která se pokouší systematicky analyzovat faktory, které ovlivňují pravděpodobnost zformování předvolební aliance. Tyto faktory by měly být platné v mezinárodním měřítku. (Golder 2006: 211)

Strom, Budge a Laver uvádějí, že volební systémy, které nejsou založeny na poměrné reprezentaci, motivují strany k tomu, aby se už před volbami spojovaly a utvářely aliance. Čím více tedy volební systém disproportionální, tím větší je motivace stran pro utváření předvolebních aliancí. (Budge, Laver, Strom 1994: 316)

Sona Nadenichek Golder však uvádí, že toto jejich vysvětlení není zcela uspokojivé. Předvolební aliance se totiž často utvářejí také v zemích, kde se používá volební systém poměrného zastoupení. Například v Nizozemsku různé předvolební aliance kandidovaly v šesti ze šestnácti parlamentních voleb, které se ve zkoumaném časovém období uskutečnily. V Rakousku aliance kandidovaly dokonce v deseti z patnácti voleb, které se ve zkoumaném období uskutečnily. Pět nizozemských a devět rakouských aliancí navíc po volbách vstoupilo do vlády. (Golder 2006: 211)

Tato teorie však nepopírá, že volební pravidla mohou zásadním způsobem ovlivnit tvorbu předvolebních aliancí. Při utváření těchto aliancí se ale lídři stran musí dohodnout, jakým způsobem budou rozdělovat portfolia, a čím se budou řídit jednotlivé politiky, pokud se aliance po volbách dostane do vlády. V těchto věcech musí lídři stran často dělat ústupky, což pomáhá vysvětlit, proč se mnohé předvolební aliance rozpadají. (Golder 2006: 211)

Sona Nadenichek Golder také dochází ke zjištění, že předvolební aliance se častěji utvářejí mezi politickými stranami, které jsou si ideologicky blízké. Také se častěji utvářejí, pokud předpokládaná velikost aliance je dostatečně velká, ale ne příliš velká, a když potenciální alianční partneři jsou podobné velikosti. Také je větší

pravděpodobnost utváření předvolebních aliancí, pokud je stranický systém polarizovaný, a pokud je volební systém disproporcionální. (Golder 2006: 211)

Sona Nadenichek Golder uvádí příklad Francie, kde Socialistická strana překonala svou neochotu vytvořit alianci s Komunistickou stranou Francie (PCF), když zeslábla loajalita komunistické strany ke stalinismu na přelomu šedesátých a sedmdesátých let dvacátého století. Předtím byly takové aliance velmi neobvyklé, především z důvodu neochoty nekomunistické levice spolupracovat s komunistickou stranou. To indikuje, jak důležitá je při utváření aliance ideologická blízkost (kompatibilita) politických stran. (Golder 2006: 211)

Příklad z Francie také dokládá, jak důležitou roli při utváření aliance může hrát polarizace stranického systému. V šedesátých a sedmdesátých letech dvacátého století, kdy Komunistická strana Francie (PCF) byla nejsilnější francouzskou levicovou stranou, byly nejsilnější francouzské pravicové strany více ochotny spolupracovat, než tomu bylo v pozdějším období, kdy se dominantní politickou stranou v levicové části politického spektra stala Socialistická strana. Tyto rozdíly v ochotě stranických lídrů vytvořit alianci nemohou vysvětlit volební pravidla, která platí v dané zemi. (Golder 2006: 212)

Sona Nadenichek Golder dále uvádí, že vlády, založené na základě předvolební aliance, mají v mnoha případech určité výhody, oproti vládám, založeným na základě povolebního vyjednávání. Předvolební aliance podle ní v mnoha případech nabízejí možnost pro kombinaci nejlepších prvků majoritní vize demokracie s nejlepšími prvky většinové vize demokracie. Je to způsob, jak zvýšit stabilitu a legitimitu vlád, a dát jim silnější mandát k vládnutí. Pokud toho chtějí tvůrci politiky dosáhnout, mají možnost zvýšit disproporcionalitu volebního systému, a tím zvýšit pravděpodobnost utváření předvolebních aliancí. Aktuální dopad se samozřejmě může lišit v závislosti na velikosti a míře polarizace stranického systému v daném státu. (Golder 2006: 212)

Bandyopadhyay, Chatterjee a Sjostrom zase upozorňují, že Sonu Nadenichek Golder sice studovala to, jak předvolební aliance následně ovlivňují povolební sestavování vládních koalic, ale už nezkoumala opačný efekt, tedy jak pravidla povolebního vyjednávání ovlivňují utváření předvolebních aliancí. Zatímco v Řecku nebo v Bulharsku je řád tohoto povolebního vyjednávání a sestavování vlády přesně určen ústavou, v jiných státech, jako je například Indie a Spojené království, je to spíše záležitostí silných zvyklostí. V zemích, které jsou náchylnější ke změnám podílů

hlasů, by měl být větší předpoklad pro tvorbu předvolebních koalic. (Bandyopadhyay, Chatterjee, Sjostrom 2011:34)

Dále se zamýšlejí nad tím, jaké mohou být další důvody pro utváření předvolebních aliancí? Dalším důvodem to, že jedna ze stran chce mít jistotu, že bude moci po volbách vytvořit většinovou vládu, a proto vytvoří alianci s další stranou. Pokud je jedna ze stran v alianci menší, ochota této menší strany závisí na tom, kolik může tato menší strana v této alianci získat křesel v parlamentu nebo ve vládě, a jaké množství ze svých základních programových myšlenek a hodnot pak bude moci prosadit. (Bandyopadhyay, Chatterjee, Sjostrom 2011:34)

Pokud je ideologie velmi důležitá, a strany jsou silně polarizované, pak jsou strany ochotny udělat hodně ústupků, aby zabránily svým ideologickým oponentům v tom, aby dosáhly vstupu do vlády. Aliance se však může po volbách rozštěpit, pokud jsou si strany v alianci příliš ideologicky vzdáleny, a jedna ze stran dostane po volbách možnost vstoupit do vlády s ideologicky bližším koaličním partnerem. (Bandyopadhyay, Chatterjee, Sjostrom 2011:35)

V této diplomové práci se tedy budu držet Duvergerovy definice, podle které představuje aliance dlouhodobou spolupráci politických stran, zatímco jednorázová spolupráce je pouhou koalicí. Abychom mohli svazek politických stran nazvat aliancí, musí tedy strany spolupracovat minimálně ve dvou po sobě jdoucích volbách. Společná kandidatura stran, které jsou v alianci sdruženy, ale není podmínkou, protože to vždy závisí na konkrétním volebním systému. V případě, že se aliance uzavírá ve většinovém volebním systému, nebo je v poměrném systému stanovena dostatečně nízká volební klauzule pro vstup do zákonodárského sboru, kterou mohou strany překonat samostatně, pak je možné, že strany sdružené v alianci kandidují samostatně. Samostatná kandidatura může být pro strany výhodná, ovšem po volbách mohou tyto strany spolupracovat.

Aliance ovšem může existovat v různých podobách. V Německu je aliance CDU a CSU determinována zejména federálním (spolkovým) uspořádáním Spolkové republiky Německo, a také regionálním rozložením stran, které ale na spolkové úrovni vystupují jednotně. Ve Švédsku alianční strany kandidují samostatně, ale po volbách vždy postupují jednotně. V zemích s většinovým volebním systémem si strany mohou rozdělit volební obvody tak, aby v jednom volebním obvodu proti sobě nekandidovali

kandidáti dvou nebo více stran, které jsou v alianci. V kontextu českého politického systému kandidují strany, které uzavřely alianci, ve volbách do Poslanecké sněmovny obvykle na společné kandidátní listině, ovšem nejde o koaliční kandidátní listinu, ale o kandidátní listinu jedné ze stran. V případě kandidatury v koalici by totiž strany musely získat násobek 5 % a počtu stran, které koalici tvoří, což by bylo pro strany nevýhodné. V případě voleb do Evropského parlamentu však taková podmínka neplatí, takže strany zde mohou kandidovat v koalici, která může sdružovat libovolný počet politických stran a hnutí, ale k získání mandátů v Evropském parlamentu stačí získat pouze 5 % hlasů. Proto ve volbách do Evropského parlamentu kandidují také TOP 09 a STAN jako koalice, zatímco do Poslanecké sněmovny kandidují vždy pouze na kandidátní listině TOP 09.

2. Aliance stran v Evropě

V této kapitole budu analyzovat aliance politických stran ve čtyřech evropských zemích. Vybral jsem čtyři evropské státy, k nimž jsem měl k dispozici dostupnou literaturu, a ve kterých se politické strany sdružují do aliancí. Hledal jsem zde odlišné typy aliancí, a následně budu hledat odpověď na otázku, čím se tyto aliance liší od TOP 09 a STAN, a co mají naopak společného. Budu analyzovat především jejich kandidaturu ve volbách do dolní komory parlamentu, protože tyto volby mají obvykle největší vliv na utváření vlády.

Tabulka 1: Aliance stran ve čtyřech vybraných evropských zemích

Aliance	Stát	Počet členů	Počet voleb do dolní komory parlamentu	Volební systém	Kandidatura
UDF	Francie	4	7	většinový	společná
Lid svobody*	Itálie	3	6	poměrný	oddělená
Olivovník*	Itálie	8	6	poměrný	oddělená
CDU/CSU	Německo	2	18	smíšený	oddělená (regionálně)
Aliance pro Švédsko	Švédsko	4	3	poměrný	oddělená
Rudo-zelení	Švédsko	3	2	poměrný	oddělená

Poznámka: Názvy obou aliancí v Itálii a počty jejich členů se průběžně měnily.

Zdroj: <http://www.parties-and-elections.eu>

2.1. Aliance stran ve Francii

Vznik aliancí politických stran ve Francii je determinován především volebním systémem, který se používá ve volbách do francouzského Národního shromáždění. V důsledku tohoto volebního systému se strany sdružují do aliancí, aby si jejich kandidáti mohli vyměňovat podporu, především před rozhodujícím druhým kolem voleb.

Volební systém, který se používá pro volby do francouzského Národního shromáždění, je právě podle Duvergera jedním z prvků, které determinují vytváření aliancí, především před druhým kolem. Pokud ve druhém kole kandidují tři kandidáti, případně vyšší počet kandidátů, odpovídá to prvnímu Duvergerovu pravidlu o

jednokolovém většinovém systému, kde se strany rovněž spojují do aliancí, protože vítěz je v takovém případě zvolen bez ohledu na to, jestli získal alespoň 50 % hlasů.

Francouzský stranický systém je významně ovlivňován volebním systémem, který se ve Francii používá pro volby do Národního shromáždění, což je dolní komora parlamentu. Do Národního shromáždění se volí dvoukolovým většinovým systémem, který bývá označován jako klasický příklad „Majority-Plurality“ volebního systému, protože do druhého kola nepostupují vždy dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního. Ve druhém kole může dojít k souboji tří nebo více kandidátů, kteří postoupí, pokud v prvním kole získají alespoň 12,5 % hlasů. V případě tří a více kandidátů už není nutné ve druhém kole získat nadpoloviční většinu hlasů, a mandát získá ten kandidát, který získá od voličů v daném obvodu největší počet hlasů. V případě, že ani dva kandidáti nezískají v prvním kole ve svém volebním obvodu alespoň 12,5 %, postupují do druhého kola voleb právě dva kandidáti. Pokud jeden z kandidátů získá více než 50 % hlasů už v prvním kole, je zvolen a druhé kolo se už v daném volebním obvodu nekoná. Ke zvolení v prvním kole je ale kromě nadpoloviční většiny odevzdaných hlasů nutná ještě volební účast minimálně 25 % registrovaných voličů v daném volebním obvodu. (Perrotino 2005: 33)

Například v posledních volbách do Národního shromáždění v červnu 2012 bylo 36 poslaneckých mandátů z celkových 577. V 541 volebních obvodech se tedy konalo druhé kolo parlamentních voleb, přičemž z toho jen v 35 volebních obvodech došlo k souboji tří nebo více kandidátů. Počet členů dolní komory francouzského parlamentu se ale v průběhu věků vyvíjel. Na začátku páté francouzské republiky mělo Národní shromáždění pouze 482 členů, zatímco jejich počet postupně vzrostl na dnešních 577. Jiným, než výše uvedeným většinovým dvoukolovým systémem, se do Národního shromáždění volilo jen v jednom případě, v roce 1986. (Perrotino 2005: 33)

Proto v době mezi prvním a druhým kolem dochází k podstatné redukci počtu kandidátů. Kandidáti, kteří postoupili do druhého kola, tak mohou usilovat o hlasy voličů těch kandidátů, kteří do druhého kola nepostoupili. Možnost postupu většího množství než dvou kandidátů do druhého kola ale dává postupujícím kandidátům možnost pro různé strategie a spolupráci mezi stranami. Zároveň díky tomuto systému zůstane nevyužito méně hlasů, než by tomu bylo v systému prosté většiny, protože voliči neúspěšných kandidátů z prvního kola mají možnost vyjádřit svou podporu ve druhém kole některému z kandidátů, kteří do druhého kola postoupili. Zároveň má

tento volební systém významný dopad na samotné politické strany. Podobně jako další většinové systémy, také tento volební systém redukuje subjekty na obou okrajích politického spektra, z důvodu přesunu voličské podpory ve druhém kole. Voliči přesouvají své preference k těm kandidátům, kteří postoupili do druhého kola, ač nejsou první preferencí voličů, ale na rozdíl od jiných jsou stále ještě pro voliče přijatelnou volbou. Za pomyslnou hranici akceptovatelnosti se nachází extremistické a izolované politické strany, které mají jen velmi malou šanci na to, že by přesvědčily ve druhém kole některé z voličů jiných stran. Proto tyto extremistické nebo izolované strany dosahují největší podpory už v prvním kole voleb, zatímco ve druhém kole jejich podpora stagnuje, nebo dokonce klesá, pokud vezmeme v úvahu procentuální podíl z celkového počtu odevzdaných hlasů. (Sartori 2001: 80)

Stejně jako u ostatních většinových volebních systémů je efektem tohoto většinového volebního systému také disproporcionalita. Zisky velkých politických stran jsou často v přepočtu na mandáty v Národním shromáždění nadhodnoceny, zatímco zisky malých stran jsou často naopak podhodnoceny. Francouzský většinový volební systém bývá dokonce označován jako jeden z nejvíce disproporčních volebních systémů v Evropě. Pokud se podíváme na procentuální zisk politických stran a jejich koalic v souhrnu v celé Francii, tak nám to ještě mnoho neřekne, protože zde musíme brát v úvahu výsledky v každém jednotlivém volebním obvodu. Může se tam dokonce stát, že v počtu získaných poslaneckých mandátů v Národním shromáždění zvítězí strana, která získala v součtu menší počet hlasů než strana druhá. (Reynolds, Reilly, Ellis 2005: 53)

Stranický systém páté republiky se začal vyvíjet s rokem 1958. V tomto roce v parlamentních volbách zvítězil Svaz pro novou republiku (UNR), který v sobě zahrnoval tři gaullistické formace. První z nich bylo Národní ústředí sociálních demokratů, vedené Jacquesem-Chaban Delmasem. Další významnou gaullistickou formací byla Unie pro francouzskou obnovu, původně pod názvem Unie pro blaho a obnovu francouzského Alžírsku. Tuto formaci vedl Jacques Susselle. Třetí formací byl Republikánský konvent, založený veterány Svobodné Francie. Jako vzor pro tuto alianci sloužila britská Konzervativní strana. Charles de Gaulle nepodporoval politické strany, a proto se slovo strana v názvu gaullistických formací zpravidla nevyskytuje. Charles de Gaulle taktéž nepodporoval vznik masové strany, která by se podle něj podobala stranám extremistickým. (Perottino 2005: 236)

Na vládě se spolu s ním podílelo také Lidové republikánské hnutí (MRP) a Národní střed nezávislých a rolníků (CNIP). Levicovou opozici naopak tvořily pouze dvě strany: PCF a SFIO.

V roce 1962 byla ve Francii zavedena přímá volba prezidenta, takže strany se ucházely o hlasy voličů nejen v parlamentních volbách do Národního shromáždění, ale také v prezidentských volbách, které se opakovaly každých 7 let, až do roku 2002, kdy bylo funkční období prezidenta republiky zkráceno na 5 let. Prezidentské volby navíc začaly být vnímány jako důležitější. V té době začala postupná eroze pentapolárního volebního systému, který se postupně přeměnil na systém bipolární. Stále to ovšem nebyl příklad bipolární soutěže dvou velkých politických stran, jaký známe například z Velké Británie. Každý ze dvou pólů politického spektra byl totiž reprezentován hned dvěma subjekty. Voliči tak měli větší možnost volby. Po parlamentních volbách, které se uskutečnily v roce 1967, tak v levé části politického spektra stály figurovaly strany PCF a SFIO, zatímco pravici reprezentovalo jak gaullistické hnutí, tak Střed sociálních demokratů (CDS), který obsadil prostor na pravém středu. Průběžně zde samozřejmě docházelo ke změnám v rozložení sil mezi těmito aktéry, a také k transformaci těchto aktérů. Například strana SFIO se v roce 1971 transformovala na Socialistickou stranu (PS). Maurice Duverger tento systém nazývá bipolární čtverylkou. (Duverger 1982: 167)

V roce 1968 se Unie pro novou republiku přejmenovala na Unii pro obnovu republiky (UDR). V tomto revolučním roce byla gaullistická aliance pro mnoho voličů jedinou nadějí, že Francie neupadne do chaosu. Unie pro obnovu republiky tak zvítězila také v těchto parlamentních volbách. V roce 1971 se však tato aliance opět přejmenovala na Unii demokratů pro republiku. Aliance však začala mít vnitřní problémy. V prosinci 1974 převzal její vedení Jacques Chirac. V roce 1976 ale založil novou stranu, nazvanou Sdružení pro republiku (RPR). (Perottino 2005: 236)

Na levici se SFIO v roce 1969 transformovala v Socialistickou stranu (PS). Zároveň uzavřela alianci s Komunistickou stranou Francie (PCF). Toto spojení přineslo řadu úspěchů, ale zároveň mělo své nevýhody. „Majority-Plurality“ volební systém byl nakloněn spíše kompromisním kandidátům, kteří mají blíže k politickému středu. V prvních parlamentních volbách po vytvoření aliance socialistů a komunistů tak zaznamenali lepší výsledek socialisté, kteří získali v Národním shromáždění 89 mandátů, zatímco komunisté získali pouze 73 mandátů. (Perottino 2005: 269)

V květnu 1974 se konaly předčasné prezidentské volby, ve kterých za sjednocenou levici kandidoval Francois Mitterand. Jeho výsledek byl po prvním kole velmi slibný, ale ve druhém kole se mu nepodařilo získat na svou stranu nadpoloviční většinu voličů. V roce 1977 se pak aliance PS a PCF zcela rozpadla z vůle Socialistické strany. Socialistická strana však převzala dominantní postavení na levici, protože také v příštích parlamentních volbách byla úspěšnější než komunisté. (Perottino 2005: 270)

Chiracova RPR na pravici. soupeřila se středopravicovou Unií pro francouzskou demokracii (UDF). UDF vznikla spojením křesťansko-demokratické strany Demokratický a sociální střed, liberální Radikální strany, středo-levicové Sociálně-demokratické strany a Perspektivního a realistického klubu. RPR však v roce 1978 předstihla UDF o 1,4 %. Obě strany si konkurovaly také v prvních volbách do Evropského parlamentu, které se konaly v roce 1979, a také v nadcházejících prezidentských volbách v roce 1981, kde proti sobě stáli Jacques Chirac a Valéry Giscard d'Estaing. Oba ale podlehli socialistickému kandidátovi Francoisi Mitterandovi. UDF se ale ani po sérii volebních porážek nerozpadla, a Jacques Chirac se naopak stal lídrem pravicové opozice. UDF a RPR se začaly sbližovat, a v roce 1986 už šly do parlamentních voleb ve společné alianci. (Perottino 2005: 243)

Výsledky UDF ve volbách do Národního shromáždění včetně zisku mandátů jsem shrnul v tabulce. UDF měla pětkrát svého kandidáta také v prezidentských volbách, ale z toho jen v roce 1981 postoupil Valéry Giscard d'Estaing do druhého kola, kde podlehl Jacquesu Chiracovi. V pozdějších prezidentských volbách již kandidáti UDF do druhého kola nepostoupili.

Tabulka 2: Zisk UDF ve volbách do Národního shromáždění

Rok	1. kolo (v %)	2. kolo (v %)	Mandáty
1978	21,45	23,18	121
1981	19,2	18,68	62
1986	21,44	nekonalo se	74*
1988	18,5	21,18	129
1993	18,71	26,14	207
1997	14,22	20,07	112
2002	4,86	3,92	29

Poznámka: V roce 1986 platil poměrný systém, druhé kolo se nekonalo, a UDF kandidovala spolu s RPR.

Zdroj: <http://www.parties-and-elections.eu>

System bipolární čtverylky byl částečně narušen v roce 1986, kdy byl poprvé a naposledy použit poměrný volební systém. Tehdy získala naopomonutelných 34 poslaneckých mandátů v Národním shromáždění Národní fronta. Kandidáti této krajně pravicové strany byli samozřejmě ve většinovém volebním systému výrazně znevýhodněni, zatímco poměrný systém Národní frontě plně vyhovoval. V příštích parlamentních volbách naopak Národní fronta získala už jen jeden mandát, protože byl opět použit „Majority-Plurality“ volební systém. Stranický systém se vrátil ke klasickému uspořádání bipolární čtverylky. Toto uspořádání bylo částečně narušeno až ve volbách do Národního shromáždění v roce 2007.

Poměrný volební systém ale v roce 1986 postihl také pravicovou alianci UDF a RPR, která společně získala pouze 291 poslaneckých mandátů, což nepředstavuje nadpoloviční většinu v Národním shromáždění, která by se v případě „Majority-Plurality“ volebního systému dala očekávat. Aliance UDF a RPR kandidovala pod názvem Unie sdružení a středu také v následujících parlamentních volbách, které byly po rozpuštění Národního shromáždění vyhlášeny už v roce 1988. Byly to jediné volby, ve kterých UDF získala více mandátů než RPR: V nadcházejících volbách do Evropského parlamentu kandidovaly UDF a RPR taktéž společně, v čele jejich kandidátní listiny stál Valéry Giscard d'Éistang. Silným konkurentem této aliance ale byla středová kandidátní listina, zvaná Střed pro Evropu, vedená Simone Veilovou. (Perottino 2005: 243)

V roce 1990 pak UDF a RPR vytvořily pružnější alianci, nazvanou Unie pro Francii (UPF). Ta měla v příštích prezidentských volbách podpořit společného kandidáta. Nadále však obě dvě strany, UDF a RPR, měly své vlastní stranické vedení, a rozcházely se například v názorech na Maastrichtskou smlouvu, o které v roce 1992 konalo ve Francii referendum. Zvláště RPR byla v otázce Maastrichtské smlouvy rozdělena, a průzkumy ukazují, že 60 % voličů RPR bylo proti této smlouvě. V rámci RPR proti Maastrichtské smlouvě vystupovali zejména Charles Pasqua a Philippe Séguin. V parlamentních volbách, které se konaly v roce 1993, však Unie pro Francii triumfovala. RPR získala 258 a UDF 207 poslaneckých mandátů. Levice v těchto volbách zcela propadla. (Perottino 2005: 237)

Lídr této aliance Jacques Chirac se ale odmítl stát premiérem. Tento post přenechal Eduardu Balladurovi, který naopak přislíbil, že učiní vše pro zvolení

Chirana prezidentem v roce 1995. Popularita Balladura však za jeho vlády vzrostla, a Balladur se proto rozhodl kandidovat na funkci prezidenta sám. Většina poslanců RPR byla na jeho straně, Chiraca podporovali jen takzvaní „historičtí gaullisté“, jako jeho dlouholetý přítel Alain Juppé. Gaullisté měli tedy v roce 1995 dva prezidentské kandidáty. Úspěšnější byl Jacques Chirac, přičemž zpočátku populárnějšího Balladura vnímali voliči spíše jako zrádce. Ve druhém kole Jacques Chirac porazil socialistického kandidáta Lionela Jospina, a stal se tak prezidentem. Předsedou vlády jmenoval Alaina Juppého. Chiracovi odpůrci, kteří před volbami podporovali Balladura, tak byli v Národním shromáždění pod kontrolou Alaina Juppého, a museli prokázat oddanost nově zvolenému prezidentovi Chiracovi. (Perottino 2005: 238)

Chiracem založená RPR zanikla 21. září 2002 po vzniku UMP, do které také přešla většina členů RPR. (Perottino 2005: 239)

Dominantní stranou v pravé části politického spektra se stal Svaz pro lidové hnutí (UMP), který vznikl již 21. dubna 2002 před minulými prezidentskými volbami jako Svaz pro prezidentskou většinu (Union pour la majorité présidentielle). O den později orgány RPR rozhodly o integraci gaullistického hnutí do RPR. Brzy se k UMP připojily také menší strany, které do té doby tvořily UDF. Některé z nich se sloužily, jiné se připojily bez sloučení. 21. září 2002 se ale název změnil na Svaz pro lidové hnutí (Union pour un mouvement populaire). Zkratku UMP si tato formace tedy zachovala. Jejím bývalým předsedou byl Nicolas Sarkozy, který se v roce 2007 krátce před parlamentními volbami stal prezidentem. Funkci předsedy navíc Nicolas Sarkozy zrušil a nahradil ji kolektivním vedením, v jehož čele stojí generální tajemník. Gaullistické a neogaullistické formace obecně často mění svůj název, ale zásadně v něm nepoužívají slovo „strana“, protože Charles de Gaulle měl negativní vztah k politickým stranám a stranictví.

Pozici v pravém středu zaujal Nový střed (NC), který se odštěpil z Unie pro francouzskou demokracii (UDF), zatímco UDF se transformoval v novou středovou stranu, nazvanou Demokratické hnutí (MoDem).

V levé části politického spektra si svou dominanci udržela Socialistická strana (PS). Naopak část voličské podpory ztratila Komunistická strana Francie (PCF), která ale stále zůstává stabilní součástí stranického systému. Svou relevanci si dále udržela také Národní fronta (FN), které k tomu dopomohl její vyděračský potenciál v prvním

kole prezidentských a parlamentních voleb. V parlamentu jsou ale zastoupeny také další menší subjekty.

Volební systém má zásadní dopad na systém stranický, který je jím výrazně redukován. Menší strany mají samozřejmě možnost sehrát důležitou roli v některých volebních obvodech, kde dosahují velké podpory, ale je pro ně prakticky nemožné dosáhnout výraznějšího celostátního výsledku. Zatímco poměrný systém s určitou volební klauzulí nedovolí získat mandáty malým stranám, které jsou silné pouze regionálně, nebo v určitých volebních obvodech, většinové systémy naopak připouští možnost, aby regionálně silná strana, které ale chybí celostátní podpora, alespoň jeden mandát získala. (Reynolds, Reilly, Ellis 2005: 53)

Národní fronta (FN) je skvělým příkladem efektů volebního systému, které už predikoval Giovanni Sartori. Zatímco v roce 1986, kdy byl výjimečně použit poměrný volební systém, získala Národní fronta 9,9 % hlasů a 34 mandátů v Národním shromáždění, v příštích volbách, konaných po rozpuštění Národního shromáždění prezidentem už v roce 1988, ve kterých se opět volilo podle dvoukolového většinového systému, získala Národní fronta jen o jednu desetinu procenta hlasů méně, ale propad jejího zisku mandátů byl propastný. Národní fronta totiž v roce 1988 získala pouze jeden mandát. Význam Národní fronty a dalších menších stran se tak projevuje zejména v prvním kole. Ve druhém kole kandidáti těchto stran nejsou schopni přilákat větší množství voličů, a naopak se často voliči ostatních stran spojí proti nim. (Sartori 2001: 80)

Před druhým kolem se postupující kandidáti samozřejmě ucházejí o hlasy kandidátů, kteří nepostoupili. Ještě širší možnosti k rozvoji strategií pak poskytují volební obvody, ve kterých do druhého kola postupují nejméně tři kandidáti. Je tedy možné, aby si ideově blízcí protikandidáti vyměnili podporu. Strana, která je v daném obvodu slabší, pak obvykle stáhne svého kandidáta ve prospěch silnější strany, aby se netříštily voličské hlasy. K vyjednávání podpory od kandidátů, kteří nepostoupili, samozřejmě dochází také ve volebních obvodech se dvěma postupujícími kandidáty. (Sartori 2001: 80)

Poté, co se v roce 2007 stal novým prezidentem republiky Nicolas Sarkozy, jmenoval předsedou vlády Francoise Fillona. Kromě členů UMP byli v jeho vládě zastoupeni také dva členové Nového centra. Francois Fillon vydržel ve funkci po celých 5 let až do příštích prezidentských voleb, které v roce 2012 vyhrál socialistický

kandidát Francois Holland. Ten jmenoval předsedou vlády Jeana-Marca Ayraulta. V jeho vládě, která měla 34 členů, a také v ní byla parita mužů a žen, zasedali kromě socialistických ministrů také členové dvou menších stran s názvem Evropa ekologická a Radikální strana levice. Vláda měla celkem 34 členů. Členkou vlády se překvapivě nestala Martine Aubryová, která se urazila, když ji prezident Francois Holland nejmenoval premiérkou, jak očekávala. (Kuhn, Murray 2013: 9)

Před nadcházejícími parlamentními volbami se očekávalo, že zvítězí levice. Jinak by došlo ke kohabitaci, kdy by parlamentní většina byla z opačného politického tábora, než je prezident. Od roku 2002 je riziko kohabitace omezené tím, že funkční období prezidenta a Národního shromáždění se synchronizovalo na 5 let, přičemž volby do Národního shromáždění následují krátce po volbách prezidentských, a ve volbách do Národního shromáždění voliči obvykle mírně upřednostňují volební stranu, jejíž kandidát předtím zvítězil v prezidentských volbách. Ke kohabitaci by přesto dojít mohlo, pokud by se preference voličů výrazně změnily právě v krátkém období mezi prezidentskými a parlamentními volbami. (Kuhn, Murray 2013: 10)

Socialistická strana vytvořila pro tyto volby alianci s ekologickými subjekty a se Stranou radikální levice. Menším levicovým blokem pak byly ekologické strany, sdružené do aliance Evropa ekologická – zelení. Třetí a nejradičálnější levicovou aliancí byla Levicová fronta, jejíž hybnou silou byla Komunistická strana Francie, která se sdružila s menšími levicovými stranami.

Samostatně kandidovala liberálně-sociální strana Střed pro Francii, kterou před minulými volbami v roce 2007 založil neúspěšný prezidentský kandidát Francois Bayrou.

Nejsilnější pravicovou alianci vytvořil Svaz pro lidové hnutí, Nové centrum, Radikální strana a Centristická aliance. Samostatně kandidovala menší pravicová strana Vzhůru, republiko!, kterou vedl neúspěšný prezidentský kandidát Dupont-Aignan. Krajně pravicová Národní fronta vytvořila alianci se stranami Republikánská dohoda a Suverenita, nezávislost a svobody.

Zajímavý je ve Francii způsob rozdělení vysílacího času v televizi pro předvolební kampaň. Tříhodinový vysílací čas mají mezi sebou rozděleny dvě velké parlamentní skupiny rovným dílem. Obě parlamentní skupiny si pak dělí tento vysílací čas dále mezi sebe. Na pravici získal 82 % vysílacího času Svaz pro lidové hnutí, zatímco na Nové centrum zbylo 18 % vysílacího času. Naopak na levici měla 75 %

vysílacího času Socialistická strana, 25 % vysílacího času pak měla Komunistická strana Francie. Strany, které nejsou ani v jedné z těchto parlamentních skupin, mají nárok na 7 minut vysílacího času pouze v případě, že nominují své kandidáty alespoň v 75 volebních obvodech. Volební zákon také přesně stanovuje podobu dalších volebních materiálů, jako jsou plakáty a letáky. (Kuhn, Murray 2013: 12)

Už v prvním kole voleb v roce 2012 bylo rozděleno celkem 36 mandátů. Z toho 22 mandátů připadlo Socialistické straně, 9 mandátů už v prvním kole získal Svaz pro lidové hnutí. Kandidáti Socialistické strany celkem v prvním kole získali 29 % hlasů, zatímco kandidáti Svazu pro lidové hnutí celkově získali 22 % hlasů. Zisky dalších stran už byly menší. Národní fronta získala 13,6 %, Levicová fronta získala 7 % a aliance Evropa ekologická – zelení získala 5,5 %, což jí v jednom volebním obvodu přineslo poslanecký mandát už v prvním kole. Spolupráce levicových stran se projevila také tím, že v některých volebních obvodech Socialistická strana ani nenominovala svého kandidáta, aby umožnila zvolení kandidáta Levicové fronty, nebo Evropy ekologické – zelených. (Kuhn, Murray 2013: 12)

Druhé kolo parlamentních voleb se tak uskutečnilo ve zbylých 541 volebních obvodech, přičemž pouze ve 35 volebních obvodech šlo o souboj tří nebo více kandidátů. V 15 případech došlo k tomu, že proti sobě ve druhém kole měli stát kandidáti stran ze stejného politického tábora, a jeden z nich se rozhodl odstoupit. Z toho jen jeden takový případ byl zaznamenán na pravici, všechny ostatní případy byly na levici. Týká se to zejména Socialistické strany a Evropy ekologické – zelených, popřípadě Levicové fronty. (Kuhn, Murray 2013: 13)

Ač by si to většina voličů Svazu pro lidové hnutí a Národní fronty přála, generální tajemník Svazu pro lidové hnutí Jean-Francois Copé oznámil, že o dohodu s Národní frontou před druhým kolem usilovat nebude.

Ve zbývajících volebních obvodech proti sobě nejčastěji stáli kandidáti Svazu pro lidové hnutí a Socialistické strany. Jen v jednom volebním obvodu došlo k přímému souboji kandidátů Socialistické strany, Svazu pro lidové hnutí a Centra pro Francii. Střed pro Francii nakonec ve druhém kole získal pouze dva mandáty. Jeho předseda Francois Bayrou nebyl do Národního shromáždění zvolen. Zvolena nebyla ani předsedkyně Národní fronty Marine Le Penová. Té přitom zvolení uniklo o pouhých 118 hlasů. (Kuhn, Murray 2013: 13)

Ve druhém kole získala Socialistická strana v součtu 40,91 % hlasů, Svaz pro lidové hnutí získal 37,95 % hlasů. Celkově získala v Národním shromáždění Socialistická strana 258 mandátů, Svaz pro lidové hnutí získal 185 mandátů. Aliance Evropa ekologická – zelení získala 16 mandátů, menší levicové strany získaly 21 mandátů. (Kuhn, Murray 2013: 14)

V nové Ayraultově vládě, která jako vždy po parlamentních volbách prošla rekonstrukcí, zasedli 32 členů Socialistické strany, 3 členové Strany radikální levice a 2 členové Evropy ekologické – zelených. Ve vládě je opět parita mužů a žen. (Kuhn, Murray 2013: 14)

2.2. Aliance stran v Itálii

Vznik aliancí v Itálii je determinován především zdejší volebním systémem, který motivuje strany k vytváření aliancí. Tradičně je zde stranický systém bipolární, přičemž o hlasy voličů se uchází velká pravicová a levicová aliance. Tyto aliance mnohokrát změnilly své názvy, ale aliance mají stále velmi podobné složení stran.

Italská Poslanecká sněmovna, která je dolní komorou italského parlamentu, zahrnuje celkem 630 mandátů, z nichž je naprostá většina rozdělována ve 26 volebních obvodech poměrným systémem. Pouze 12 poslanců je rozděleno do čtyřech obvodů, které volí italscí občané v zahraničí, zatímco jeden mandát se přiděluje v regionu Valle d'Aosta. Volební systém strany motivuje k vytváření aliancí. Pokud vítězná volební strana neobdrží 55 %, je zde uplatněna takzvaná většinová prémie, která vítězná volební straně zaručuje zisk 340 mandátů z 617 mandátů, které se rozdělují ve 26 volebních obvodech. Pro samostatně kandidující strany se uplatňuje uzavírací klauzule 4 %, zatímco pro koalice se uplatňuje uzavírací klauzule 10 % s tím, že alespoň jedna ze stran koalice musí získat alespoň 2 % hlasů. Strany tak v koalici sestavují samostatné kandidátní listiny a pokud jedné ze stran hrozí, že nezíská ani potřebná 2 % platných hlasů, pak je pro strany výhodnější vytvořit alianci s jednou společnou kandidátní listinou. (Bull, Nevell 2009: 338)

Mezníkem mezi první a druhou italskou republikou byly parlamentní volby na jaře roku 1994. Zatímco za první republiky v Itálii dominovaly centristické strany, které se v různých obměnách střídaly u vlády, od roku 1994 se u vlády střídá pravicový a levicový blok. Po volbách v roce 1994 sestavil pravicovou vládu Silvio

Berlusconi ze své strany Forza Italia a dále Ligy severu a Národní aliance. Tato vláda byla hojně kritizována ze zahraničí kvůli účasti Národní aliance, která byla považována za postfašistickou stranu. (Říchová 2004: 72)

Právě výsledky této aliance ve volbách od roku 1994 jsem se rozhodl shrnout v následující tabulce. Je ale nutné dodat, že aliance se průběžně vyvíjela, a strany v ní se postupně slučovaly a rozdělovaly. Strana Forza Italia se také pak sloučila s Národní aliancí do strany Lid svobody, což byl původně název aliance, ale Silvio Berlusconi v roce 2013 stranu Forza Italia obnovil. Kandidáti Hnutí za autonomii byli v roce 2006 na kandidátní listině Ligy severu, ale v letech 2008 a 2013 kandidovali samostatně. V tabulce jsou uvedeny pouze strany, které získaly mandáty v Poslanecké sněmovně.

Tabulka 3: Počty mandátů jednotlivých stran v rámci pravicové aliance ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 1994 - 2013

	Forza Italia	Národní aliance	Liga severu	Hnutí za autonomii
1994	134	109	117	
1998	123	99	59	
2001	193	93	30	
2006	140	72	20	3
2008	276		60	8
2013	98		20	1

Zdroj: <http://www.parties-and-elections.eu>

Vláda Silvia Berlusconiho, sestavená po volbách v roce 1994, ale vydržela jen půl roku. Koncem roku 1994 předseda Ligy severu Umberto Bossi z vládní koalice vystoupil, což způsobilo ztrátu vládní většiny v Poslanecké sněmovně a premiér Silvio Berlusconi musel se svou vládou podat demisi. Prezident pak jmenoval úřednickou vládu, vedenou bývalým členem Berlusconiho vlády Lambertem Dinim. Po odstoupení Lamberta Diniho na počátku roku 1996 pak prezident jmenoval předsedou vlády bankéře a bývalého radikálního senátora A. Maccanica, který se vzápětí pokusil prosadit ústavní reformu, která by zavedla poloprezidentský systém po vzoru Francie. Pro tento návrh ale v parlamentu nenašel podporu, a tak prezident vypsals na duben předčasné volby. (Říchová 2004: 73)

Stávající Lidová strana se tehdy rozštěpila. Zatímco asi dvě třetiny členské základy se přesunuly do nově vzniklé levicové Italské lidové strany (PPI), zbývající třetina členů přešla do nově vytvořené pravicové strany Křesťanskodemokratický střed (CCD). Levicové strany vytvořily alianci zvanou Olivovník (L'Ulivo) v čele s Romanem Prodim, pozdějším předsedou Evropské komise, který byl dosud křesťanským demokratem. Právě jeho odchod k levicové alianci Olivovník stávající Lidovou stranu rozštěpil. Dominantní stranou v alianci Olivovník byla postkomunistická Demokratická strana levice (PDS). Celkem Olivovník tvořilo celkem 8 politických stran, kromě dominantní PDS to byla Italská lidová strana (PPI), Křesťanští socialisté (SC), Segniho pakt, Zelení (Verdi), Demokratická aliance (AD), Republikánská strana a La Rete (Síť), což bylo antimafiánské sdružení. (Říchová 2004: 73)

Za Berlusconiho alianci Pól svobody kandidovala kromě strany Forza Italia část Lidové strany a Pannelovi radikálové, Liga severu naopak tentokrát součástí aliance nebyla. Bývalá centristická aliance, zvaná Pakt pro Itálii, tvořená Segniho paktem a Lidovou stranou, se rozpadla. Zhruba dvě třetiny voličů bývalého Segniho paktu hlasovaly pro Olivovník. (Bull, Nevell 2009: 338)

Levostředová vláda Olivovníku mohla být v roce 1996 sestavena díky podpoře poslanců ze Strany komunistické obnovy (PRC). Jejich podporu ale vláda ztratila v roce 1998, kdy PRC v parlamentu vystoupila proti přijetí České republiky, Polska a Maďarska do NATO. Vládu tehdy zachránily hlasy 29 bývalých křesťanských demokratů, kteří vstoupili do nové strany Demokratický svaz pro republiku (UDR).

Generální tajemník Demokratické strany levice (PDS) Massimo D'Alema se ale pokusil vytvořit silnou levicovou alianci, protože uvažoval o tom, že sama Demokratická strana levice (PDS) nemá perspektivu uplatnit levicový potenciál, pokud bude ve volbách nadále získávat jen 21 % hlasů. Proto na únor 1998 svolal do Florencie širokou konferenci demokratické levice. Vznikl nový subjekt Levicoví demokraté (DS), ovšem ve skromější podobě, než původně zamýšlel Massimo D'Alema. Levicoví demokraté byli aliancí již existujících subjektů se společným vedením, ale zachováním oddělené organizační struktury. Kromě Demokratické strany levice v této alianci byli zelení, někteří bývalí komunisté, socialisté a další levicové skupiny. Stranou naopak zůstala Strana komunistické obnovy (PRC) a také významná skupina socialistů SI, která se raději spojila se sociálně demokratickou stranou PSDI v

nové straně Italští socialističtí demokraté (SDI), která se chtěla uchránit pohlcení Levicovými demokraty (DS). (Říchová 2004: 75)

V říjnu 1998 pak vláda Romana Prodiho padla a prezident Scalfaro pověřil sestavením vlády Massima D'Allemu, zatímco Romano Prodi založil novou stranu Demokraté, která měla naplnit jeho vizi silné volební strany levého středu. D'Allemova vláda levého středu vydržela až do dalších parlamentních voleb v květnu 2001. (Bull, Nevell 2009: 338)

Silvio Berlusconi vytvořil pro volby v květnu 2001 alianci Dům svobod, kterou kromě jeho strany Forza Italia tvořila také Bossiho Liga severu a Finiho Národní aliance. Tato aliance ve volbách zvítězila a vytvořila vládu. Její společná kandidátní listina získala 49,7 % hlasů. (Říchová 2004: 82)

Tato vláda vydržela po celé pětileté funkční období. V dalších parlamentních volbách v květnu 2006 ale pravicová aliance prohrála s levicovým blokem Romana Prodiho, který byl do roku 2004 předsedou Evropské komise a stal se tak novým premiérem. Tato vláda však vydržela pouze dva roky. (Bull, Nevell 2009: 337)

Silvio Berlusconi však mezitím začal připravovat sloučení své strany Forza Italia s Národní aliancí pod názvem Lid svobody, který předtím nesla jejich aliance. V koalici s Ligou severu Umberta Bossiho tato strana po předčasných volbách v roce 2008 vytvořila vládu. Oficiálně ale strana Lid svobody vznikla až na kongresu, konaném 27.-29.dubna. Silvio Berlusconi ale v listopadu 2011 podal demisi. Předsedou vlády se po něm stal Mario Monti. (Bull, Nevell 2009: 341)

Před zatím posledními parlamentními volbami v únoru 2013 se bipolární stranický systém částečně překonfiguroval. Vzniklo totiž centristické hnutí, nazvané „S Montim pro Itálii“. Lídrem tohoto hnutí není samotný Mario Monti, ale je jejím symbolem. Hnutí prosazuje především pokračování reforem, které započala Montiho vláda. (Bull, Nevell 2009: 341)

V levé části politického spektra vznikla jako pokračovatel Olivovníku nová levostředová aliance, nazvaná „Itálie – Společné blaho“. V čele této aliance stojí Pier Luigi Bersani. Nejvýznamější stranou v této alianci je opět Demokratická strana.

Na pravici opět kandidovaly ve společné alianci strany Lid svobody a Liga severu. Po volbách pak Silvio Berlusconi odešel z politické strany Lid svobody a obnovil svou dřívější stranu Forza Italia, neboli Vzhůru, Itálie!

Novým aktérem na politické scéně se stalo Hnutí pěti hvězdiček (M5S), které vede italský komik Beppe Grillo. Toto hnutí ostře kritizuje dosavadní italskou politickou reprezentaci, prosazuje tvrdý boj proti korupci, a také prosazuje zavedení přímé demokracie. Je postavené především na charizmatické osobnosti svého lídra.

Výsledek voleb k únoru 2013 můžeme charakterizovat jako pat. Aliance „Itálie – Společné blaho“ získala 360 mandátů v Poslanecké sněmovně, ale pouze 113 mandátů v Senátu, takže sestavení jednobarevné vlády je vzhledem k symetrickému bikameralismu v Itálii nemožné. Lídr aliance „Itálie – Společné blaho“ Pier Luigi Bersani byl sice pověřen sestavením vlády, ale po dvou týdnech tyto snahy vzdal. Proto nakonec vznikla koalice Demokratické strany s pravicovou koalicí stran Lid svobody a Liga severu. Součástí vládní koalice tedy nejsou menší levicové strany, sdružené v alianci „Itálie – Společné blaho“. Poprvé od začátku druhé republiky tak v Itálii vznikla velká koalice. Premiérem se stal Enrico Letta. Začalo se uvažovat o změně volebního systému, který v podstatě znemožňuje sestavení stabilní vlády, zejména kvůli rozdílným většinám v Poslanecké sněmovně a v Senátu, přičemž obě dvě většiny jsou pro sestavení vlády nutné. (Bull, Nevell 2009: 341)

Ani Enrico Letta funkční období nedokončí, protože jeho strana ho sesadila, když nebyl schopen ve velké koalici prosadit reformy. Premiérem se po něm stal Matteo Renzi, přezdíváný také „italský Blair“, pro svůj věk 39 let.

Silvio Berlusconi zase obnovil svou někdejší stranu Forza Italia, neboli „Vzhůru, Itálie!“ Proto opustil stranu Lid svobody.

2.3. Aliance stran v Německu

V Německu najdeme alianci stran CDU a CSU. Vznik této aliance není však primárně determinován volebním systémem, ale federálním (spolkovým) uspořádáním Německa. Zatímco CSU vyvíjí své aktivity pouze na území jedné spolkové země (Bavorska), kde má tradičně velkou podporu, CDU působí ve všech ostatních zemích Spolkové republiky Německo. Volební systém v Německu umožňuje těmto dvěma stranám, aby kandidovaly zcela samostatně, přičemž je to při přepočtu hlasů na mandáty nijak neznevýhodňuje. Volební systém tedy můžeme označit jako jeden z faktorů, který napomáhá tomu, že CDU a CSU mohou stabilně tvořit alianci, a nejsou nuceny ke sloučení, nebo k pevnějšímu svazku formou koalice. Na spolkové

úrovni pak CDU a CSU vystupují trvale jako jednotný blok, ať už jsou součástí vládní koalice, nebo jsou ve vládní koalici. Proto můžeme vazbu CDU a CSU označit jako alianci.

Německý parlament je dvoukomorový. Jeho dolní komora, která volí spolkového kancléře, se nazývá Bundestag. Volební systém je kombinací většinového a poměrného volebního systému. Volič má totiž vždy dva hlasy. Každá spolková země je rozdělena do jednomandátových obvodů, ve kterých volič volí konkrétní osobnost. Naopak svůj druhý hlas dává volič politické straně. Prostřednictvím těchto druhých hlasů je v celé SRN přidělen každé politické straně, která překonala 5% hranici a dostala se do Bundestagu, určitý počet mandátů, které jsou následně rozděleny do jednotlivých spolkových zemí, podle výsledku strany v těchto spolkových zemích. Každá strana má tak v konkrétní spolkové zemi získat konkrétní počet poslaneckých mandátů. Tyto mandáty jsou pak primárně přiděleny těm kandidátům, kteří zvítězili za pomoci prvních hlasů v jednomandátových obvodech. Do konečného množství poslaneckých mandátů, které má strana v dané spolkové zemi získat, jsou pak doplněni kandidáti, kteří jsou zapsáni na kandidátní listině, kterou strana taktéž musí před volbami odevzdat. V praxi se jedná o to, že úhrnný počet mandátů je vynásoben počtem hlasů, které byly pro politickou stranu odevzdány, a vydělí se celkovým počtem hlasů všech stran. Dále se musí zjistit, jaká je vzájemná proporce mezi jednotlivými spolkovými zeměmi, a následně se počet mandátů, který v celé Spolkové republice Německo připadl na celou stranu, násobí počtem druhých hlasů, odevzdaných pro kandidátku strany v dané spolkové zemi, a dělí se pak celkovým počtem hlasů, který byl odevzdán pro tuto stranu v rámci celé Spolkové republiky Německo. Samozřejmě je možné, že politická strana získá v jednomandátových obvodech více mandátů, než kolik by měla získat podle poměru druhých hlasů v dané zemi. Všechny mandáty, získané jejími kandidáty v jednomandátových obvodech, přitom ale straně zůstávají. To způsobuje vznik takzvaných převislých mandátů. Základní počet členů Bundestagu tak je 598, ale ve skutečnosti může být toto číslo vyšší. (Clemens 2007: 2)

Díky tomuto volebnímu systému jsou výsledky stran v jednotlivých spolkových zemích na sobě nezávislé. To umožňuje, aby ve Spolkové republice Německo dlouhodobě fungovala aliance dvou pravicových stran, Křesťanskodemokratické unie (CDU) a Křesťansko-sociální unie (CSU). Tyto strany vyvíjí svou činnost na

rozdílných územích, takže si vzájemně nekonkurují, naopak úzce spolupracují. Zatímco CSU působí v Bavorsku, CDU působí ve všech ostatních německých spolkových zemích. Tyto dvě strany se tedy vzájemně doplňují a na stejném území si nekonkurují. Zatímco v regionálních a lokálních volbách kandiduje CDU nebo CSU samostatně, na celostátní úrovni strany tvoří alianci, takže v Bundestagu mají mimo jiné společný poslanecký klub. Společně také jsou obě strany od roku 2005 ve vládě. V celostátních volbách do Bundestagu ale kandidují zcela samostatně, což je v tomto volebním systému nijak neznevýhodňuje. Současnou lídryní této aliance je německá spolková kancléřka a předsedkyně CDU Angela Merkelová, ale například ve volbách v roce 2003, kdy aliance CDU/CSU nezvítězila a vládu sestavila Sociálně demokratická strana (SPD) v koalici se Zelenými, byl volebním lídrem aliance CDU/CSU tehdejší předseda CSU Edmund Stoiber. (Granieri 2009: 31)

Tabulka 4: Zisk mandátů CDU a CSU ve volbách do Bundestagu v letech 1949 - 2013

	CDU	CSU
1949	120	24
1953	197	52
1957	222	55
1961	201	50
1965	202	49
1969	201	49
1972	186	48
1976	201	53
1980	185	52
1983	202	53
1987	185	49
1990	268	51
1994	244	50
1998	198	47
2002	190	58
2005	180	46
2009	194	45
2013	255	56

Zdroj: <http://www.parties-and-elections.eu>

Od roku 2005 je aliance CDU/CSU základem německé spolkové vlády. V prvním funkčním období, kdy tuto alianci vedla předsedkyně CDU Angela Merkelová, po volbách do Bundestagu v roce 2005, vytvořila CDU/CSU vládní koalici s levicovou SPD. Po dalších volbách v roce 2009 už CDU/CSU vytvořila koalici s liberální stranou FDP. V roce 2013 už se ale FDP do Bundestagu nedostala, takže CDU/CSU obnovila koalici s levicovou SPD. (Clemens 2007: 2)

Křesťanskodemokratická unie (CDU) je konzervativní strana, která vznikla už v roce 1945 jako strana německých křesťanů. Byli v ní zastoupeni jak katolíci, tak protestanti. V současné době CDU obhajuje soukromé vlastnictví, a také odmítá přehnané státní zásahy do ekonomiky. Zastává také křesťanské hodnoty, takže odmítá potraty, podporuje rodinu a církevní školství. Předsedkyní CDU je Angela Merkelová, která je už od roku 2005 spolkovou kancléřkou Spolkové republiky Německo.

Křesťansko-sociální unie (CSU) byla také založena v roce 1945, ovšem své aktivity vyvíjí pouze na území Bavorska. CSU má v Bavorsku velkou převahu nad svým největším konkurentem, kterým je SPD. Od roku 1962 si drží nadpoloviční většinu mandátů v zemském parlamentu, takže zde vládne v jednobarevné zemské vládě. V zemských volbách, které se konaly v roce 2003, dokonce CSU dosáhla dvoutřetinové většiny mandátů, což se do té doby žádná jiná politická strana v žádné spolkové zemi nepodařilo. Současným předsedou CSU je od roku 2008 Horst Seehofer. Čestným předsedou CSU je Edmund Stoiber, který za alianci CDU/CSU v roce 2003 neúspěšně kandidoval jako volební lídr na post spolkového kancléře. (Granieri 2009: 32)

2.4. Aliance stran ve Švédsku

Vznik aliancí ve Švédsku je determinován zdejším volebním systémem, který umožňuje ideově blízkým politickým stranám, aby vytvořily společnou alianci, ale zároveň aby utvořily samostatné kandidátní listiny, přičemž při přepočtu hlasů na mandáty je to nijak neznevýhodňuje. Strany tedy nejsou na základě volebního systému nuceny vytvářet společné koalice se společnými kandidátními listinami, nebo se slučovat, aby dosáhly lepšího volebního výsledku. Vytvoření aliance je ale také pro voliče signálem, že strany mají vůli po volbách spolupracovat, a v případě úspěšného volebního výsledku společně vytvořit vládní koalici.

Relativně vysoká proporcionalita volebního systému sice podle Duvergera nemotivuje strany k tomu, aby utvářely aliance, ovšem švédský případ je zvláštní právě tím, že zde mají aliance především efekt směrem k voličům. Strany tak demonstrují jednotu daného politického tábora.

Jednokomorový švédský parlament se nazývá Riksdag. Má 349 poslanců, kteří jsou voleni na 4 roky poměrným volebním systémem s uzavírací klauzulí. 310 poslaneckých mandátů je rozděleno celkem v 29 volebních obvodech. Zbýlých 39 poslaneckých mandátů je kompenzačních. Rozděluje se tedy těm stranám, které získaly více hlasů, než kolik získaly mandátů ve volebních obvodech, v porovnání s ideálním výpočtem počtu mandátů. (Brunclík, Havlík, Pinková 2011: 130)

Až do roku 2006 byla dominantní politickou stranou ve Švédsku sociální demokracie, která dlouhodobě vládla, přestože její vláda byla menšinová. V roce 2002 švédští sociální demokraté vytvořili menšinovou vládu pod vedením premiéra Gorana Perssona. Vládu podporovala Levicová strana a Strana zelených. Naopak pravice byla ve Švédsku velmi fragmentovaná. (Brunclík, Havlík, Pinková 2011: 88)

Tuto fragmentaci se před parlamentními volbami v roce 2006 rozhodli překonat představitelé čtyř švédských pravicových politických stran, které vytvořily už v roce 2004 alianci s názvem Aliance pro Švédsko. Součástí této Aliance pro Švédsko jsou Strana umírněných, Liberální demokratická strana, Křesťanští demokraté a Strana středu. Vytvoření této aliance nemělo vliv na účinky švédského volebního systému, protože každá ze čtyř pravicových politických stran si nadále udržela svou vlastní kandidátní listinu. Žádná z politických stran nebyla 4% uzavírací klauzulí přímo ohrožena, takže se nemusela obávat, že by žádné poslanecké mandáty v Riksdagu nezískala. Ani vytvoření společné kandidátní listiny by této Alianci pro Švédsko nepomohlo maximalizovat zisk mandátů. Každá ze stran si také zachovala své vlastní vedení, orgány a organizační strukturu. Vznik Aliance pro Švédsko byl spíše signálem směrem k voličům, že strany už nejsou tak fragmentované, jako byly v minulosti, a že po volbách budou postupovat společně. (Brunclík, Havlík, Pinková 2011: 88)

Tabulka 5: Zisk mandátů jednotlivých stran Aliance pro Švédsko ve volbách do Riksdagu v letech 2006 - 2014

	2006	2010	2014
Strana umírněných	97	107	84
Liberální demokratická strana	28	24	19
Křesťanští demokraté	24	19	16
Strana středu	29	23	22

Zdroj: <http://www.parties-and-elections.eu>

Aliance pro Švédsko ale v Riksdagu získala nadpoloviční většinu, a tak její čtyři politické strany mohly vytvořit ve Švédsku po dlouhé době většinovou vládu. Předsedou této většinové vlády se stal předseda vítězné Strany umírněných Frederik Reinfeldt. Poměr křesel ve vládě byl rozložen podle výsledku všech čtyř stran v parlamentních volbách. Krátce po uvedení vlády do úřadu se ale vláda musela vyrovnat se dvěma personálními změnami, vynucenými skandály jejich členů. Demisi tak musela podat ministryně zahraničního obchodu Marie Borelius, a také ministryně kultury Cecilie Stego Chilo. (Brunclík, Havlík, Pinková 2011: 88)

Vláda se ale v úřadě udržela po celé čtyřleté funkční období, během kterého zavedla důležité reformy v oblasti dopravy, vzdělávání, vládních agentur, kultury a zdravotnictví.

V dalších parlamentních volbách v roce 2010 Aliance pro Švédsko už nezískala v Riksdagu nadpoloviční většinu, ke které ji chyběly pouhé dva poslanecké mandáty. I nadále ale Aliance pro Švédsko vládne, byť menšinově. (Brunclík, Havlík, Pinková 2011: 88)

Ani levice ale nechtěla zůstat ve vztahu k voličům fragmentovaná. Proto tři největší levicové strany, mezi které patří Sociální demokraté, Levicová strana a Strana zelených, vytvořily alianci, nazvanou Rudo-zelení. Ani tato aliance nekandidovala v následujících parlamentních volbách v roce 2010 s jednotnou kandidátní listinou. Každá ze stran aliance Rudo-zelení si zachovala svou vlastní kandidátní listinu, své vedení, své orgány a svou organizační strukturu, ovšem šlo o významný signál směrem k voličům, že tyto tři strany jsou připraveny spolupracovat. Ve volbách v roce 2010 Rudo-zelení ale neuspěli natolik, aby v Riksdagu získali nadpoloviční většinu a mohli sestavit vládu. V Riksdagu jsou totiž kromě stran Aliance pro Švédsko a Rudo-zelených zastoupeny také krajně pravicoví Demokraté Švédska, se kterými nechce

žádná z tradičních politických stran spolupracovat. Rudo-zelení převzali vládu po dalších parlamentních volbách v roce 2014. (Brunclík, Havlík, Pinková 2011: 89)

Tabulka 6: Zisk mandátů jednotlivých stran aliance Rudo-zelení ve volbách do Riksdagu v letech 2010 a 2014

	2010	2014
Sociální demokraté	112	113
Levicová strana	19	21
Strana zelených	25	25

Zdroj: <http://www.parties-and-elections.eu>

Rudo-zelení ve snaze zabránit předčasným volbám v prosinci 2014 uzavřeli se stranami Aliance pro Švédsko Prosincovou dohodu, která se podobá české „opoziční smlouvě“, oficiálně Smlouvě o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice, kterou zde ale v roce 1998 podepsaly pouze dvě strany, ODS a ČSSD. V tomto případě jde o dohodu dvoučlenné levicové aliance se čtyřčlennou pravicovou aliancí, která je navíc uzavřena hned na dvě funkční období. Pravice má tak v roce 2018 možnost v případě volebního vítězství převzít vládu, a podle smlouvy se může spolehnout na podporu Rudo-zelených. Ve smlouvě se opoziční strany zavazují, že nebudou blokovat přijetí vládních návrhů státního rozpočtu. Cílem této dohody bylo vyloučení Švédských demokratů a Strany levice z veřejného prostoru. (Švédské politické strany uzavřely opoziční smlouvu do roku 2022 a zrušily předčasné volby, Česká justice, 30.12.2014, [online]. [cit. 2014-12-30])

3. Aliance stran v České republice

V této kapitole budu hledat případy aliancí, které existovaly v minulosti v České republice, a které se podobají alianci TOP 09 a STAN. V následujících podkapitolách se těmito případy blíže zabývám.

	Čtyřkoalice	TOP 09 + STAN	KDU-ČSL + EDS
Společné kandidátky	ano	ano	ano
Dlouhodobá spolupráce	ano	ano	ne
Aliance	ano	ano	ne

Jako první jsem zvolil Čtyřkoalici, kterou v roce 1998 vytvořily Unie svobody, KDU-ČSL, Demokratická unie a ODA. Přestože podle názvu to byla spíše koalice čtyř stran, dá se vzhledem k Duvergerově teorii označit za alianci, protože spolupráce politických stran byla dlouhodobá a nebyla omezena jen na jedny volby. Ve většině voleb pak tyto strany kandidovaly společně. Čtyřkoalice ve své původní podobě se už nezúčastnila voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2002, protože z ní v lednu 2002 byla vyloučena ODA, a nástupnickou Koalicí tvořily už jen dvě strany.

Dalším případem, který jsem si zvolil, byla aliance Sdružení nezávislých (SNK) a Evropských demokratů (ED), která započala tím, že oba dva subjekty společně kandidovaly jako koalice ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004. Po spolupráci v následujících krajských volbách v roce 2004 se rozhodly pro sloučení, takže ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006 kandidovaly již jako jedna strana SNK ED. Od Čtyřkoalice se tento případ tedy liší tím, že nedošlo k postupné dezintegraci, ale naopak ke sloučení obou subjektů, byť od roku 2009, kdy zmizela z Evropského parlamentu, již tato strana není na české politické scéně příliš relevantní.

Zabýval jsem se také příkladem spolupráce KDU-ČSL a Evropské demokratické strany v roce 2010. Když v roce 2009 začala TOP 09 spolupracovat s hnutím Starostové a nezávislí, začala také KDU-ČSL, která byla oslabena odchodem některých členů v čele s Miroslavem Kalouskem do TOP 09, hledat spojence pro nadcházející volby do Poslanecké sněmovny, které byly původně plánovány už na 9. a 10. října 2009, ale konaly se nakonec až v řádném termínu na konci května 2010. KDU-ČSL našla spojence v Evropské demokratické straně Jany Hybáškové, která

předtím neúspěšně kandidovala ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009. Členové EDS byli na kandidátních listinách KDU-ČSL, ale ani v tomto případě se nejednalo o koalici, protože pokud by se strany rozhodly kandidovat jako koalice, platila by pro ně dvojnásobná hranice pro vstup do Poslanecké sněmovny. KDU-ČSL spolu s EDS se však ani takto do Poslanecké sněmovny nedostala, a vrátila se tam až v roce 2013.

Protože KDU-ČSL a EDS vytvořily společné kandidátní listiny jen pro jedny volby v roce 2010, nelze jejich svazek vnímat jako alianci v kontextu Duvergerovy definice. Spolupráce byla ale založena na stejném principu, jako spolupráce TOP 09 a STAN. Větší strana umístila kandidáty menší strany na své kandidátní listiny. Pokud by se KDU-ČSL a EDS podařilo společně ve volbách uspět, dá se předpokládat, že by z této spolupráce mohla vzniknout stabilní aliance, stejně jako v případě TOP 09 a STAN.

3.1. Čtyřkoalice

Přestože Čtyřkoalice byla již podle názvu spíše koalici čtyř politických stran, můžeme ji považovat též za alianci. Jednalo se o dlouhodobou spolupráci politických stran, která neměla být časově omezena, a týkala se voleb na celostátní, krajské, ale také komunální úrovni. Voleb do Poslanecké sněmovny se Čtyřkoalice v původní podobě již nezúčastnila, ovšem předtím kandidovaly její strany společně v krajských a v komunálních volbách, kde stavěly společné kandidátní listiny. V senátních volbách nominovaly strany Čtyřkoalice společného kandidáta.

Dva měsíce po vytvoření vlády Miloše Zemana v roce 1998 uzavřeli předsedové KDU-ČSL, US, ODA a DEU koaliční smlouvu, na jejímž základě měly být sestavovány společné kandidátní listiny pro senátní volby. Text této smlouvy zavazuje signatáře k podpoře každého ze 27 společných kandidátů v jednotlivých obvodech, kde se v říjnu roku 1998 volilo. Ve smlouvě se ale objevil pouze závazek společného senátního klubu US a DEU, neměla však do něj být zahrnuta KDU-ČSL. To v tisku vyvolalo mnohé pochybnosti, jestli se KDU-ČSL chce opravdu v Senátu integrovat. (Kolář in Línek, Mrklas, Seidlová, Sokol 2003: 209)

Čtyřkoalice si rychle získala sympatie občanů, kteří ji považovali za jedinou skutečnou systémovou opozici. Předseda KDU-ČSL Josef Lux poukzoval na to, že

ODS jako smluvní opozice nemůže v demokratickém systému odpovědně plnit opoziční roli. (Tabery 2006: 50)

V senátních volbách podle očekávání výrazně zvítězila Čtyřkoalice, která v nich získala 14 senátorských mandátů, zatímco ODS se ziskem devíti mandátů ztratila tři křesla, stejně jako ČSSD. 16. prosince došlo v Senátu k volbě předsedy. Kandidátka ODS Libuše Benešová byla zvolena až ve druhém kole, když nejtěsnější možnou většinou čtyřiceti hlasů porazila kandidáta Čtyřkoalice Petra Pitharta. (Fiala, Mikš in Balík 2006: 46)

Ze všech svých funkcí odstoupil ze zdravotních důvodů 24. září 1998 předseda KDU-ČSL Josef Lux. O rok později pak podstoupil v americkém Seattlu transplantaci kostní dřeně. Ta sice proběhla úspěšně, ale přesto se později objevily komplikace. 21. listopadu 1999 Josef Lux podlehl těžké leukemii a v roce 2000 mu pak byl in memoriam propůjčen Řád T.G.Masaryka II. třídy. (Tabery 2006: 250)

Poté, co lidovci svými hlasy pomohli sociálním demokratům a komunistům schválit státní rozpočet pro rok 1999, doporučil poslanecký klub Unie svobody zvážit další působení této strany ve Čtyřkoalici. Republikový výbor Unie svobody ale tuto výzvu zamítl.

28. září 1999 podepsali předsedové stran Čtyřkoalice takzvanou svatováclavskou čtyřkoaliční dohodu, v níž deklarovali, že budou společně postupovat před parlamentními volbami a také po nich. Unie svobody se na počátku roku 2000 rozhodla nepozvat Václava Klause ani další představitele ODS na své Republikové shromáždění, jak bylo tehdy zvykem. Václav Klaus zareagoval tím, že zveřejnil svůj projev, připravený k přednesení na republikovém shromáždění US. Poznamenal v něm, že nepovažuje US za nepřátelskou stranu a je si vědom toho, že se musí ODS a US dříve či později stát partnery. Vztahy mezi těmito dvěma stranami však stále ovlivňovaly vzájemné averze jejich představitelů, pramenící z vládní krize na přelomu let 1997 a 1998. Novým předsedou Unie svobody se stal Karel Kühnl. Nahradil tak Jana Rumla, který na funkci předsedy rezignoval už 1. prosince 1999. Delegáti Republikového shromáždění US se shodli na potřebě „zásadního střetu“ s ODS a na rychlém vyjasnění další aktivity Čtyřkoalice. (Fiala, Mikš in Balík 2006: 55)

V další svatováclavské čtyřkoaliční dohodě se předsedové stran dohodli na tom, že vyberou lídra, sestaví stínovou vládu, a podepsali také programovou deklaraci Společně pro změnu. Tato integrace čtyř pravicových stran tak dostala novou dimenzi.

Do té doby neměla Čtyřkoalice žádného jednotného lídra, který by mohl mluvit za všechny čtyři strany. Nyní ho měla Čtyřkoalice získat spolu s celou stínovou vládou, jakou obvykle opoziční strany sestavují. (Tabery 2006: 250)

Historicky první krajské volby, které se konaly netradičně v neděli 12. listopadu 2000, skončily vítězstvím ODS, která získala ve všech krajích celkem 185 mandátů, ovšem jen těsně, protože druhá Čtyřkoalice získala 171 mandátů. Čtyřkoalice obsadila pět hejtmanských postů svými kandidáty z řad KDU-ČSL. (Tabery 2006: 90)

V Senátu získala Čtyřkoalice 17 z 27 mandátů a většina křesel na grafech tak zežloutla. (Kolář in Línek, Mrklas, Seidlová, Sokol 2003: 211)

V prosinci 2000 začaly strany Čtyřkoalice vybírat svého dlouho očekávaného lídra. Bylo téměř jisté, že se jím stane někdo ze dvou stran zastoupených v Poslanecké sněmovně, tedy z US nebo KDU-ČSL. KDU-ČSL jmenovala nejprve někdejšího náměstka ministra vnitra Jaroslava Kopřivu, US svého předsedu Karla Kühnla a ODA místopředsedu strany Michaela Žantovského. Politická rada Čtyřkoalice však nečekaně zvolila lídrem Čtyřkoalice prvního místopředsedu KDU-ČSL Cyrila Svobodu, který však už 31. března 2001 na svou funkci rezignoval na protest proti složení stínové vlády, na kterém se zástupci všech stran Čtyřkoalice dohodli. Novým lídrem a předsedou stínové vlády se stal předseda Unie svobody Karel Kühnl. 26. května 2001 byl ale Cyril Svoboda zvolen novým předsedou KDU-ČSL. (Tabery 2006: 251)

Předsedu ODA Daniela Kroupu vystřídal 17. června 2001 Michael Žantovský. O šest dní později pak vyměnila vedení také Unie svobody, jejíž předsedkyní se stala Hana Marvanová. Ta podepsala 27. října 2001 spolu s předsedou DEU Ratiborem Majzlíkem smlouvu o integraci těchto dvou stran k 31. prosinci 2001. Vznikl tak nový subjekt s názvem Unie svobody – Demokratická unie (US-DEU). Název Čtyřkoalice se ale nezměnil. (Kolář in Línek, Mrklas, Seidlová, Sokol 2003: 212)

Ještě 29. října 2001 to na rozpad Čtyřkoalice vůbec nevypadalo. Čtyřkoaliční špičky podepsaly další smlouvu o volební a povolební spolupráci, která tentokrát už určila složení všech čtrnácti kandidátních listin. Už 6. prosince ale vedení KDU-ČSL zažehlo největší krizi v dějinách Čtyřkoalice, když vyzvalo ODA ke splacení téměř sedmimilionového dluhu. 18. ledna pak KDU-ČSL přitvrdila a vyzvala ODA, aby do dvou dnů přijala nabídku US-DEU na sloučení, nebo budou lidovci jednat o kandidátkách jen s US-DEU. ODA ale toto ultimátum ústy svého místopředsedy

Oldřicha Kužílka odmítla. 28. ledna 2002 sice Čtyřkoalice uzavřela novou dohodu o dluhu ODA, podle které mohli kandidáti z řad ODA zůstat na kandidátních listinách. Už 30. ledna 2002 se ale US-DEU po zveřejnění nových informací o sponzorských darech ODA přidala k lidovcům a vyzvala ODA, aby zvážila setrvání na kandidátkách. (Tabery 2006: 255)

Celostátní konference KDU-ČSL dne 31. ledna 2002 rozhodla, že KDU-ČSL bude v nadcházejících parlamentních volbách kandidovat jen s Uníí svobody. Předseda ODA Michael Žantovský po jednání politické rady dne 1. února 2002 prohlásil, že Čtyřkoalice už neexistuje. Uzavřela se tak více než tříletá historie tohoto subjektu. (Kolář in Línek, Mrklas, Seidlová, Sokol 2003: 215)

Po vyloučení ODA už nešlo o Čtyřkoalici, ale jen Koalici. Protože US a DEU se již dříve sloučily, zůstaly v ní dvě strany, z nichž obě měly shodou okolností název složený ze dvou částí. Koalice už neměla společného lídra, takže se v této roli střídali předsedové obou stran Hana Marvanová a Cyril Svoboda. (Kolář in Línek, Mrklas, Seidlová, Sokol 2003: 215)

Voleb do Poslanecké sněmovny se Čtyřkoalice v původní podobě již nezúčastnila, ovšem předtím kandidovaly její strany společně v krajských a v komunálních volbách, kde stavěly společné kandidátní listiny. V senátních volbách nominovaly strany Čtyřkoalice společného kandidáta. Čtyřkoalice tedy vyhovuje Duvergerově definici, podle které se jedná o dlouhodobou spolupráci politických stran. Sloučení Unie svobody a Demokratické unie může být determinováno také tím, aby Čtyřkoalice měla nižší hranici pro vstup do Poslanecké sněmovny, protože při účasti původních čtyř stran by Čtyřkoalice musela získat 20 % hlasů, aby mohla získat mandáty v Poslanecké sněmovně. Strany se samozřejmě snažily tuto hranici, kterou jim v roce 2000 stanovil nový volební zákon, snížit, pro případ, že by 20 % hlasů nezískaly. Podobný postup je patrný u aliancí, jako je TOP 09 a STAN, kdy kandidáti obou stran nebo hnutí jsou na kandidátní listině jedné ze stran, protože koalice by musela ve volbách získat dvojnásobný počet hlasů, aby se do Poslanecké sněmovny dostala.

Čtyřkoalice se ale ve své historii společně zúčastnila jak krajských voleb, ve kterých zvítězila v pěti krajích, a hejtmanské posty zde obsadili kandidáti KDU-ČSL, tak senátních voleb v letech 1998 a 2000, kde uspělo celkem 13 kandidátů v roce 1998

a 16 kandidátů v roce 2000, z nichž jeden byl zvolen dokonce už v prvním kole. Díky tomu měly strany bývalé Čtyřkoalice v Senátu silné zastoupení i po jejím rozpadu.

3.2. SNK a ED

Sdružení nezávislých (SNK) a Evropští demokraté (ED) představují další příklad spolupráce stran pravého stranu, který můžeme považovat za alianci až do roku 2006, kdy nakonec došlo ke sloučení. Spolupráci SNK a ED v tomto případě determinovalo zejména regionální rozložení podpory obou subjektů, kdy Sdružení nezávislých mělo voličskou základnu především na venkově, kde za něj již kandidovalo mnoho regionálně známých osobností v komunálních volbách. Naopak Evropští demokraté měli početnou skupinu voličů ve velkých městech, a to především v Praze, kde Evropští demokraté v roce 2002 vznikli. Dalším faktorem, který determinoval tuto spolupráci, byla snaha získat minimálně 5 % hlasů ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004, kde SNK a ED společně kandidovaly jako koalice. Ve spolupráci pak SNK a ED pokračovaly do roku 2006, kdy dospěly ke sloučení.

Politická strana Evropští demokraté byla založena v roce 2002 bývalým pražským primátorem za ODS Janem Kaslem, který byl jejím prvním předsedou. Jan Kasl byl primátorem za ODS od roku 1998, kdy v této funkci po komunálních volbách vystřídal Jana Koukala, až do roku 2002. Krátce před volbami do Poslanecké sněmovny ale z této funkce odstoupil, takže funkci primátora až do dalších komunálních voleb v říjnu 2002 zastával Igor Němec. Tehdejší předseda ODS Václav Klaus vystoupení Kasla z ODS dokonce označil za „druhé Sarajevo“. (Kasl: Nemohu volit stranu demagogů [online]. [cit. 2014-05-11])

V pražských komunálních volbách v říjnu 2002 Evropští demokraté kandidovali pod názvem Demokraté Jana Kasla jako sdružení strany ED a nezávislých kandidátů. Tento postup zvolili poté, co dosavadní městská rada, složená ze zastupitelů ODS a ČSSD, rozhodla o rozdělení města pro tyto komunální volby na několik menších volebních obvodů. To samozřejmě nevyhovovalo stranám, které svou předvolební kampaň postavily na svém lídrovi, protože voliči našli tohoto lídra na svém hlasovacím lístku jen v jednom volebním obvodu. To byl mimo jiné také případ Evropských demokratů. Ti se proto rozhodli kandidovat pod tímto názvem, aby jméno Jana Kasla bylo zahrnuto už v názvu volební strany, a aby si s ním stranu mohli voliči

snáze identifikovat. Strana nakonec získala 15 mandátů, ale skončila v opozici. Triumf ODS v Praze nahrává Bémovi [online]. [cit. 2014-05-11]

Komunální volby v roce 2002 dokonce vyvolaly soudní spor ED se státem, který se táhl až do roku 2008. Důvodem bylo nevyplacení finančních příspěvků této straně za 15 mandátů, které kandidáti ED získali v komunálních volbách. Jak tehdejší ministr financí Bohuslav Sobotka, tak jeho nástupce Vlastimil Tlustý byli totiž toho názoru, že pokud strana kandiduje v rámci sdružení s nezávislými kandidáty, na příspěvek nemá nárok. Rozhodnout tak musel soud, který nakonec straně peníze přiznal. Právním zástupcem strany byl v tomto soudním sporu Stanislav Polčák, který je dnes místopředsdou STAN a poslancem za TOP 09, zvoleným na druhém místě v Praze. (Evropští demokraté dostanou od státu 800 tisíc za komunální volby [online]. [cit. 2014-05-11])

Politické hnutí Sdružení nezávislých kandidátů (SNK) vzniklo v srpnu 2000 s cílem sjednotit nezávislé kandidáty z různých místních samospráv, aby se mohli zúčastnit krajských voleb v roce 2000. Tehdy SNK sestavilo kandidátní listiny pouze v Budějovickém, Jihlavském a Ostravském kraji. V zastupitelstvech Budějovického a Jihlavského kraje získalo SNK po 6 mandátech, v zastupitelstvu Ostravského kraje získalo 4 mandáty.

Sdružení nezávislých se pak zúčastnilo také voleb do Poslanecké sněmovny a komunálních voleb v roce 2002. Před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2002 hnutí vypustilo ze svého názvu poslední slovo „kandidátů“, takže vystupovalo nadále jako Sdružení nezávislých, ale ponechalo si zkratku SNK. V komunálních volbách sice mohou nezávislí kandidáti kandidovat bez podpory politického hnutí, ovšem v případě, že mají jeho razítko, nemusí získávat před volbami podpisy občanů, aby mohli kandidovat.

Před prvními českými volbami do Evropského parlamentu, které se konaly v červnu 2004, uzavřely Sdružení nezávislých a Evropští demokraté koaliční smlouvu, která byla pouze pro tyto volby. Strany se také shodly na tom, že jejich kandidáti budou v případě zvolení v Evropském parlamentu členy frakce Evropské lidové strany. Z tohoto důvodu se Evropští demokraté nedohodli na spolupráci s jinými stranami pravého středu, jako byla LIRA, Cesta změny, ODA nebo US-DEU, které by naopak v případě zvolení daly přednost Evropské liberální a reformní straně. Tyto strany

kandidovaly pod názvem Unie liberálních demokratů, ale na rozdíl od koalice SNK Sdružení nezávislých a Evropští demokraté neuspěly.

Do Evropského parlamentu byli za koalici SNK Sdružení nezávislých a Evropští demokraté zvoleni tři kandidáti. Koalice získala 11,02 % hlasů, což byl nečekaný úspěch, způsobený částečně také nízkou volební účastí. Z prvního místa byl zvolen lídr Josef Zieleniec, navržený SNK, který získal také největší počet preferenčních hlasů (83828). Z druhého místa byla zvolena Jana Hybášková, navržená ED, která se předtím proslavila mimo jiné jako velvyslankyně České republiky v Kuvajtu. Získala celkem 59282 preferenčních hlasů. Ze třetího místa byl zvolen ředitel gymnázia ve Zlíně Tomáš Zatloukal, který získal 4110 preferenčních hlasů, což je v porovnání s prvními dvěma kandidáty výrazně méně, ovšem z pochopitelných důvodů, protože Tomáš Zatloukal nebyl v předvolební kampani prezentován tak často, jako první dvě známé osobnosti. Za zmínku stojí ještě předseda ED Jan Kasl, který kandidoval až na čtyřicátém místě, ale přesto získal 9490 preferenčních hlasů. Jeho cílem nebylo ani zvolení do Evropského parlamentu, ale spíše chtěl svou známou tvář této volební koalici pomoci.

SNK a ED spolupracovaly také v krajských volbách, které se konaly v říjnu 2004. Společnou kandidátní listinu však SNK a ED měly jen ve Středočeském kraji. V dalších dvou krajích kandidovali Evropští demokraté v rámci koalice s jinými regionálními subjekty. V ostatních krajích kandidovali Evropští demokraté samostatně, ve dvou krajích nekandidovali vůbec. V Karlovarském kraji získali Evropští demokraté tři mandáty zcela samostatně, ve Středočeském a Zlínském kraji získala tři mandáty jejich koalice se SNK, respektive s Nezávislými starosty pro kraj, v Královéhradeckém kraji pak získala jejich koalice s Volbou pro město a Stranou pro otevřenou společnost.

V senátních volbách navrhly SNK a ED své kandidáty samostatně, ale rozdělily si volební obvody tak, aby si v nich jejich kandidáti nekonkurovali.

V prosinci 2005 se SNK a ED sloučily a vytvořily politickou stranu, zvanou SNK Evropští demokraté (SNK ED). Politickým lídrem strany se stal Josef Zieleniec. Došlo k tomu přesto, že dosavadní předseda ED Jan Kasl s integrací nejprve nesouhlasil, pak ale změnil názor. Důvodem ke složení byla již zmíněná pětiprocentní hranice pro vstup do Poslanecké sněmovny, která by se v případě koalice dvou stran

zdvojnásobila, zatímco jako jedna politická strana stačila běžná hranice 5 %. Ani tu však strana nepřekročila, takže se do Poslanecké sněmovny nedostala.

Politická strana SNK Evropští demokraté existuje dodnes. V letech 2006 a 2010 kandidovala neúspěšně do Poslanecké sněmovny. V roce 2014 vede její kandidátní listinu do Evropského parlamentu Daniel Kroupa. Strana kandidovala do Evropského parlamentu také v roce 2009, ale úspěch volební koalice z roku 2004 již nezopakovala. Opustily ji známé osobnosti, které začaly přecházet do jiných stran. Poslankyně Evropského parlamentu Jana Hybášková v roce 2009 založila Evropskou demokratickou stranu, která se však již do Evropského parlamentu s Janou Hybáškovou v čele nedostala. Se stranou již také nespolupracuje zakladatel Evropských demokratů Jan Kasl, který pro komunální volby v Hlavním městě Praze v roce 2014 obnovil hnutí Demokraté Jana Kasla.

Předtím, než došlo ke sloučení SNK a ED, můžeme ale jejich svazek považovat za alianci. Strany spolupracovaly nejen ve volbách do Evropského parlamentu, ale také v krajských a senátních volbách. Svazek SNK a ED tak naplňuje Duvergerovo kritérium dlouhodobé spolupráce. SNK a ED vytvořily také společné kandidátní listiny nejen pro volby do Evropského parlamentu v roce 2004, ale také pro krajské volby v roce 2004 ve Středočeském kraji. Také v následujících volbách do Poslanecké sněmovny se SNK a ED rozhodly kandidovat společně, ale vzhledem k nevýhodám, která koalicím přináší volební zákon, se SNK a ED v prosinci 2005 sloučily.

4. Formování a vývoj aliance TOP 09 a STAN

4.1. Vznik TOP 09 a STAN

4.1.1. Vznik strany TOP 09

Nová politická strana TOP 09 byla veřejnosti představena v červnu 2009. Založil ji poslanec a bývalý ministr financí za KDU-ČSL Miroslav Kalousek, který měl značku TOP 09 zaregistrovanou již předem. Předsedou přípravného výboru a posléze i celé strany byl však zvolen senátor a bývalý ministr zahraničí Karel Schwarzenberg.

Dalšími členy přípravného výboru strany se stali bývalý jablonecký zastupitel a prezident Hospodářské komory Jaromír Drábek, exnáměstek moravskoslezského hejtmana Pavol Lukša, bývalý náměstek karlovarského primátora a člen zastupitelstva Josef Malý (byl také členem KDU-ČSL), soudní znalec ve specializaci pohřebnictví a tajemník Společnosti přátel žehu Stanislav Motyčka. Dále v přípravném výboru zasedli Ludmila Müllerová, která byla dlouholetou lidoveckou poslankyní a senátorkou, než opustila KDU-ČSL, bývalá ministryně obrany opouštějící KDU-ČSL Vlasta Parkanová, předsedkyně TJ Lokomotiva Břeclav Jaroslava Schejbalová, místostarosta Uherského Hradiště Evžen Uher a vysokoškolský učitel a zároveň náměstek ministryně spravedlnosti Marek Ženíšek, který taktéž opustil KDU-ČSL.

Strana po svém založení zveřejnila svá programová východiska, uspořádaná do kategorií odpovídajícím slovům, která jsou uvedena ve zkratce jejího názvu, tedy tradice, odpovědnost a prosperita. Tradice znamenají především konzervativismus “vycházející z evropských tradic křesťansko-židovské kultury”.

Pod odpovědností si strana představuje především odpovědnost k veřejným rozpočtům. Pokusí se tedy co nejdříve zastavit narůstající státní dluh. V programových východiscích strana zmiňovala také odpovědný přístup k našemu životnímu prostředí.

Prostředkem k dosažení prosperity je podle strany především svobodný trh vymezený “jasnými a přehlednými pravidly”. Strana zásadně odmítla jakoukoliv diskriminaci, ale zároveň nechce, aby sociální systém představoval alternativu k pracovitosti.

"Volič očekává něco nového, co se vymaní z politiky posledních let. Smysl TOP 09 je alternativní. Je nám jasné, že to je značné riziko," přiznal Karel Schwarzenberg. Tento politik, který se dlouhodobě pohybuje na prvních místech žebříčků popularity, měl straně pomoci přilákat nespokojené voliče konzervativní pravice.

Zpočátku se strana mnohým jevila jen jako odštěpené pravicové křídlo KDU-ČSL, ovšem část jejích voličů by straně rozhodně nestačila k překonání pětiprocentní hranice potřebné pro vstup do Poslanecké sněmovny. Strana ale přilákala také celou řadu nespokojených voličů ODS a menších středových stran. K tomu dopomohl velkou měrou právě Karel Schwarzenberg, který byl díky své popularitě ústřední postavou volební kampaně. Již na tiskové konferenci strany 11. června 2009 zdůraznil, že nemá žádné velké osobní ambice, protože vrcholem politické kariéry pro něj byla již funkce ministra zahraničí. Do této funkce se ale později vrátil.

13. června 2009 strana dodala na Ministerstvo vnitra žádost o oficiální registraci s podpisy 1000 občanů, které jsou zákonem vyžadovány. Pak mohla strana založit první své čtyři kanceláře v Praze, v Brně, v Ostravě a v Českých Budějovicích.

Miroslav Kalousek se na tiskové konferenci zabýval také strategií pro nadcházející volby do Poslanecké sněmovny. Konkrétně přítomným novinářům řekl: "Chci jednoznačně vyloučit, že by snad kandidáti TOP 09 byli na kandidátce jiné politické strany. Umím si představit kandidaturu v koalici nebo zvlášť, ale budeme chtít vlastní parlamentní klub,. Strategickou dohodu máme se Starosty a nezávislími. Počítá s tím, že oni nabídnou některé elitní starosty, kteří akceptují ideová východiska TOP 09, my je rádi postavíme jako své kandidáty. Současně uzavřeme dlouhodobou dohodu, že v komunálních a krajských volbách si nebudeme konkurovat,".

K uzavření strategické dohody s politickým hnutím Starostové a nezávislí skutečně došlo a strana TOP 09 proto dokonce doplnila do svého loga nápis "s podporou Starostů". Kandidáti Starostů a nezávislých tak kandidovali na kandidátkách strany TOP 09. Koalice dvou stran by vzhledem k volebnímu systému byla nevýhodná, protože by taková koalice musela dostat nejméně 10 % hlasů a v době svého vzniku si TOP 09 zase tolik nevěřila.

V médiích se v době vzniku TOP 09 také objevily četné spekulace o možné předvolební koalici této strany s ODS. Tato koalice by sice byla do jisté míry logická, ovšem na druhou stranu se TOP 09 proti ODS vymezovala právě tím, že je jedinou

skutečně důsledně konzervativní a pravicovou stranou, a ve volební kampani útočila na ODS zprava. Proto k tomuto spojení nakonec nedošlo a strany se vzájemně v době volebních kampaní naopak často kritizovaly, byť do budoucna toto spojení rozhodně není vyloučené. Například v Praze by s tím ale politici obou stran určitě měli velký problém.

Když strana měla svá programová východiska, představila během léta také svůj kompletní volební program. Všichni totiž v té době počítali s tím, že se budou 9. a 10. října konat předčasné volby do Poslanecké sněmovny, které na tento termín vyhlásil prezident Václav Klaus na základě zvláštního ústavního zákona. Ústavní soud ovšem 1. září vyhověl ústavní stížnosti nezařazeného poslance zvoleného za ČSSD Miloše Melčáka, který podal ústavní stížnost proti tomuto zvláštnímu ústavnímu zákonu. Nejprve pozastavil platnost tohoto rozhodnutí o předčasných volbách, o týden později ovšem definitivně stížnosti vyhověl a předčasné volby zrušil.

Ustavující sněm TOP 09 byl původně plánován již na období letních prázdnin v roce 2009, ale nakonec se uskutečnil na konci listopadu, až po proběhnutí obdobných sněmů na krajské, regionální a případně místní úrovni.

Stanovy strany počítají s vytvořením krajských, regionálních a místních organizací, ale zároveň dodávají, že budou v Praze použity přiměřeně. V praxi to znamená, že zatímco jiné strany běžně mají v jedné městské části více místních organizací, které si někdy konkurují a soupeří o moc v rámci městské části, TOP 09 má v každé městské části zpravidla jen jednu regionální organizaci. První místní organizace v Praze vznikla na Praze 17 (v Řepích), přičemž spadala původně pod regionální organizaci Praha 6. V roce 2012 ovšem krajský výbor TOP 09 přeřadil tuto místní organizaci do působnosti regionální organizace na Praze 13.

Pro TOP 09 byla tedy aliance se Starosty a nezávislími lákavá především díky možnosti získat na své kandidátní listiny úspěšné komunální politiky a další regionálně známé nezávislé osobnosti, které by mohly přiblížit stranu voličům, a zároveň získat pro stranu více hlasů. Díky tomuto spojení si TOP 09 zajistila, že nebude jen „městskou“ stranou se silným postavením v Praze a dalších velkých městech, ale bude mít také odpovídající zázemí na venkově. Pomohl k tomu také společný příslib TOP 09 a STAN, že se pokusí v nadcházejícím období prosadit změnu rozpočtového určení daní.

4.1.2. Vznik hnutí Starostové a nezávislí

Hnutí Starostové a nezávislí vzniklo v roce 2009 transformací z původního regionálního hnutí Nezávislí starostové pro kraj, které působilo ve Zlínském kraji již od roku 2004. V roce 2009 začalo hnutí působit celostátně a změnilo svůj název do současné podoby. Hnutí sídlí v obci Suchá Loz, jejíž bývalý starosta a současný místostarosta Petr Gazdík byl do roku 2014 také předsedou hnutí. V březnu 2014 byl předsedou hnutí Starostové a nezávislí zvolen hejtman Libereckého kraje Martin Půta, který byl ovšem v listopadu 2014 obviněn z údajného přijetí úplatku za projekt rekonstrukce kostela svaté Máří Magdalény v Liberci, a proto své předsednictví pozastavil. Petr Gazdík byl na sněmu zvolen prvním místopředsedou hnutí, a nyní zastupuje Martina Půtu, který má pozastavené předsednictví, ve funkci předsedy.

V hnutí Starostové a nezávislí je členství relativně exkluzivní, protože zájemce o členství se musí stát nejprve registrovaným příznivcem hnutí. Až po dvou letech se může stát členem, ale jen v případě, že byl zároveň zvolen v některých volbách. Registrovaní příznivci mají ale v hnutí stejná práva jako členové, s výjimkou možnosti stát se krajským nebo celostátním předsedou hnutí.

Cílem činnosti hnutí bylo vytvoření optimálních podmínek pro život občanů v právním a fungujícím státě. Dalším cílem tohoto hnutí je, aby se tento právní a fungující stát opíral o rozvinutou místní a regionální samosprávu a uplatňoval se zde princip subsidiarity.

Hnutí Starostové a nezávislí chce vyvažovat oprávněné zájmy všech občanů a společenských skupin s důrazem na odpovědnost jednotlivce, svobodu a solidaritu společenství občanů. Chce, aby veřejná moc zasahovala jen v těch případech, kdy jde o účelný a nezbytný výkon svěřené moci.

Pro hnutí jsou důležité demokratické hodnoty, jako svoboda, rovnost, a právní stát. Dále chce hnutí Starostové a nezávislí omezit byrokracii a zasadit se o decentralizaci veřejné moci. Hnutí chce zamezit zneužívání veřejné moci a chce také bojovat s korupcí tím, že se veřejný život zprůhlední.

Hnutí chce obnovit důvěru v právní řád, zkvalitnění zákonů a vymahatelnost práva. Hnutí odmítá veškeré projevy národnostní, náboženské a rasové nesnášenlivosti. Dále hnutí ctí principy individuální odpovědnosti občanů, jejich rovných šancí a hájí tržní principy s nezbytným sociálním akcentem. Soukromé vlastnictví je pro hnutí Starostové a nezávislí nedotknutelné. Zásadní programovou

prioritou je hnutí je kvalitní vzdělávací systém a investice do vědy. V oblasti fiskální prosazuje vyrovnané hospodaření s veřejnými prostředky, provedení nezbytných reforem důchodových a sociálních.

Hnutí Starostové a nezávislí chce také přispět k posilování proevropského směřování České republiky a zajištění důstojného a respektovaného místa naší země ve světě. Hnutí bude usilovat o upřednostňování osobní odpovědnosti kandidátů před stranicky ovlivňovanou odpovědností kandidátů ve spolupráci s partnerskými politickými stranami.

Do veřejných funkcí chce hnutí prosazovat schopné, zodpovědné a sebevědomé občany, kteří dokáží převzít odpovědnost sami za sebe, rodinu, obec, kraj, stát a život budoucích generací a výsledky jejich práce a činnosti svědčí o nabytých zkušenostech.

Hnutí svým působením hodlá rozvíjet kulturu mezilidských vztahů, hájí lidský život jako nezpochybnitelnou a nejvyšší hodnotu, prosazuje ochranu životního prostředí pro zachování budoucím generacím a ochranu tradic a základních morálních zásad.

Hnutí Starostové a nezávislí vyslalo do voleb do Evropského parlamentu v roce 2009 samostatnou kandidátní listinu pod vedením senátora Jaromíra Štětiny. Starostové a nezávislí ale nedosáhli na pětiprocentní hranici, a tak v Evropském parlamentu žádný mandát nezískali. V době těchto voleb ještě oficiálně neexistovala politická strana TOP 09, která tak nemohla ani kandidovat.

Předseda hnutí Petr Gazdík v roce 2009 řekl: Chceme zabránit velké koalici ODS a ČSSD a našli jsme nejméně deset dalších důvodů, proč dnes nebýt lhostejní k budoucnosti naší země. (Spolupráce s TOP 09 [online])

Mezi další důvody hnutí Starostové a nezávislí pro uzavření strategické dohody s TOP 09 patří to, že při samostatné kandidatuře na celostátní úrovni by pravděpodobně hnutí nemohlo prosadit své programové priority, protože by se do Poslanecké sněmovny nedostalo. Starostové a nezávislí jsou byli už v roce 2009 kromě možné „velké koalice“ ODS a ČSSD silně znepokojeni hypotetickou možností, že by se do Poslanecké sněmovny dostaly jen tři strany, konkrétně ODS, ČSSD a KSČM.

S TOP 09 našli Starostové a nezávislí největší názorové shody, a zároveň byla TOP 09 ochotna prosazovat priority Starostů a nezávislých. Karel Schwarzenberg byl jimi považován za důstojného kandidáta na předsedu vlády České republiky.

Miroslava Kalouska Starostové a nezávislí ocenili jako dobrého ministra financí, který mimo jiné ve své funkci rychle začal pracovat na změnu diskriminujícího zákona o rozpočtovém určení daní.

Pro hnutí Starostové a nezávislí byla důležitá také možnost nominace zkušených nezávislých starostů na kandidátní listiny TOP 09 do voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Dlouhodobá strategická spolupráce platila do roku 2013 s možností dalšího prodloužení. V původní strategické dohodě bylo předem dáno, že se nejedná jen o projekt pro jedny volby, ale naopak se počítá také se spoluprací v krajských a komunálních volbách, ve kterých nebude TOP 09 stavět své kandidátní listiny proti Starostům a nezávislým, a také v krajských volbách budou na společných kandidátních listinách preferováni zástupci nezávislých starostů. Podle druhé smlouvy o spolupráci TOP 09 a STAN ale již mohou tyto dva subjekty kandidovat samostatně v komunálních a krajských volbách, a v mnoha městech a obcích se tak stalo již v komunálních volbách v říjnu 2014. (Spolupráce s TOP 09 [online])

Hnutí Starostové a nezávislí spolupracuje také s hnutím Starostové pro Liberecký kraj, které vzniklo před krajskými volbami v říjnu 2008 v Libereckém kraji. Starostové pro Liberecký kraj ale nejsou s TOP 09 svázáni žádnou smlouvou. Významným představitelem SLK je ale poslanec a starosta Semil Jan Farský, zvolený za TOP 09. V minulém funkčním období byl poslancem také starosta Železného Brodu, který je rovněž členem hnutí Starostové pro Liberecký kraj. Jeden mandát má hnutí SLK také v Senátu. Také současný předseda hnutí Starostové a nezávislí a hejtman Libereckého kraje Martin Půta byl v minulosti lídrem hnutí Starostové pro Liberecký kraj, se kterým také vyhrál krajské volby v roce 2012 v Libereckém kraji. Starostové pro Liberecký kraj jako samostatné hnutí kandidovali na samostatné kandidátní listině bez TOP 09 a získali zde 13 zastupitelských mandátů.

Dalším hnutím, které se Starosty a nezávislími spolupracuje, je Hnutí Občané pro Budějovice, které v komunálních volbách v Českých Budějovicích v roce 2010 kandidovalo společně s hnutím Starostové a nezávislí. Po vítězství této společné kandidátní listiny utvořila hnutí společnou koalici s TOP 09 a ČSSD. Do krajského zastupitelstva kandidovali v roce 2012 představitelé tohoto hnutí na kandidátní listině hnutí Jihočeši 2012. Společná kandidátní listina získala 14,57 % hlasů. Hnutí Občané pro Budějovice tak v krajském zastupitelstvu získalo dva mandáty. V roce 2014 kandidovalo Hnutí Občané pro Budějovice samostatně, přičemž na jeho kandidátní

listině byl také jeden člen hnutí Starostové a nezávislí a mnoho nezávislých kandidátů. Hnutí vytvořilo koalici s hnutím ANO, s TOP 09 a KDU-ČSL. Primátorem se stal Jiří Svoboda z hnutí ANO. Hnutí Občané pro Budějovice má také jeden mandát v Senátu.

4.2. Vývoj smluvního zakotvení vztahu mezi TOP 09 a STAN

4.2.1. První smlouva o spolupráci

Ve své první smlouvě o spolupráci se strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí dohodly na dlouhodobé spolupráci a společném postupu ve volbách. Cílem TOP 09 a STAN je podle této smlouvy překonání roztržitého malých stran a ambicí jednotlivců. TOP 09 a STAN chtějí otevřít odpovídající prostor na kandidátních listinách důvěryhodným osobnostem veřejného života podporujícím společné programové priority a zásady. (Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online].)

TOP 09 a STAN se podle podmínek této smlouvy rozhodly představit společný program, vést společnou volební kampaň, podat k registraci společné kandidátní listiny, na nichž budou společně nominovat osobnosti veřejného života, známé a úspěšné v regionech. TOP 09 a STAN se zavazují poskytovat si nejširší možnou součinnost. Od nominovaných a zvolených kandidátů budou vyžadovat dodržování společného programu a společných rozhodnutí orgánů obou stran smlouvy.

Tato smlouva mezi TOP 09 a STAN byla přijata s cílem společného postupu ve volbách do Poslanecké sněmovny a do Senátu v období 2009 – 2012, v komunálních volbách 2010 a v krajských volbách v roce 2012. Týkala se také případných mimořádných voleb od okamžiku podpisu této smlouvy do konce roku 2012, pokud by mimořádné volby v daném období byly vypsány na některé z úrovní. (Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online].)

TOP 09 a STAN se v této smlouvě také dohodly, že budou prosazovat transparentní politiku ve svobodné a rovné soutěži politických stran bez osobního napadání, budou prosazovat politiku, která by vedla občany k vyšší míře odpovědnosti a zájmu o veřejné dění, budou prosazovat účinná opatření proti korupci a klientelismu, pro rozvoj právního státu a vymahatelnost práva, pokusí se posílit význam obecní a krajské samosprávy, omezit byrokracii a regulace. Shodly se také na tom, že budou

podporovat celoživotní vzdělávání a budou podporovat podnikání a společenské aktivity občanů.

Dále budou prosazovat stabilitu veřejných rozpočtů, daňové, sociální, důchodové a zdravotní reformy. Zároveň budou prosazovat dodržování zásady trvale udržitelného rozvoje, péče o zlepšování životního prostředí a aktivní úsilí zabraňující nebezpečným klimatickým změnám a zvyšování podílů energie z obnovitelných zdrojů. Budou podporovat také rovné šance pro všechny občany, rozvoj občanské společnosti a neziskového sektoru, reformy financování obcí a měst s odstraněním neodůvodněných rozdílů a přijetí systémové úpravy financování samospráv (rozpočtové určení daní, dotační systém), budou prosazovat politiku šetrnosti (v nakládání s veřejnými zdroji, veřejnými financemi, a také ve vztahu k životnímu prostředí), účinná opatření proti rostoucí byrokracii a administrativě ve veřejné správě (snižování počtů úředníků ve státní správě, veřejné správě a další), snižování počtu předpisů a agend, zavedení přímé volby prezidenta republiky, případně starostů, primátorů a hejtmanů, pokud bude nalezena shoda nad změnou postavení orgánů samospráv, například podle německého modelu.

TOP 09 a STAN se dohodly, že podrobný společný volební program bude vyhlášen skupinou zástupců obou stran v rámci každého typu voleb. (Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online].)

Dále se smlouva mezi TOP 09 a STAN zabývá sestavováním společných kandidátních listin, především pro volby do Poslanecké sněmovny. Dohodly se, že na společnou kandidátní listinu nominují osobnosti regionálně známé a úspěšné, schopné důstojně a účinně vykonávat mandát, a samozřejmě splňující formální kritéria stanovená právními předpisy. Kandidáti by se měli zavázat, že v případě zvolení budou prosazovat společný volební program TOP 09 a STAN.

Volebními zmocněnci ve všech čtrnácti krajích by měly být společně vybrané důvěryhodné osobnosti, které nebudou oprávněny zasahovat do podaných kandidátních listin, s výjimkou případů, kdy se na tom dohodnou společně zástupci obou smluvních stran.

Smlouva dále určuje, že TOP 09 a STAN nominují své zástupce do volebního štábu, který určuje strategii propagace, produkce, distribuce a dalších činností volební kampaně. Pokud volební štáb nedospěje v konkrétní věci ke konsenzu, budou informována vedení TOP 09 a STAN, která rozhodnou.

Smlouva dále explicitně stanovila, že pro volby do Poslanecké sněmovny, plánované v roce 2009, bude volební štáb řízen za TOP 09 Jaroslavem Poláčkem. Za Starosty a nezávislé pak měl podle smlouvy ve volebním štábu jednat Stanislav Polčák. V případě neshody nad zásadní otázkou volební kampaně by měli společně rozhodnout Miroslav Kalousek a Petr Gazdík. Pokud by ani oni nedospěli ke konseznu, pak by v konečné instanci rozhodl Karel Schwarzenberg. (Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online].)

Podle smlouvy by veškeré financování volební kampaně mělo probíhat v souladu s právními předpisy. Zároveň smlouva stanovila transparentnost při přijímání sponzorských darů. Příjmy ze soukromých zdrojů mohou být pro užití ve volební kampani přijaty pouze v případě, kdy dárci specifikují jak peněžité, tak nepeněžité dary v příslušných smlouvách, a kdy dárci budou souhlasit se zveřejněním daru od okamžiku přijetí stranou, ne tedy až od okamžiku zákonného odevzdání výroční zprávy.

Rozpočet volební kampaně měl být konstruován jako vyrovnaný se zajištěným financováním výdajové stránky kampaně. Strany by měly být v pravidelných intervalech informovány o provedených objednávkách a přijatých fakturách v rámci volební kampaně. Po volbách nejpozději do dvou měsíců by měl volební štáb předložit závěrečné vyúčtování, podepsané zástupci TOP 09 a STAN.

Závěrečná ujednání této smlouvy stanoví, že TOP 09 a STAN budou jednat a povedou dialog se všemi parlamentními demokratickými stranami, dalšími mimoparlamentními stranami, regionálními hnutími a sdruženími. Naopak nebudou spolupracovat s KSČM a dalšími nedemokratickými a extrémistickými formacemi.

Smlouvu bylo možno vypovědět v případě písemného uvedení závažného důvodu pro tento krok. V takovém případě výpověď nabývá účinnosti 30 dní po písemném podání výpovědi. Zároveň ale tuto smlouvu nebylo možné vypovědět v mezidobí od podání kandidátních listin až do dne voleb.

Pod touto smlouvou byl podepsán za TOP 09 předseda přípravného výboru Karel Schwarzenberg a člen přípravného výboru Miroslav Kalousek, za STAN předseda hnutí Petr Gazdík a první místopředseda hnutí Stanislav Polčák. (Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online].)

4.2.2. Druhá smlouva o spolupráci

Tato smlouva o spolupráci vypršela na konci roku 2012. Proto byla v roce 2013 nahrazena novou smlouvou, která byla schválena 31. května 2013 na celostátním sněmu Starostů a nezávislých v tajném hlasování, poté, co o smlouvě jednaly všechny krajské sněmy hnutí, a také ji den před celostátním sněmem schválil celostátní výbor Starostů a nezávislých. Následně novou smlouvu schválil ještě výkonný výbor TOP 09. (Spolupráce TOP 09 a STAN pokračuje, na sněmu schválili novou smlouvu [online].)

Nejvýznamější změnou oproti původní smlouvě je možnost, že v jednotlivých krajích nemusí STAN mít společnou kandidátní listinu s TOP 09. Záležet bude vždy na dohodě příslušných krajských organizací. Důvodem je nespokojenost mnohých členů Starostů a nezávislých, která se v mnoha krajských organizacích STAN projevila především po krajských volbách v říjnu 2012, které pro alianci TOP 09 a STAN nedopadly příliš úspěšně. Ozývalo se dokonce volání po zrušení tohoto aliančního svazku. Možnost samostatných kandidátních listin se ale týká až krajských voleb v roce 2016. Obdobnou možnost oddělení kandidátních listin budou mít také regionální a místní organizace TOP 09 a STAN v nadcházejících komunálních volbách v říjnu 2014. Už teď o samostatné kandidátní listině uvažují například představitelé Starostů a nezávislých na Praze 6. Navíc jedna ze zastupitelek této městské části, zvolených za TOP 09, již přestoupila do STAN. Další zastupitelé o tom uvažují, někteří již vstoupili do jiných stran. Z devíti zastupitelů, kteří byli v roce 2010 za TOP 09, zůstávají pouze dva členy TOP 09. (TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť [online].)

Předseda Starostů a nezávislých řekl: „Co se krajských voleb týče, do budoucna bude záležet na každé krajské organizaci.“ První místopředseda Starostů a nezávislých Stanislav Polčák ho doplnil: „Budou si o tom rozhodovat jednotlivá regionální sdružení TOP 09 a STAN.“

Jedním z největších kritiků spolupráce STAN s TOP 09 je hejtman Libereckého kraje a lídr hnutí Starostové pro Liberecký kraj Martin Půta. Toto hnutí kandidovalo v Libereckém kraji v krajských volbách v říjnu 2012 samostatně, a volby vyhrálo se ziskem 22 % hlasů. Naopak společná kandidátní listina TOP 09 a STAN zde zcela propadla, když získala jen necelá 4 % hlasů. (TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť [online].)

Martin Půta řekl: „Dostali jsme jasný vzkaz od voličů. Způsob další spolupráce s TOP 09 budeme muset zcela vážně řešit.“ Místopředseda Starostů pro Liberecký kraj Michael Canov ho doplnil: „Pokud by smlouva o spolupráci s TOP 09 měla pokračovat, pak jen pro parlamentní volby. V těch regionálních nás vládní strana zabíjí,“ pronesl bezprostředně po volbách. Za těmito úvahami nestojí pouze výsledek v Libereckém kraji, který byl velmi specifický kvůli kandidatuře Starostů pro Liberecký kraj. Také v ostatních krajích nedopadly volby pro alianci TOP 09 a STAN příznivě. Pokud kandidátní listinu vedl člen TOP 09, byl výsledek zpravidla horší, zatímco někteří představitelé Starostů a nezávislých členy TOP 09 díky preferenčním hlasům přeskočili. (TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť [online].)

Předsedkyně krajské organizace Starostů a nezávislých v Moravskoslezském kraji Ludmila Bubeníková situaci komentovala: „Hodnotíme to pozitivně, my to takhle navrhujeme i za naši krajskou organizaci. Na vrcholné úrovni pojd'me kandidovat společně, ale na krajské bude lepší, když to bude zvlášť. A ano, dospěli jsme k tomu i na základě výsledků krajských voleb“. V jejím Moravskoslezském kraji aliance TOP 09 a STAN získala pouze 4,32 % hlasů, a tak se do krajského zastupitelstva vůbec nedostala.

Starosta Malých Žernosek Petr Liška, který je zároveň předsedou krajské organizace Starostů a nezávislých, řekl: „Tuto změnu hodnotíme kladně, protože nám dává volbu. Příští krajské volby jsou ještě daleko, proto nelze předjímat, ale v uplynulých krajských volbách byl většinový názor Starostů takový, že bychom se spíše přikláněli k samostatné kandidatuře. Rozhodneme se před volbami 2016, i na základě vzájemné spolupráce v kraji.“ V Ústeckém kraji aliance TOP 09 a STAN získala v krajských volbách v říjnu 2012 jen 4,67 %.

Ne ve všech krajích ale mají Starostové a nezávislí problém spolupracovat s TOP 09 v krajských volbách. Potvrzují to slova Jany Němečkové, která je předsedkyní krajské organizace STAN v Olomouckém kraji: „V Olomouckém kraji se dohodneme dobře, myslím, že i před příštími volbami budu v našem kraji prosazovat, abychom do voleb šli společně. I proto, že spolu kandidujeme do voleb parlamentních. Ale samozřejmě i u nás je slyšet hlasy, že kdybychom šli samostatně, budeme na tom lépe. Možná bychom na tom skutečně o něco lépe byli, ale při výsledcích, kterých jsme dosáhli – získali jsme v krajském zastupitelstvu čtyři křesla – i kdyby nám samostatně

kandidující TOP 09 přinesla další dvě, pořád to bude málo. Pokud mají se spoluprací na krajské úrovni v jiných regionech TOP 09 a STAN problém, ať se rozhodnou, jak chtějí, u nás žádné problémy nemáme,“ V Olomouckém kraji získala aliance TOP 09 a STAN 6,16 %, což jí přineslo zmíněná čtyři křesla v krajském zastupitelstvu. (TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť [online].)

Místopředseda TOP 09 a bývalý ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek novou smlouvu o spolupráci se STAN komentoval slovy: „Když to budu hodnotit jako poslanec, spolupráce na centrální úrovni je nadmíru úspěšná. TOP 09 se podařilo spoluprosadit hlavní cíl Starostů, tedy změnu v rozpočtovém určení daní. A STAN zase podporovali TOP 09 v její snaze o úsporu veřejných prostředků. I jako bývalý ministr oceňuji, jak mě Starostové vždy podporovali ve snaze o racionalizaci systému sociálních dávek, přestože to nebylo vždy populární. Takže na centrální úrovni jsem jednoznačně pro pokračování spolupráce. Ovšem na základě reálné spolupráce na krajské a komunální úrovni bude naopak lepší nechat krajským organizacím TOP 09 a STAN volnou ruku, aby se samy dohodly na co nejvhodnějším způsobu kooperace, a nespazovat je formálními ustanoveními.“

Zároveň je ale součástí smlouvy ustanovení, podle kterého budou TOP 09 a STAN po volbách ustavovat společné zastupitelské kluby. Cílem této smlouvy tedy nemá být rozchod v reálné politice, kterou chtějí TOP 09 a STAN po volbách prosazovat, ale čistě dosažení lepších volebních výsledků. (TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť [online].)

V souvislosti s tím je ale také možné, že oddělení kandidátních listin v některých krajích TOP 09 a STAN ve výsledku oběma subjektům uškodí. Samostatná kandidátní listina totiž nemusí získat ani 5 % hlasů, což způsobí, že se do krajského zastupitelstva vůbec nedostane. Záležet tak zřejmě bude také na oblíbenosti TOP 09 v daném kraji a v daném funkčním období. Pokud TOP 09 nebude v době příštích krajských voleb vládní stranou, mohly by její volební preference růst, zejména v krajích, kde je tradičně podpora pravice větší. Ale jestli budou kandidovat společně, nebo odděleně, záleží na rozhodnutí jednotlivých krajských organizací TOP 09 a STAN.

První místopředseda TOP 09 Miroslav Kalousek řekl, že si váží celostátní spolupráce s hnutím Starostové a nezávislí, a smlouva se tedy týká této celostátní spolupráce, zatímco na krajské a komunální úrovni si Starostové a nezávislí vyjednali,

že mohou postupovat samostatně. Zároveň ale Miroslav Kalousek řekl: „Na druhé straně předpokládáme elementární politický rozhled našich partnerů a těžko si lze představit schizofrenii, kdyby do pražských voleb kandidovali s hnutím ANO a v celostátních a senátních volbách s námi. Sice by to nebylo v rozporu s tou smlouvou, ale těžko by se to dalo vysvětlit voličům.“ (Kalousek: Celostátní spolupráce se STAN si vážíme [online].)

Zároveň by Miroslavu Kalouskovi bylo příjemné, kdyby v Praze také kandidovala TOP 09 spolu se STAN, ale pokud si STAN vyjednali, že chtějí kandidovat samostatně, TOP 09 jim vyhověla. O tom, zda budou TOP 09 a STAN v Praze kandidovat společně, nebo jak se budou sestavovat kandidátní listiny v jednotlivých městských částech, ale ještě není definitivně rozhodnuto.

Původně se uvažovalo také o tom, že by TOP 09 a STAN měly samostatné kandidátní listiny také ve volbách do Evropského parlamentu, které proběhnou 23. a 24. května 2014. Nakonec se ale vrcholná reprezentace TOP 09 a STAN dohodla na společné kandidátní listině.

Současná celostátní smlouva o spolupráci TOP 09 a STAN platí až do příštích prezidentských voleb, které se budou konat na počátku roku 2018. První místopředseda TOP 09 Miroslav Kalousek se vyjádřil také k tomu, co by tuto smlouvu mohlo případně ohrozit: „To se nemůže stát, protože tam jsou ty subjekty oprávněny - a taková je společná dohoda - postupovat suverénně. Pochopitelně jsou určité hranice. I když budeme kandidovat samostatně, tak sdílíme společné hodnoty. Pochopitelně že společná kandidátka s komunisty nebo s ANO by byla logickým důvodem zvažovat ukončení smlouvy jako takové.“ (Kalousek: Celostátní spolupráce se STAN si vážíme [online].)

Předseda Starostů a nezávislých Petr Gazdík ale ve svém prohlášení v pátek 7. února 2014 rezolutně odmítl spekulace o spolupráci s hnutím ANO Andreje Babiše, které se objevily v Lidových novinách. Zároveň odmítl, že by se Starostové a nezávislí rozcházeli s TOP 09.

Zároveň Petra Gazdíka překvapilo, když hnutí ANO představilo bývalého pražského primátora Jana Kasla jako svého volebního lídra pro pražské komunální volby. Starostové a nezávislí s ním přitom dosud spolupracovali. Petr Gazdík konkrétně řekl: „Tvrzení Lidových novin je v některých velmi podstatných detailech nepřesné či posunuté. S hnutím ANO do pražských komunálních voleb nejdem. S

Janem Kaslem dlouhodobě spolupracujeme, byl přítomen i na několika našich sněmech jako člověk velmi blízký názorům hnutí Starostové a nezávislí. I proto jsme s ním jednali jako s možným budoucím lídrem. Byli jsme ale zaskočení zprávou, že se Jan Kasl stal lídrem hnutí ANO v Praze. Taková informace samozřejmě naši možnou spolupráci vylučuje, “ Jan Kasl se ale nakonec s hnutím ANO nedohodl, a především z důvodu jeho sporů s předsedkyní pražské organizace ANO Radmilou Kleslovou z kandidátní listiny ANO odešel a obnovil vlastní hnutí Demokraté Jana Kasla. (Nebudeme spolupracovat s ANO [online].)

Ve smlouvě je zahrnuto, že TOP 09 umístí na své kandidátní listiny pro volby do Poslanecké sněmovny úspěšné starosty, nominované hnutím Starostové a nezávislí. V předvolební kampani se bude stejně jako dosud používat logo „TOP 09 s podporou Starostů“, a společný poslanecký klub pak opět ponese název „TOP 09 a Starostové“. Zároveň sestaví TOP 09 a STAN společnou kandidátní listinu pro volby do Evropského parlamentu. TOP 09 a STAN budou také spolupracovat v senátních volbách v letech 2014 a 2016, případně v doplňovacích senátních volbách, které se uskuteční v období do 31. 12. 2017. TOP 09 a STAN nebudou v jednotlivých obvodech stavět své kandidáty proti sobě. Jestli půjde o samostatnou kandidaturu TOP 09 nebo STAN, nebo o koaličního kandidáta TOP 09 a STAN, bude dohodnuto pro každý volební obvod individuálně, s cílem zvážení šancí daného kandidáta získat senátorský mandát. Každý takto nominovaný kandidát musí být nominován jednou ze stran této smlouvy a musí také souhlasit s tím, že v případě svého vítězství v senátních volbách vstoupí tento kandidát do společného senátního klubu „TOP 09 a Starostové“. Nepřipouští se možnost nominace společného kandidáta jinou politickou stranou nebo hnutím. Výjimka je možná jedině v případě, že se vedení TOP 09 a STAN dohodnou na společné koaliční nominaci s jinou politickou stranou nebo hnutím. (Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online].)

Podle poslance a starosty městské části Praha – Libuš Jiřího Koubka je spolupráce TOP 09 a STAN oboustranně výhodná: „Je přínosná pro obě strany. TOP 09 dominuje s celostátními tématy, včetně zahraničních, STAN prostřednictvím svých výrazných poslanců, jako je Stanislav Polčák nebo Jan Farský, dokázala prosadit řadu námětů týkajících se menších obcí.“

V případě voleb do Evropského parlamentu v roce 2014 smlouva stanovuje, že obě smluvní strany vytvoří společnou kandidátní listinu, nazvanou „TOP 09 a

Starostové“. Navíc je zde explicitně stanoveno, že jejich kandidáti vstoupí v případě volebního úspěchu v Evropském parlamentu do dosud největší frakce Evropské lidové strany – Křesťanských demokratů.

Dále se TOP 09 a STAN ve smlouvě dohodly, že pro příští prezidentské volby společně nominují či podpoří osobnost, která bude splňovat kritéria na nejvyšší ústavní funkci v České republice. Karel Schwarzenberg, který byl společným prezidentským kandidátem v roce 2013 se ale již dříve nechal slyšet, že v roce 2018, kdy by se měly další prezidentské volby uskutečnit, už zřejmě kvůli vysokému věku kandidovat nebude. TOP 09 a STAN tak budou muset hledat jiného kandidáta. (Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online].)

4.3. Mezníky spolupráce TOP 09 a STAN

V minulé kapitole byly analyzovány dvě smlouvy o vzájemné spolupráci TOP 09 a STAN. Vývoj spolupráce těchto dvou subjektů ale mnohem více ovlivnily jiné momenty, na které museli představitelé obou smluvních stran reagovat.

Člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý k tomu říká: „Osobně bych dokázal identifikovat několik naprosto zásadních faktorů přímo i nepřímo ovlivňujících dynamiku vztahů mezi TOP 09 a STAN. Prvotním impulzem pro vpravdě symbiotickou kooperaci byla snaha „otců zakladatelů“ TOP 09 osvojit si rezervoár osobností s již existující bohatou zkušeností z komunální politiky a poměrně elegantně tak fakticky překlenout jistou propast mezi celostátní a lokální sférou svého působení. Hnutí STAN bylo oproti tomu v počátcích motivováno zejména úsilím o změnu tzv. rozpočtového určení daní ve prospěch poměrně menších měst a obcí v rámci České republiky. Po dosažení vytyčeného cíle však do určité míry přišli o prapůvodní raison d'être vzájemné spolupráce. Současně s tím si (zejména v období vládního projektu, jehož byla TOP 09 integrální součástí) širší členská základna hnutí STAN začala se stále větší naléhavostí uvědomovat fakt, že obecná nepopularita vládou přijímaných reformních opatření ubírá politické preference i jim samotným. To patrně rovněž přispělo k dalšímu rozvolnění vztahů mezi oběma politickými subjekty.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Poslanec a předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek říká: „Pozitivním momentem byla spolupráce ve sněmovních volbách plánovaných v roce

2009, které následně byly Ústavním soudem přesunuty do roku 2010. Obě uskupení jako nováčci na scéně v celostátních volbách měla svou vizi, čeho chtějí dosáhnout, a společně dokázala spojit síly. Negativním momentem byly neúspěšné krajské volby v roce 2012, kde toto spojení fakticky neuspělo, Starostové uspěli v Libereckém kraji v rámci sdružení, které nešlo do společné koalice s TOP 09.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Poslanec STAN František Vácha říká: „Spolupráci TOP 09 a STAN ovlivnil neúspěch ve volbách, přehnané představy o schopnosti získat samostatně více hlasů, které se objevily u části obou subjektů, a v některých případech také osobní nevraživost na lokálních úrovních.“ (Rozhovor s Františkem Váchou)

Místopředseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „Neřekl bych, že konkrétní momenty, ale spíše trvalé přehlížení Starostů podle česko - slovenského vzoru. Druhým podstatným postřehem je fakt, že TOP 09 není schopna generovat vedle svého předsedy a 1. místopředsedy nové skutečně výrazné tváře do svého vedení, tak jako se u Starostů mezitím stihli vyprofilovat Petr Gazdík, Martin Půta, Jan Farský, nebo Stanislav Polčák. Kdybych měl najít konkrétní situace, pak problematické a manipulativní ustanovení Rusnokovy vlády, která na podzim 2013 vzala TOP 09 a ODS šanci nabrat dech před původně plánovanými volbami do parlamentu 2014. A pak samozřejmě topácké odmítnutí pražské koalice 2014 a na něj navazující výsledek komunálních a senátních voleb 2014, ve kterých TOP 09 zcela propadla s čestnou výjimkou několika schwarzenberských městských částí od Prahy 1 do Prahy 6.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

První smlouva o spolupráci TOP 09 a STAN byla podepsána v roce 2009 Karlem Schwarzenbergem, Miroslavem Kalouskem, Petrem Gazdíkem a Stanislavem Polčákem.

Poslanec a předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek o této spolupráci říká: „Je přínosná pro obě strany. TOP 09 dominuje s celostátními tématy, včetně zahraničních, STAN prostřednictvím svých výrazných poslanců, jako je Stanislav Polčák nebo Jan Farský, dokázala prosadit řadu námětů týkající se menších obcí.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „Dosavadní spolupráci TOP 09 a STAN hodnotím jednoznačně pozitivně. Obě strany dohody z ní profitují. TOP 09 získala díky STAN

širší elektorát, STAN díky spolupráci s TOP 09 vyrostl.“ (Rozhovor s Ondřejem Kolářem)

Člen volebního štábu Martin Churavý říká: „Je to v nejlepším slova smyslu příklad sňatku z rozumu. Pro oba politické subjekty se v prvopočátku jednalo o jednoznačně symbiotickou formu důmyslné, a do značné míry též pragmatické kooperace. TOP 09 ve svých počátcích nutně potřebovala personálně zabezpečit svou formující se organizační strukturu a hnutí Starostové a nezávislí se jevílo jako ideální rezervoár lokálně vyprofilovaných a s komunální politikou bezprostředně obeznámených osobností, o které se celostátní politická rovina mohla s důvěrou opírat. Pro hnutí Starostové a nezávislí byla pak alianční spolupráce fakticky podmíněna zejména snahou o revizi takzvaného rozpočtového určení daní ve prospěch relativně menších měst a obcí v České republice. Toho nebylo prakticky možné dosáhnout bez koordinované součinnosti s TOP 09 právě na celostátní úrovni.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Místopředseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „Spolupráci TOP 09 a STAN před volbami 2010 a v následujících čtyřech letech hodnotím jako velmi šťastné spojení. TOPka dodávala osobnosti celostátního významu a přitahovala pozornost médií, Starostové dodávali lokální autority z regionů, kde má TOPka slabší ohlas. Klíčovým cílem Starostů bylo dotáhnout změnu rozpočtového určení daní, což se podařilo dotáhnout, a veřejný registr smluv, což se, jak známo, Janu Farskému nepodařilo.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

Prvním úspěchem vzájemné spolupráce bylo získání 42 mandátů v Poslanecké sněmovně ve volbách, které se uskutečnily v roce 2010. Z těchto 42 mandátů připadlo 11 mandátů kandidátům navrženým hnutím Starostové a nezávislí. Hnutí STAN tak získalo zázemí také v celostátní politice. Tehdejší předseda hnutí Starostové a nezávislí Petr Gazdík se také stal předsedou poslaneckého klubu TOP 09. Hnutí Starostové a nezávislí také nominovalo na ministra kultury Jiřího Bessera, kterého později v této funkci nahradila Alena Hanáková.

Starostové a nezávislí v roce 2012 prosadili svůj hlavní požadavek, tedy změnu rozpočtového určení daní. Tato změna umožnila menším obcím získat více finančních prostředků ze státního rozpočtu, zatímco Praha, Brno, Ostrava a Plzeň si finančně pohoršily. Při výpočtu příjmů obce se nyní přihlíží k její rozloze jen do výše 10 hektarů na obyvatele. V důsledku tohoto omezení si finančně pohoršilo 57 obcí. V

důsledku této změny si nejvíce polepšily nejmenší obce, které mají do 100 obyvatel. Ty mohou nyní získat ze státního rozpočtu až o polovinu více finančních prostředků. (Rozpočtové určení daní: víc obcím, míň velkým městům [online].)

Významným mezníkem ve vztahu TOP 09 a STAN byly krajské volby, které se konaly v říjnu 2012. V krajích nebyly společné kandidátní listiny TOP 09 a STAN příliš úspěšné. V Libereckém, Ústeckém a Moravskoslezském kraji nezískaly tyto kandidátní listiny ani 5 % hlasů. V ostatních krajích sice společné kandidátní listiny TOP 09 a STAN pětiprocentní hranici překonaly, ale ani tak se aliance TOP 09 a STAN nikde nestala součástí krajské rady. Hnutí Starostové pro Liberecký kraj, které na celostátní úrovni spolupracuje s TOP 09 a STAN, v tomto kraji postavilo samostatnou kandidátní listinu, která dokázala vyhrát krajské volby, zatímco společná kandidátní listina TOP 09 a STAN se do krajského zastupitelstva Libereckého kraje vůbec nedostala, když získala pouze 4564 hlasů, což znamenalo 3,52 % z celkového počtu odevzdaných hlasů. Naopak Starostové pro Liberecký kraj získali 28763 hlasů, což znamenalo 22,21 % odevzdaných hlasů. Lídr Starostů pro Liberecký kraj Martin Půta se tak stal hejtmánem Libereckého kraje, a po formálním přestupu do hnutí Starostové a nezávislí se na celostátním volebním sněmu hnutí 28. března 2014 v Průhonicích stal jeho předsedou, byť momentálně je jeho předsednictví z důvodu obvinění z korupce pozastaveno.

Místopředseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „V případě Libereckého kraje se ukázalo, že samostatný postup je pro Starosty možný a perspektivní. Na vaši otázku odpovídám: Ano. STAN se hodlá rozhodně emancipovat v krajských volbách 2016, aktuálně přibržděn podivným obviněním svého předsedy a libereckého hejtmána Martina Půty z přijetí úplatku bez skutečného důkazu. Osobně to hodnotím jako důkaz, že Starostové vstupují do první politické ligy, byť je mi Martina Půty cvičného terče v tomto případě osobně velmi líto, neboť policejně soudní mašinérie dokáže člověku zničit život bez ohledu na to, zda se něčeho špatného dopustil, nebo právě naopak.“

Situaci v Libereckém kraji jsem se rozhodl srovnat se situací v Jihočeském kraji. Zde kandidátní listina „TOP 09 a Starostové pro Jihočeský kraj“ získala 9614 hlasů, což znamenalo pouze 5 %. V krajském zastupitelstvu tak získala pouze dva mandáty pro Zdeňka Bezecného a Bohumila Petráška.

V Jihočeském kraji kromě tradičních stran (ČSSD, KSČM, ODS a KDU-ČSL) uspělo také regionální hnutí Jihočeši 2012, které získalo 14,57 % hlasů a 8 mandátů v krajském zastupitelstvu. Na kandidátní listině hnutí Jihočeši 2012 byly také nezávislé osobnosti, které spolupracují s hnutím Starostové a nezávislí a s TOP 09. Starostové a nezávislí kandidovali do zastupitelstva Českých Budějovic už v roce 2010 s hnutím Občané pro Budějovice. TOP 09 ale v těchto krajských volbách získala pouze 5 % voličských hlasů a dva mandáty v krajském zastupitelstvu. Po volbách se představitelé TOP 09 dohodli s krajskými představiteli KDU-ČSL a hnutí Jihočeši 2012, že budou v případných povolebních vyjednáváních postupovat společně. Vítězná ČSSD s představiteli této „trojdohody“ sice zahájila jednání, ale lídr ČSSD Jiří Zimola chtěl jednat s každou stranou jednotlivě. Proto dal nakonec přednost povolební spolupráci s KSČM, kterou v minulém funkčním období odmítal. TOP 09 tak i v Jihočeském kraji zůstala v opozici.

Například ve Středočeském kraji kandidátní listina „TOP 09 a Starostové pro Středočeský kraj“ získala celkem 40981 hlasů, což znamenalo 11,71 %. Kandidátní listina vedená Helenou Langšádlovou tak získala 10 mandátů v pětadesátičlenném zastupitelstvu. Na rozdíl od Jihočeského kraje, ve Středočeském kraji dále uspěly pouze parlamentní strany (ČSSD, ODS a KSČM). Žádné z regionálních hnutí zde pětiprocentní hranici nepřekročilo.

Celkově neuspokojivý výsledek společných kandidátních listin TOP 09 a STAN vyvolal v mnoha krajských organizacích STAN diskuse o tom, zda by do budoucna nebylo výhodnější, kdyby Starostové a nezávislí kandidovali samostatně v krajských a v komunálních volbách. Vedlo to k revizi smlouvy o spolupráci mezi TOP 09 a STAN v roce 2013.

Například poslanec a starosta městské části Praha – Libuš Jiří Koubek mluví o tom, že by pro TOP 09 bylo výhodnější, kdyby do krajských voleb vyslala kandidátní listiny Starostů a nezávislých s podporou TOP 09, což by podle něj přineslo straně lepší výsledky. Dále Jiří Koubek říká: „Je to přirozený proces, který musel dříve nebo později přijít. Dal bych přednost spojeným kandidátkám, ale individuálně podle jednotlivých krajů podle toho, jak jednotliví lidé jsou schopni se domluvit. Povolební spolupráci považuji za samozřejmou.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „Mám za to, že až do posledních komunálních a

senátních voleb, ve kterých STAN poprvé měl možnost kandidovat samostatně a otevřeně proti TOP 09, byli vždy kandidátky společné, bylo-li to možné. TOP 09 hrála roli silnějšího partnera, STAN ve své podstatě sekundoval, ovšem nutno přiznat, že bez STANu by TOP 09 zejména na venkově a v menších městech výrazněji nebodovala.“ (Rozhovor s Ondřejem Kolářem)

Člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý o změnách ve smlouvě o spolupráci říká: „To je zcela logickým důsledkem určitého naplnění jednoho ze stěžejních motorů alianční kooperace ze strany hnutí Starostové a nezávislí, tedy již výše zmíněná revize rozpočtového určení daní, jakož i jeho graduálně silících emancipačních tendencí.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Poslanec STAN František Vácha tuto změnu ve smlouvě hodnotí jako pozitivní krok, který ve svém důsledku může pomoci oběma subjektům získat v součtu více mandátů. (Rozhovor s Františkem Váchou)

Místopředseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „Klíčová síla Starostů a nezávislých spočívá v tom, že vzniká ze spoda. STAN je opřen o respektované starosty menších a středně velkých měst, kteří pochopitelně časem dospěli ke zjištění, že potřebují zastoupení v krajské i centrální politice. Jediná demokratická strana na politické scéně, která má podobně zakotvenou strukturu a dlouhodobě trpělivě budovanou komunální sílu je KDU-ČSL. Regionální struktura TOP 09 byla v letech 2009/2010 šita horkou jehlou, částečně na bázi odpadlíků z KDU-ČSL, a podle toho její výsledky v regionech také vypadají.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

Poslanec, nový předseda pražské krajské organizace TOP 09 a starosta městské části Praha – Libuš Jiří Koubek říká: „Jsem velmi nakloněn oboustranné těsné spolupráci s tím, že TOP 09 by hrála větší roli ve velkých městech, na úrovni okresních měst by byla spolupráce volnější a naopak by převažoval vliv STAN.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Za další mezník spolupráce TOP 09 a STAN můžeme označit sněm Starostů a nezávislých v Průhonicích v březnu 2014. V hnutí Starostové a nezávislí se také již dlouho mluvilo o tom, že hejtman Libereckého kraje Martin Půta by mohl brzy vystřídat Petra Gazdíka ve funkci předsedy hnutí. Petr Gazdík už tuto funkci skutečně na březnovém sněmu STAN v Průhonicích neobhajoval, stal se ale prvním místopředsedou Starostů a nezávislých. Poté, co byl Martin Půta v listopadu 2014

obviněn z korupce, ale pozastavil své předsednictví, a funkci předsedy tak opět dočasně převzal Petr Gazdík. (Hejtman Půta může zamířit výš [online].)

Martin Půta byl v roce 2012 lídrem kandidátní listiny Starostů pro Liberecký kraj, kteří kandidovali nezávisle na TOP 09. Jako vhodný kandidát se jevil také díky svému emancipovanému postoji k TOP 09. K budoucí spolupráci s TOP 09 se vyjádřil takto: „Starostové nejsou a nikdy nebyli součástí TOP 09, máme pouze dlouhodobou dohodu o spolupráci, a tu hodláme naplnit," řekl. Zároveň ale připustil, že osamostatnění se by Starostům nijak neuškodilo. „V krajských volbách budeme určitě schopni postavit samostatné kandidátky v rámci celé republiky," odhaduje. (Hejtman Půta může zamířit výš [online].)

Podobně se k tomu vyjádřil také starosta Chrastavy Michael Canov, který není členem STAN, ale kandidoval za Starosty pro Liberecký kraj. Ten konkrétně řekl: „Starostové pro Liberecký kraj jsou samostatným právním subjektem a nikdy nebyli s TOP 09 svázáni jakoukoli smlouvou, takže není co odtrhávat. Spojení či odtržení STAN (Starostů a nezávislých) a TOP 09 nemohu nijak komentovat, neboť nejsem členem STANu." (Hejtman Půta může zamířit výš [online].)

Martin Půta se ještě v únoru 2014 k možné kandidatuře vyjadřoval velmi opatrně: „Sněm máme až na konci března a nemohu vyloučit, že se budu ucházet například o místo místopředsedy. V tuto chvíli ale považuji podobné spekulace za předčasné. O tom, kdo nakonec bude předsedou, rozhodne nálada a kandidáti celostátního sněmu. Vzpomeňte si, jakým favoritem byl v ODS Jiří Pospíšil a jak nakonec volby dopadly." Kvůli své kandidatuře na předsedu hnutí Starostové a nezávislí ale Martin Půta musel přestoupit z hnutí Starostové pro Liberecký kraj, které dosud vedl. Řekl ale, že chápe tato hnutí jako sesterská, takže v tom nevidí žádný problém. Zákon by mu ale neumožňoval, aby byl současně členem dvou politických stran nebo hnutí zároveň. (Hejtman Půta může zamířit výš [online].)

Politolog Jan Kubáček komentoval situaci před sněmem STAN v březnu následovně: "Martin Půta je v současné době jako hejtman nejvýše postavený představitel hnutí Starostů. Navíc jako regionální politik představuje novou krev pro stranu, jejíž vrcholové vedení tvoří samí sněmovní matadoři (Gazdík, Polčák, Besser, Hanáková). Většina členů STAN na republikové úrovni je už víc spjata se sněmovnou než s regionální politikou." (Hejtman Půta může zamířit výš [online].)

Předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg, který se rovněž celostátního sněmu hnutí Starostové a nezávislí v pátek 28. března 2014 v Průhonicích zúčastnil, řekl, že sněm proběhl ve velmi přátelské atmosféře. Spolupráce TOP 09 a STAN podle něj bude pokračovat nadále. Zároveň ale při diskusi s voliči ve smíchovské restauraci Zlatý klas v neděli 30. března 2014 řekl, že se obává výsledku TOP 09 a Praze, kde Starostové a nezávislí budou kandidovat v koalici se Stranou Zelených a KDU-ČSL. Nepovažuje to za šťastné řešení a proto o oddělení TOP 09 a STAN v těchto volbách řekl: „Byl bych raději, kdyby šli spolu.“ Zároveň vyjádřil obavy, jak bude fungovat spolupráce STAN s pražskými členy Strany zelených.

Už na sněmu předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg řekl: „Ctím rozhodnutí každé krajské organizace, jestli chtějí kandidovat spolu, nebo samostatně, nicméně bychom základní solidaritu měli udržet. Mě to trochu připomíná rozdělení Československa. Je to samozřejmě na vás a na mojí straně, jak se v této souvislosti rozhodnou, ale nesmíme zapomenout, že ta spolupráce opravdu přinesla vynikající výsledky.“ (Interview ČT24, ČT24, 9.4.2014, [online].)

Prezident České republiky Miloš Zeman, který navštívil celostátní sněm hnutí Starostové a nezávislí v Průhonicích, připomněl, že na minulém sněmu STAN v květnu 2013 se předsedy STAN Petra Gazdíka zeptal, kolik mají Starostové a nezávislí poslanců. Petr Gazdík odpověděl, že poslanců STAN je 11. V březnu 2014 mu již odstupující předseda Petr Gazdík na stejnou otázku odpověděl, že Starostové a nezávislí mají 5 poslanců. Konkrétně 3 z nich jsou členy STAN, jeden je členem SLK a jeden je členem Hnutí Občané pro Budějovice. Lépe by si tak podle něj Starostové a nezávislí měli vybírat strany, se kterými budou spolupracovat. O novém předsedovi STAN Martinu Půtovi Miloš Zeman řekl: „Četl jsem váš životopis a máte můj obdiv.“ (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Sněmu se zúčastnili také předsedové KDU-ČSL Pavel Bělobrádek a ODS Petr Fiala. Oba zopakovali, že jsou připraveni se Starosty a nezávislími spolupracovat.

Předseda KDU-ČSL Pavel Bělobrádek konkrétně řekl: „Co se týká komunálních voleb, tak věřím, že zde je spolupráce nejen možná, ale i bude probíhat.“ Předseda ODS Petr Fiala řekl: „Občanští demokraté jsou připraveni vám naslouchat, a jsme připraveni i k další diskusi o spolupráci.“ Je možné, že ODS a KDU-ČSL vyšlou společně s TOP 09 a STAN některé kandidáty do senátních voleb v říjnu 2014, aby se

netříštily hlasy středopravicových voličů. (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Dalším mezníkem této spolupráce byly komunální volby v říjnu 2014. Starostové a nezávislí se totiž začali emancipovat také v některých velkých městech, kde v roce 2010 kandidovala pouze TOP 09, nebo TOP 09 a STAN kandidovaly společně. Starostové a nezávislí v Praze kandidovali v rámci Trojkoalice se Stranou zelených a KDU-ČSL. Starostové a nezávislí tak jsou nyní součástí vládnoucí koalice v Praze, zatímco TOP 09 je zde v opozici. Jak nový pražský krajský předseda TOP 09 Jiří Koubek, tak člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý, označili toto štěpení TOP 09 a STAN v Praze za fatální taktickou chybu, která v konečném důsledku vedla k volební prohře TOP 09 v komunálních volbách. V městské části Praha 6 taktéž vytvořili Starostové a nezávislí samostatnou kandidátní listinu, ovšem po volbách zde vytvořili koalici s TOP 09.

První místopředseda TOP 09 Miroslav Kalousek se vyjádřil k rozhodnutí hnutí Starostové a nezávislí o společné kandidatuře v komunálních volbách do zastupitelstva Hlavního města Prahy v roce 2014 s KDU-ČSL a Stranou zelených. Konkrétně řekl: „Nevím, nakolik je to od našich partnerů rozumné rozhodnutí, kandidovat v pražských komunálních volbách v rámci koalice Sekyra-Hrdlička. Ale to je jejich svobodné rozhodnutí.“ (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Nový předseda STAN Martin Půta na to reagoval: „Já to vyjádření nepovažuji za šťastné, ale to, jak se kdo vyjadřuje, je především jeho věcí. Já se nedomnívám, že ta jednání s KDU-ČSL a Stranou zelených je vytváření nějaké koalice s těmi pány, o kterých mluvil pan Miroslav Kalousek, je ale samozřejmě jasné, že před těmi blížícími se komunálními volbami taková prohlášení mohou přicházet ze všech možných různých stran. My budeme samozřejmě hledat takovou kandidátku pro Prahu, takovou spolupráci pro Prahu, která umožní našim úspěšným komunálním politikům a starostkám a starostům, ovlivňovat také dění ve velké Praze. My nejsme strana, která by řídila všechno z centra, takže celostátní předseda maximálně sbírá informace od svých krajských předsedů, o tom, jak ta jednání probíhají. Já jsem dnes s paí starostkou Plamínkovou, naší krajskou předsedkyní hovořil, ta jednání se zelenými a KDU-ČSL probíhají, ale rozhodně je nelze popsat jako jednání uzavřená, rozhodně nejde mluvit o konkrétních jménech a o lídrech té kandidátky. Je to pravděpodobně

reálná varianta. Myslím si, že je pravděpodobné, že taková kandidátka bude sestavena.“ (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

TOP 09 kandidovala samostatně v čele s dosavadním primátorem Tomášem Hudečkem, který prosadil v krajském vedení TOP 09 podobu kandidátní listiny, na které chyběl dosavadní předseda pražské krajské organizace TOP 09 Jiří Vávra. Zarážející je především to, že jak TOP 09, tak Starostové a nezávislí se v případě pražských komunálních voleb odvolávali na neochotu druhé strany ke spolupráci. Předseda STAN Petr Gazdík k tomu řekl: "Naší původní snahou bylo, abychom i v Praze spolupracovali s TOP 09, ale ti nám jasně sdělili, že v Praze chtějí kandidovat samostatně, nikoliv se Starosty, to je jejich plné právo a my nyní hledáme varianty, jak to řešit." Tomáš Hudeček pak přišel s nabídkou volební koalice se STAN v Praze až v době, kdy již byla dojednána Trojkoalice, ve které Starostové a nezávislí kandidovali společně s KDU-ČSL a Stranou zelených.

Poslanec a předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek říká: „STAN dodal koalici zelených a lidovců punc odbornosti a serióznosti. Spojenectví TOP 09 a STAN by i přes šílenou negativní kampaň proti TOP 09 tyto volby vyhrálo. O budoucí spolupráci musí usilovat obě strany. Nemá smysl nyní přetahovat se navzájem, ale hledat spolupráci v zastupitelstvu nad věcnými problémy a otázku společné kandidátky otevřít až tak po dvou letech magistrátní spolupráce. Navíc je možné až pravděpodobné, že do té doby TOP 09 a STAN budou koaličně spolupracovat.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Místopředseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „TOP 09 nedokázala nabídnout Starostům koalici, protože se cítila dostatečně silná. Odstavení Starostové volili náhradní řešení: pražskou Trojkoalici se Zelenými a KDU-ČSL. Starostové jsou dnes v radě hlavního města Prahy a TOP 09 v opozici. K vítězství TOPce přitom chyběly právě dva mandáty Starostů.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

Dále Jan Lacina říká: „Výsledek TOP 09 v Praze negativně ovlivnil záměr kandidovat bez Starostů, stejně jako ho poškodil zcela pomýlený závěr celopražské kampaně orientovaný na dávno odehraný boj s fízly a komunisty. Takové finále kampaně bych jako pražský volební manažer STAN v případě koalice nepřipustil. Dlužno dodat, že Tomáš Hudeček poté, co přetlačil Jiřího Vávru, za námi s nabídkou volební koalice pro Prahu přišel, ale příliš pozdě, kdy už byl projekt Trojkoalice příliš rozjetý. A Starostové si lpí na tom, že dodržují dohody. Jiří Koubek určitě šanci na

obnovení spolupráce má. Ale podívejte se, jak se TOP 09 zachovala ke starostům v Praze 3, v Praze 22, v Čakovcích, a tak dále.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

Člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý říká: „Skutečnost, že se vrcholným představitelům pražské organizace TOP 09 nepodařilo včas oslovit své potenciální partnery z hnutí STAN s nabídkou na společnou kandidátku pro letošní volby do Zastupitelstva hl. m. Prahy, osobně považuji za fatální taktickou chybu, která v konečném důsledku stála TOP 09 v Praze kýženě vítězství, jakož i samotný post primátora. V menších pražských městských částech situovaných v prstenci na periferii města totiž bývali mohli starostové přinést scházející voličské hlasy nutné pro relativní vítězství. Eventuální obnova vzájemné spolupráce je do budoucna dozajista reálná a pro nově zvolené vedení pražské TOP 09 by měla představovat jednu z klíčových priorit. Otázkou ovšem též bude, jak se hnutí STAN v dohledné době povede koordinovat své značně heterogenní zájmy v rámci Trojkoalice.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „STAN dle mého názoru zcela jistě přilákal ty voliče TOP 09, kteří ji z nějakého důvodu již nechtěli volit a zároveň nechtěli dát hlas například hnutí ANO.“ (Rozhovor s Ondřejem Kolářem)

Poslanec STAN František Vácha ale říká: „Nemyslím si, že by to nějak zásadně ovlivnilo výsledky voleb. Pan Koubek je schopný a otevřený politik, a myslím si, že z jeho strany nebudou ke spolupráci kladeny překážky.“ (Rozhovor s Františkem Váchou)

Předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek říká: „Pokud by v komunálních volbách ve velkých městech, například Praha, Brno, Hradec Králové, kde pokud se nemýlím, minule Starostové a nezávislí nekandidovali a nyní budou, výrazně uspěli kandidáti STAN na úkor TOP 09, byl by to impuls pro STAN o oddělené spolupráci. Myslím, že uspějí, ale ne tak výrazně.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

V některých městech byla v koalici jak TOP 09, tak Starostové a nezávislí, v jiných naopak jen jedna ze stran. Například v Hradci Králové se TOP 09 stala součástí vládnoucí koalice, zatímco kandidátní listina Starostů a nezávislých, nazvaná „Naše město, naše věc“, skončila v opozici. Z hlediska celostátní programové orientace TOP 09 se jako nejproblematictější jeví koalice, kterou Starostové a nezávislí uzavřeli v Litvínově s ANO a KSČM.

TOP 09 je v nynějším funkčním období součástí koalice v Benešově, v Berouně, v Mělníku, v Mladé Boleslavi, v Příbrami, v Písku, v Českých Budějovicích, v Klatovech, v Teplicích, v Litoměřicích, v Jičíně, ve Dvoře Králové nad Labem, v Hradci Králové, v Pardubicích, v Havlíčkově Brodě, v Uherském Hradišti, v Olomouci a v Třinci. Celkem získala TOP 09 v celé České republice 868 zastupitelských mandátů.

Hnutí Starostové a nezávislí je v nynějším funkčním období součástí koalice v Praze (jako součást Trojkoalice), v Benešově, v Kralupech nad Vltavou, v Litvínově a v Rožnově pod Radhoštěm. Celkem získalo v celé České republice hnutí Starostové a nezávislí 3073 zastupitelských mandátů.

Jak TOP 09, tak Starostové a nezávislí jsou tak nyní společně v koalici v Benešově. V ostatních městech TOP 09 a STAN nejsou v koalici společně, přestože smlouva o spolupráci TOP 09 a STAN z května 2013 vyjadřuje společnou vůli, aby obě strany kandidovaly samostatně, ale zároveň vstupovaly společně do povolebních koalic. TOP 09 má sice v součtu v celé České republice více než třikrát méně zastupitelských mandátů v porovnání s hnutím Starostové a nezávislí, ale ze sta největších měst České republiky jsou nyní součástí vládnoucí koalice v menším počtu měst. Mnohem větší zastoupení mají naopak Starostové a nezávislí v menších městech a obcích. V mnoha obcích a městech na sebe během volební kampaně TOP 09 a STAN vzájemně neútočily. Například ve Zlíně se ale Starostové a nezávislí před volbami silně vymezovali proti TOP 09, už tím, že na jejich předvolebních materiálech bylo mimo jiné napsáno: „Jsme Starostové a nezávislí, nejsme TOP 09.“

Za mezník vzájemné spolupráce můžeme považovat také senátní volby v letech 2012 a 2014. V senátních volbách si sice nekonkurovali kandidáti TOP 09 a STAN, ovšem kandidáti navržení TOP 09 neuspěli v žádném z volebních obvodů, zatímco hnutí Starostové a nezávislí získalo další senátní mandáty. Od listopadu 2012 už tak senátní klub nemá v názvu TOP 09, ale „Starostové a Ostravak“, od listopadu 2014 pak jen „Starostové a nezávislí“.

Po senátních volbách v roce 2014 člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý řekl: „Vzhledem k prosté skutečnosti, že TOP 09 v letošních senátních volbách zaznamenala výrazný neúspěch, když se ani jeden z jejích kandidátů nedokázal do Senátu probojovat, troufl bych si tvrdit, že jí to v očích potenciálních aliančních

partnerů zrovna nepřidalo na politické atraktivitě a perspektivnosti.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Místopředseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „Letošní spolupráce TOP 09 s ODS v senátních volbách nebyla ve STANu téměř vůbec prokonzultována, byla nám tak říkajíc oznámena. Na Starosty tak zbyly čtyři nominace ze sedmadvaceti, které jsme tradičně proměnili ve dva senátní mandáty, TOP 09 podle mého názoru senátní nominace dramaticky podcenila s tristním výsledkem 0 mandátů. Starostové mají svůj senátní klub, TOP 09 nemá jediného senátora. Řada starostů v barvách STAN by přitom měla mnohem větší šanci uspět v regionech - viz nepřehlédnutelný úspěch dvou kandidátů STAN ze severu Čech. Za křeč osobně považuji nabídku kandidovat v nejsilnějším volebním obvodu TOP 09 vůbec, tedy v Praze 1, částečně Praze 2, Praze 6 a Praze 7, Martinovi Bursíkovi, předsedovi jiné strany, nota bene liberálně - ekologické. Poté, co senátní kandidaturu odmítl společně navržený Michal Prokop, nabízeli Starostové do klání v Praze 1 Oldřicha Kužílka, spoluautora zákona o svobodném přístupu k informacím a poradce pro otevřenost veřejné správy, který bez potíží prošel do zastupitelstva na samostatné kandidátce STAN v Praze 6, když postoupil z pátého místa na třetí.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

O odlišnostech spolupráce TOP 09 a STAN na jednotlivých úrovních člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý řekl: „Nejmarkantnější rozdíl bych pravděpodobně spatřoval v tom, že zatímco vztah obou subjektů byl na celostátní úrovni explicitně definován a posvěcen písemnou alianční dohodou, na nižších úrovních žádný závazný dokument tohoto typu přijat nebyl, což oběma politickým aktérům skýtalo podstatně větší manévrovací prostor.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Poslanec a předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek říká: „Na celostátní úrovni k sobě TOP 09 a STAN přistupují jako rovnocenní partneři, na komunální úrovni bohužel nikoliv. Ve velkých městech se cítí být silná TOP 09 a nemá potřebu hlubší spolupráce se STAN, v menších obcích je to naopak. Specifikem jsou senátní volby, kde je to ale velmi individuální podle jednotlivých kandidátů.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Poslanec STAN František Vácha říká: „Na celostátní je dobrý, na regionálních úrovních velmi záleží na osobnostech, situaci v regionech, a tak dále. Obecně je to na

regionální a na místní úrovni ale rozhodně méně ideální.“ (Rozhovor s Františkem Váchou)

Předseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „Minimálně jedno volební období 2010 - 2013 byl vzájemný vztah na celostátní úrovni velmi prospěšný. V regionech měli dramaticky větší prostor dostat zástupci Starostů - například obrácením koaličního principu na kandidátku Starostů s podporou TOP 09 alespoň v některých regionech. Jinak mohu soudit jen podle Prahy: Tam měla TOP 09 ke Starostům vztah krajně přezíravý a doplatila na to. Z lokální úrovně vidím spolupráci TOP 09 a Starostů místo od místa především podle osobnosti lídra TOP 09: V Praze 6 tedy velmi korektně a nadějně. V Praze 3 považuji obejití Trojkoalice včetně Starostů za podraz, v Praze 1 naše reprezentace o koalici s TOPkou nestála především právě s ohledem na osobu lídra kandidátky a současného starosty Oldřicha Lomeckého. V Praze 22 pomohla TOP 09 obejít velký úspěch mladé kandidátky STAN a raději se dohodla s ANO. Tedy shrnuto: Jde o lidskou kvalitu lídrů TOP 09.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

Z odpovědí respondentů tak vyplývá, že vztah TOP 09 a STAN na celostátní úrovni je zatím oboustranně výhodný, o vztazích mezi TOP 09 na krajské a lokální úrovni už to nelze jednoznačně říct. Tyto vztahy nejvíce ovlivnily krajské volby v roce 2012. V některých krajích a obcích sílí snaha o emancipaci STAN.

Za hlavní mezníky spolupráce TOP 09 a STAN můžeme označit krajské volby v roce 2012, celostátní sněm STAN v březnu 2014, komunální a senátní volby v roce 2014. V krajských volbách v roce 2012 nejvíce uspěli kandidáti STAN, kteří kandidovali samostatně za hnutí Starostové pro Liberecký kraj, a v tomto kraji zvítězili. Uspělo také hnutí Jihočeši 2012 v Jihočeském kraji. To může motivovat kandidáty STAN také v ostatních krajích, aby v příštích krajských volbách kandidovali samostatně.

Na tuto situaci reagovalo vedení TOP 09 a STAN změnou ve smlouvě o dlouhodobé spolupráci, která byla znovu uzavřena v roce 2013, ovšem podle této nové smlouvy již mohou TOP 09 a STAN kandidovat na regionální a lokální úrovni samostatně.

Dalším mezníkem spolupráce byl celostátní sněm STAN v březnu 2014, na kterém byl předsedou STAN zvolen Martin Půta, který dal najevo emancipovanější postoj k TOP 09. V současné době má ale Martin Půta pozastavenou funkci předsedy,

z důvodu jeho obvinění z korupce, a funkci předsedy tak opět vykonává Petr Gazdík, který byl na sněmu v březnu 2014 zvolen prvním místopředsedou.

Komunální a senátní volby také ukázaly, že na mnoha místech jsou kandidáti STAN úspěšnější než kandidáti TOP 09. Ve STAN proto sílí snaha o úplnou emancipaci na TOP 09.

4.4. Perspektivy dalšího vývoje

Perspektivy dalšího vývoje vzájemné spolupráce TOP 09 a STAN jsem se rozhodl ověřit na základě výroků jejich představitelů v médiích, a také na základě odpovědí jejich představitelů na mé otázky v polostrukturovaných rozhovorech.

Karel Schwarzenberg jako předseda podle svých slov již v roce 2018 nebude znovu kandidovat na prezidenta, a uvažuje také o tom, že nebude již na příštím sněmu funkci předsedy obhajovat. Tím vyvstává také otázka, kdo ho ve funkci předsedy nahradí. První místopředseda Miroslav Kalousek je pro stranu velmi důležitý a byl také jejím hlavním zakladatelem. Jako předseda strany by ale podle mnoha členů TOP 09 nebyl ideální, protože u voličů není zdaleka tolik populární jako Karel Schwarzenberg. Odchod Schwarzenberga z čela strany by také mohl ohrozit budoucí spolupráci se Starosty a nezávislími. (Schwarzenberg ustupuje do pozadí. TOP 09 může přijít o svůj magnet [online].)

Místopředseda STAN Stanislav Polčák řekl: „Osobnost pana Schwarzenberga je pro naše spojenectví velmi důležitá, to nepochybně, ale náš status je také potvrzen smlouvami.“ K nadcházejícím komunálním volbám v roce 2014 Stanislav Polčák řekl: „Myslím si, že společně budeme v těchto volbách kandidovat spíše na méně místech.“ (Schwarzenberg ustupuje do pozadí. TOP 09 může přijít o svůj magnet [online].)

Místopředsedkyně TOP 09 Helena Langšádlová je ale přesvědčena o tom, že případný odchod předsedy by spolupráci se STAN neohrozil: „Spojenectví se Starosty stojí hlavně na dobrém vztahu Miroslava Kalouska a Petra Gazdíka.“ (Schwarzenberg ustupuje do pozadí. TOP 09 může přijít o svůj magnet [online].)

Člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý říká: „Předseda i první místopředseda TOP 09 svorně deklarují svou principiální podporu pokračování vzájemné spolupráce i v delší budoucnosti. Otevřenou otázkou nicméně zůstává, jak bude hnutí Starostové a nezávislí reagovat na novou politickou situaci po eventuálním

odchodu předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a zvolení jeho nástupce.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „Myslím si, že role členů vedení obou uskupení je jednoznačná a zásadní. Koneckonců k uvolnění jasného pouta došlo právě se změnou vedení STANu, kdy jej opustili pan Gazdík a pan Polčák.“ (Rozhovor s Ondřejem Kolářem)

Poslanec hnutí STAN František Vácha říká: „Role osobností je podle mého názoru klíčová, a tudíž by jí samozřejmě mohl ovlivnit odchod některých osobností, které jsou důležité pro vzájemnou spolupráci. Například pokud by z vedení TOP 09 odešel Miroslav Kalousek nebo Karel Schwarzenberg, nebo pokud by z vedení Starostů a nezávislých odešel Petr Gazdík.“ (Rozhovor s Františkem Váchou)

Poslanec, nový předseda pražské krajské organizace TOP 09 a starosta městské části Praha – Libuš Jiří Koubek říká: „Jsem velmi nakloněn oboustranné těsné spolupráci s tím, že TOP 09 by hrála větší roli ve velkých městech, na úrovni okresních měst by byla spolupráce volnější a naopak by převažoval vliv STAN.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Místopředseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „Na straně TOP 09 by se musela v čelném postavení objevit osobnost, která by dokázala Starosty přesvědčit o skutečném zájmu TOPky na vzájemné spolupráci. Takový člověk by ovšem musel dokázat zkrotit trvalou přezíravost reprezentantů TOP 09 ke Starostům. Politika se nedělá jenom v Praze, síla Starostů v regionech je nenahraditelná a v roli koaličního partnera se může v příštích letech objevit například KDU-ČSL - možný projekt velmi stabilizované středové parlamentní formace s vysokým koaličním potenciálem. Martin Půta je - narozdíl od Petra Gazdíka - znám jako příznivec samostatného postupu Starostů v budoucnosti. Petr Gazdík naopak inklinuje ke spolupráci s TOP 09, kterou pomáhal vytvářet. Klíčové mínění ovšem vychází z názorů Starostů v regionech, a to jednoznačně míří k podpoře samostatného postupu bez ohledu na to, kdo bude aktuálně v čele Starostů. Nemyslím si ani, že by situaci mohl zvrátit odchod Miroslava Kalouska z vedení TOP 09. Osobnost ve vedení TOP 09, která by dokázala odvrátit postupný odchod Starostů z dlouholeté aliance, v tuto chvíli nevidím. Jediný, kdo tuto myšlenku v mých očích nese, je nový šéf pražské

organizace TOP 09 a starosta Libuše pan Koubek. Jeho postavení ve struktuře TOP 09 ovšem není dostatečně silné.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

Martin Půta řekl: „Tak spolupráce na parlamentní úrovni, podle informací, které mám k dispozici, v parlamentním klubu funguje dobře, a co se týká spolupráce v jednotlivých regionech, tak tam je to region od regionu různé, a je to především otázka na regionální předsedy TOP 09 a Starostů a nezávislých.“ Je tedy vidět, že zatímco se spoluprací s TOP 09 na celostátní úrovni je nový předseda STAN Martin Půta plně spokojen, ovšem co se týče spolupráce na regionální úrovni, je už podstatně opatrnější a zdrženlivější. Nepopírá, že v některých regionech je tato spolupráce úspěšná, ale v jiných regionech už úspěšná není. Proto také nechává na jednotlivých krajských organizacích STAN, jestli se v příštích krajských volbách rozhodnou kandidovat spolu s TOP 09, nebo samostatně, případně v koalici s jiným uskupením. (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg říká: „Když se tak podívám zpátky, tak musíme uznat, že jsme velice dobře spolupracovali, a něco také spolu dosáhli, což je vlastně rozhodující v politice. (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Martin Půta také po svém zvolení do funkce předsedy hnutí Starostové a nezávislí řekl: „Nechci být užvaněný všeználek.“ Ve středu 9. dubna 2014 tento výrok dále vysvětlil: „Nebudu se vyjadřovat ke každému tématu, nejsem členem parlamentu ani Senátu, a myslím si, že moji kolegové, kteří jsou poslanci nebo senátoři, by se měli věnovat těm celostátním tématům. Já jsem člověk, který vzešel z komunální úrovně, teď pracuji na úrovni regionu, a chci se věnovat především tématům, která se týkají komunální a regionální samosprávy. Já bych nerad hodnotil druhé, ale myslím si, že každého může trochu svádět ta možnost mluvit s novináři a mluvit k veřejnosti, a je dost lidí, kteří úplně nezvládnou poznat, kde je jejich místo, a k čemu by se měli vyjadřovat, a k čemu by měli mluvit odborníci.“ (Interview ČT24, ČT24, 9.4.2014, [online].)

Vyjádril se také ke snaze získat pro obce více peněz ze státního rozpočtu, což by mělo údajně také pomoci v boji proti korupci: „Tak statistiky ukazují, že obce ze svého rozpočtu nejvíce investují do svého majetku, také na malé vesnici, nebo na malém městě, je na každou utracenou korunu vidět mnohem lépe, než třeba na úrovni kraje, nebo na úrovni státu, ministerstva nebo jiného centrálního orgánu. Také se málokdy stane, aby nějaký starosta na malé obci zázračně zbohatnul, nebo aby jeho

manželka jezdila autem, na které si nikdy nemohli vydělat, protože tam mají obyvatelé k nim velice blízko, mohou kontrolovat jejich rozhodování, důvody pro to rozhodování, a také v těch komunálních volbách, pokud se někomu něco takového náhodou stane, tak jen málokdy svoji pozici obhájí.“ (Interview ČT24, ČT24, 9.4.2014, [online].)

Zároveň Martin Půta řekl, že skupina poslanců v čele s Janem Farským připravuje návrh zákona o registru smluv, který by měl ukládat subjektům ve veřejném sektoru, aby zveřejňovaly všechny uzavřené smlouvy, a že by to měl být první krok k tomu, aby veřejnost mohla ještě lépe kontrolovat své zastupitele a starosty. Tento návrh se ale zatím nepodařilo prosadit.

Opět se vyjádřil také ke spolupráci s TOP 09: „Tak my máme uzavřenou jako Starostové a nezávislí smlouvu s TOP 09, ta smlouva platí do roku 2017, do konce volebního období Poslanecké sněmovny, my nemáme žádný důvod tu smlouvu vypovídat, my jsme zvyklí smlouvy dodržovat, takže my tu smlouvu chceme dodržet. V té smlouvě je mimo jiné uvedeno, že na místní úrovni, a na úrovni regionálních voleb, tedy voleb krajských, mohou oba partneři postupovat samostatně, a já jenom říkám, že na místní úrovni je to na rozhodnutí našich členů, a jak členů Starostů a nezávislých, tak členů TOP 09, jestli budou postupovat společně na společných kandidátkách, nebo každý sám, a co se týká krajských voleb, tak tam je můj názor znám, a já se domnívám, že bychom jako Starostové měli kandidovat na samostatných kandidátkách v krajských volbách.“ (Interview ČT24, ČT24, 9.4.2014, [online].)

Zároveň ale už na sněmu Starostů a nezávislých v pátek 28. března v Průhonicích Martin Půta prohlásil, že v příštích krajských volbách v říjnu 2016 by měli Starostové a nezávislí kandidovat samostatně ve všech 13 krajích. Vyjádřil se k tomu takto: „Tak já si myslím, že minulé krajské volby v Libereckém kraji ukázaly, že ten samostatný postup ve volbách byl úspěšnější, my máme ve všech regionech řadu úspěšných komunálních politiků, starostů, a to jsou právě oni, kdo by měli v příštích krajských volbách, ti úspěšní z nich, převzít odpovědnost za fungování krajů v České republice.“ Martin Půta zároveň nechce hodnotit to, jestli by Starosty a nezávislé spolupráce s TOP 09 v krajských volbách znevýhodňovala, ale myslí si, že Starostové a nezávislí mají ve všech krajích dostatek úspěšných komunálních politiků, takže by měli být schopni sestavit samostatnou kandidátní listinu. Otázkou ale zůstává, zda by Starostové a nezávislí byli schopni ve všech krajích překonat 5% hranici a získat tak

mandáty v krajském zastupitelstvu. Na druhou stranu je zřejmé, že někteří voliči STAN mohou mít problém s TOP 09, ale na samostatné kandidátní listině by STAN podpořili. Předseda STAN Martin Půta dále říká: „Je to samozřejmě i o volebním programu pro jednotlivé kraje, a já to vidím i jako součet programů a součet těch kandidátů. To se rovná úspěšné možnosti, jak oslovit voliče v jednotlivých krajích.“ (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Dále Martin Půta říká: „Po těch krajských volbách samozřejmě vyhodnotíme výsledky, a rozhodneme se pro nějakou formu, buď spolupráce s TOP 09, nebo s nějakou jinou stranou, nebo také o tom, že budeme kandidovat samostatně. Ta diskuse ve Starostech a nezávislých o tom, jak dál postupovat, už probíhala před loňskými předčasnými parlamentními volbami, a ta diskuse skončila tak, že i v těch loňských předčasných parlamentních volbách naši kandidáti byli umístěni na kandidátce TOP 09, protože jsme v té době neměli dostatek lidí ve všech krajích, neměli jsme ani dostatek finančních prostředků na účtu Starostů a nezávislých, a nechtěli jsme postupovat tou cestou, že by na naše hnutí byli navázáni političtí podnikatelé, kteří by třeba financovali samostatnou kandidátku. Možná tady probíhaly určité romantické představy o tom, že loni na podzim jsme mohli v těch volbách kandidovat samostatně, ale já jsem byl jeden z těch lidí, kteří prosazovali to, aby naši lidé byli na kandidátce TOP 09.“ Martin Půta už tedy mluvil jako představitel hnutí Starostové a nezávislí, přestože v době voleb do Poslanecké sněmovny v říjnu 2013 byl stále ještě předsedou hnutí Starostové pro Liberecký kraj. V této souvislosti je ale třeba připomenout jeho výrok, že tato hnutí vnímá jako sesterská, takže ani přestup z jednoho hnutí do druhého pro něj nepředstavuje zásadní změnu. (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

První místopředseda TOP 09 Miroslav Kalousek také řekl: „My jsme ideově zakotvená konzervativní strana, zatímco v některých krajích jsou zástupci STAN levicoví populisté, kteří jistě také najdou své publikum.“ Martin Půta na to reagoval slovy: „Taková vyjádření do politiky nepatří, člověk by měl hledat chyby především sám u sebe. V Libereckém kraji neznám jediného levicového populistu, který by za STAN kandidoval.“ Podle Martina Půty ale mohl tento výrok Miroslava Kalouska směřovat také do řad členské základny TOP 09, kde je také mnoho odpůrců spolupráce TOP 09 s hnutím Starostové a nezávislí. Dále řekl: „Souhlasím, že nejsme úplně ideologicky vyhraněné hnutí, že je to pestrá škála lidí. I když si nemyslím, že jsou u

nás levicoví populisté, jak říkal pan Kalousek. Chceme teď oslovit lidi, kteří zatím stojí mimo politiku, aby nám pomohli vytvořit politický program, za nímž budeme jako hnutí umět stát. Pro krajské volby budeme muset takové lidi najít ve všech krajích.“ (Konec spolupráce s TOP 09? Uvidíme, naznačuje lídr Starostů, 12.11.2014, [online].)

Dále Martin Půta říká: „My v každém případě dodržíme smlouvu, kterou máme s TOP 09 uzavřenou pro toto volební období v parlamentu, a až ta smlouva skončí, tak je samozřejmě legitimní, aby obě dvě strany té smlouvy diskutovaly, jestli v ní budou pokračovat, nebo ne.“ (Šéf Starostů a nezávislých Půta o rozchodu s TOP 09: Jsme jako Slováci, 12.11.2014, [online].)

Martin Půta říká, že o tom, zda bude hnutí Starostové a nezávislí kandidovat samostatně také ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017, se rozhodne až po krajských volbách v roce 2016, a to na základě rozhodnutí členské základny hnutí Starostové a nezávislí.

Zatím je však podle Martina Půty vzájemná spolupráce TOP 09 a Starostů a nezávislých funkční, což dokazuje například změna rozpočtového určení daní, kterou v minulém funkčním období prosadili právě poslanci TOP 09 a STAN.

Dále Martin Půta říká: „Jít do sněmovních voleb samostatně je něco jiného než jít do nich na místní či krajské úrovni. Činit romantické pokusy se samostatnou kandidaturou je fajn, ale většinou to končí velkými neúspěchy. A my se nechceme dopouštět romantických pokusů, které nemají šanci na úspěch. Rozhodovat se budeme určitě až po regionálních volbách za dva roky. Ty jasně zmapují, jak na tom jsme v regionech, kde se cítíme silní.“ (Šéf Starostů a nezávislých Půta o rozchodu s TOP 09: Jsme jako Slováci, 12.11.2014, [online].)

Člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý říká: „V období následujícím krátce po odchodu Petra Gazdíka a nástupu Martina Půty do čela hnutí STAN se zdálo, že odstředivým tlakům bude v rámci hnutí přáno ještě více sluchu. V návaznosti na nedávné obvinění a následné pozastavení členství Martin Půty, jenž byl ve své funkci dočasně opět vystřídán Petrem Gazdíkem, však tento trend, respektive jeho dynamika, ještě může být v dohledné době částečně přehodnocen.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek říká: „Jsem velmi nakloněn oboustranné těsné spolupráci s tím, že TOP 09 by hrála větší roli ve velkých

městech, na úrovni okresních měst by byla spolupráce volnější a naopak by převažoval vliv STAN.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Dále člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý říká: „Podle mého skromného soudu bude ve vysokých politických kruzích hnutí STAN sílit již dnes přinejmenším latentně velmi citelná touha po úplné emancipaci na straně TOP 09. Troufl bych si dokonce predikovat, že do krajských voleb v roce 2016 bude hnutí STAN kandidovat samostatně. Výsledek krajských voleb pak do značné míry předurčí i jejich další osud v rámci celostátní politické arény. Nelze vyloučit, že jim případný volební triumf přinese vedle očekávaného impulsu pro úplnou emancipaci na TOP 09 také poměrně velice lákavé nabídky na sestavení zbrusu nového aliančního paktu, například s na lokální úrovni personálně nedostatečně vybaveným a ideologicky široce rozkročeným hnutím ANO.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „Myslím, že každý ze subjektů půjde svou cestou, koalice, včetně předvolebních, budou spolu uzavírat nadále ad-hoc, nepůjde o dlouhodobou exkluzivní spolupráci, jak tomu bylo doposud. Alespoň ne na komunální a senátní úrovni.“ (Rozhovor s Ondřejem Kolářem)

Poslanec STAN František Vácha říká: „Myslím si, že do budoucna půjdou TOP 09 a STAN do parlamentních voleb společně, ale na krajské a komunální úrovni samostatně.“ (Rozhovor s Františkem Váchou)

Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „Vzhledem k tomu, že spolupráce na zejména komunální úrovni je již značně rozvolněná, obě strany mají volnou ruku ve volbě, zda kandidovat samostatně, či v koalici, domnívám se, že tyto odstředivé tendence budou pokračovat i na vyšší úrovni. STAN se emancipuje a nikdo mu nemůže bránit v rozletu.“ (Rozhovor s Ondřejem Kolářem)

Předseda krajské organizace STAN v Praze Jan Lacina říká: „Na posledním sněmu Starostů přirovnal Karel Schwarzenberg vzájemné vztahy TOP 09 a STAN ke vztahům československým v roce 1992. Starostové se touží emancipovat, v regionech mají oprávněný pocit, že jim spolupráce s TOP 09 neprospívá, TOP 09 má naopak tendenci chovat se ke STANu často přezíravě. Typickým příkladem jsou poslední komunální volby v Praze: TOP 09 nedokázala nabídnout Starostům koalici, protože se cítila dostatečně silná. Odstavení Starostové volili náhradní řešení: pražskou

Trojkoalici se Zelenými a KDU-ČSL. Starostové jsou dnes v radě hlavního města Prahy a TOP 09 v opozici. K vítězství TOPce přitom chyběly právě dva mandáty Starostů. Osobně soudím, že šanci na dlouhodobé udržení spolupráce se Starosty TOP 09 v minulém vládním období do jisté míry propásala.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

Dále Jan Lacina říká: „Můj odhad je, že TOP 09 bude rychle slábnout a bude mít obrovský problém nahradit současného předsedu. Pakliže jej nahradí Miroslav Kalousek, což by mi přišlo logické, zamíří na hranici volitelnosti do Poslanecké sněmovny. Starostové budou mít naopak ambici prosadit se samostatně na celostátní úrovni, a to včetně parlamentních voleb. Koketovat budeme s koalicí s KDU-ČSL, která je zároveň přirozeným partnerem i největším soupeřem o roli stabilní středové parlamentní formace, řečeno politologickým slovníkem takzvané pantové strany.“ (Rozhovor s Janem Lacinou)

O počátcích spolupráce s TOP 09 Martin Půta říká: „Byl jsem jedním z těch, kdo v roce 2009 před zrušenými sněmovními volbami říkali, že je pro nás racionální do toho projektu jít. Tehdy jsme šli do voleb s jediným cílem, kterým byla změna Rozpočtového určení daní. Prosazujeme jisté principy dlouhodobě, v roce 2009 jsme neměli jinou možnost, jak prosadit tento velký cíl, o který se různé subjekty snažily od roku 2002. Pragmaticky jsme využili nabídky topky to prosadit a to se podařilo. Pořád prosazujeme stejné principy - samosprávu. A myslím, že TOP 09 má program jiný, odvažují se tvrdit, že skupiny voličů TOP 09 a STAN se v určité chvíli přestaly sčítat. Bylo to někdy na konci minulého zkráceného volebního období. Naši voliči z menších měst inklinují spíše ke středu, na rozdíl od voličů TOP 09 z velkých měst.“ (Šéf Starostů a nezávislých Půta o rozchodu s TOP 09: Jsme jako Slováci, 12.11.2014, [online].)

Martin Půta se také vyjádřil k možné budoucí spolupráci se Stranou zelených: „Třeba na Šumavě si nedovedu moc představit, že bychom kandidovali se Stranou zelených, to by ta jednání nemusela skončit jen ve verbální rovině... Kdyby byla Strana zelených všude reprezentovaná lidmi jako pražský lídr Petr Štěpánek, tak bych si to představit dovedl - jenže ona není.“ (Šéf Starostů a nezávislých Půta o rozchodu s TOP 09: Jsme jako Slováci, 12.11.2014, [online].)

Poslanec a předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek říká: „Vztah směřuje k ukončení těsnější předvolební spolupráce, jedná se ale o kultivovaný, na české poměry nevídaně klidný rozvod. Pro budoucí spojení budou

klíčové volby do krajských zastupitelstev v roce 2016. Věřím, že alespoň ve dvou nebo třech krajích se podaří toto spojení udržet.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý říká: „Podle mého soudu bude ve vysokých politických kruzích hnutí Starostové a nezávislí sílit již dnes přinejmenším latentně velmi citelná touha po úplné emancipaci na straně TOP 09. Troufl bych si předikovat, že do krajských voleb v roce 2016 bude hnutí Starostové a nezávislí kandidovat samostatně. Výsledek krajských voleb pak do značné míry předurčí i jejich další osud v rámci celostátní politické arény. Nelze vyloučit, že jim případný volební triumf přinese vedle očekávaného impulsu pro úplnou emancipaci na TOP 09 také poměrně lákavé nabídky na sestavení zbrusu nového aliančního paktu, například s na lokální úrovni personálně nedostatečně vybaveným a ideologicky široce rozkročeným hnutím ANO.“ (Rozhovor s Martinem Churavým)

Poslanec a předseda krajské organizace TOP 09 v Praze Jiří Koubek dodává: „Zatímco v roce 2010 ve sněmovních volbách oba lídři TOP 09 Karel Schwarzenberg a Petr Gazdík společné partnerství chtěli, dnes výkonní vůdci TOP 09 a Starostů a nezávislých Miroslav Kalousek a Martin Půta usilují spíše o rozmělnění spolupráce.“ (Rozhovor s Jiřím Koubkem)

Předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg zároveň připustil, že by se v budoucnu mohla TOP 09 sloučit s ODS: „Žádný lídr české pravice neexistuje, a pokud vůbec nějaká pravice je, tak je rozdělená.“ Ke sblížení obou stran by však muselo dojít postupně, tak aby se na něj stihly obě strany připravit na všech úrovních. Slučování je proces problematický, dlouhodobý, a musí vycházet z jasně určených zásad. V Praze a v některých dalších městech se proti sobě ODS a TOP 09 ostře vymezuje, a to zejména tam, kde v minulosti byla jedna ze stran součástí vládnoucí koalice, zatímco druhá byla v opozici. Také v Evropském parlamentu se postoje obou stran hodně liší. Zatímco ODS je spíše euroskeptická, TOP 09 je eurooptimistická a bližší jí je KDU-ČSL, která je spolu s TOP 09 v nejsilnější frakci, v Evropské lidové straně. Poslanec ODS Marek Benda řekl: „Dokážu si představit, že bychom dejme tomu za dva roky v krajských volbách někde mohli přemýšlet, jestli nemáme kandidovat společně, a vytvářet předvolební koalici,“ odhadl poslanec ODS.“ (Sloučení ODS a TOP 09? Spojuje nás toho víc, než nás rozděluje, potvrdil občanský demokrat Benda, 10.11.2014, [online].)

V budoucnu je tedy pravděpodobné, že TOP 09 a STAN budou na lokální a regionální úrovni kandidovat samostatně, přestože v některých krajích a obcích není vyloučena společná kandidatura. Záleží na dohodě konkrétních krajských, regionálních a místních organizací TOP 09 a STAN. Na celostátní úrovni je dosud spolupráce TOP 09 a STAN oboustranně výhodná, ovšem představitelé TOP 09 ani STAN ještě nejsou schopni říci, zda tato spolupráce bude pokračovat po roce 2017. V hnutí Starostové a nezávislí ale v současné době sílí tendence, aby hnutí kandidovalo v příštích volbách do Poslanecké sněmovny samostatně.

TOP 09 a STAN hodlají dodržet smlouvu o dlouhodobé spolupráci, která je platná do roku 2017. Po krajských volbách v roce 2016 ovšem jak TOP 09, tak STAN vyhodnotí výsledky svých samostatných kandidátních listin, a podle toho se rozhodnou, jestli budou i nadále spolupracovat na celostátní úrovni v následujících volbách do Poslanecké sněmovny.

5. TOP 09 a STAN ve volbách

5.1. Volby do Poslanecké sněmovny

5.1.1. Volby do Poslanecké sněmovny 2010

Volby do Poslanecké sněmovny, které se nakonec konaly v řádném termínu, znamenaly pro TOP 09 nečekaný úspěch. Získala totiž 16,7 % všech platných hlasů a v Poslanecké sněmovně obsadila 42 mandátů. TOP 09 pak vstoupila do koaliční vlády s ODS a Věcmi veřejnými, která byla prezidentem Václavem Klausem jmenována v úterý 13. 7. 2010. Ve vládě má TOP 09 pět zástupců. Je to vicepremiér a ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg, ministr financí Miroslav Kalousek, ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek, ministr zdravotnictví Leoš Heger a ministr kultury Jiří Besser, který byl jako jediný nominován hnutím Starostové a nezávislí. Jiří Besser byl však v prosinci 2011 nucen podat demisi kvůli skandálu svého podnikatelského společníka, takže ho nahradila ve funkci Ludmila Mullerová. Předsdou poslaneckého klubu TOP 09 a Starostové se stal předseda politického hnutí Starostové a nezávislí Petr Gazdík. V tomto poslaneckém klubu měli Starostové a nezávislí celkem 11 zástupců.

Ze všech krajů měla TOP 09 nejlepší procentuální výsledek v Praze, kde získala 27,27 % odevzdaných hlasů, čímž dokonce předstihla v Praze dosud dominantní ODS. Naopak nejhorší výsledek měla TOP 09 v Moravskoslezském kraji, kde získala jen 99,9 % odevzdaných hlasů.

Kandidátní listinu TOP 09 v Libereckém kraji vedl člen hnutí Starostové pro Liberecký kraj Václav Horáček, který se do Poslanecké sněmovny dostal spolu s Janem Farským, který je rovněž členem hnutí Starostové pro Liberecký kraj. V tomto kraji tak mandát nezískal nikdo z členů TOP 09.

V Pardubickém kraji zase nebyl zvolen ani lídr kandidátní listiny. Preferenční hlasy naopak do Poslanecké sněmovny vynesly nezávislé kandidáty, kandidující na třetím a devátém místě, konkrétně Jiřího Skalického a Václava Cempírka. Také na Vysočině uspěli dva nezávislí kandidáti, lídr kandidátní listiny Ladislav Jirků, a z devatenáctého místa Aleš Roztočil. V Olomouckém kraji byl ze třetího místa zvolen nezávislý kandidát Bořivoj Šarapatka, který získal jen o 57 preferenčních hlasů méně

než lídryně kandidátní listiny Jitka Chalánková. Ve Zlínském kraji byl do Poslanecké sněmovny zvolen lídr kandidátní listiny a předseda hnutí Starostové a nezávislí Petr Gazdík, a ze třetího místa také další nominantka tohoto hnutí, nezávislá kandidátka a pozdější ministraně kultury Alena Hanáková.

Z toho vyplývá, že v Libereckém kraji, Pardubickém kraji, Zlínském kraji a na Vysočině nebyl zvolen nikdo z členů TOP 09. Kandidáti, kteří byli nominováni hnutím Starostové a nezávislí, jsou uváděni většinou jako nezávislí, protože v roce 2010 nemělo hnutí ještě tak širokou členskou základnu a počet jeho členů se pohyboval okolo patnácti. Ve třech krajích přenechala TOP 09 pozici lídra kandidátovi nominovanému Starosty a nezávislími, včetně Libereckého kraje, kde kandidátní listinu vedl člen sesterského hnutí Starostové pro Liberecký kraj Václav Horáček.

5.1.2. Volby do Poslanecké sněmovny 2013

Pro předčasné volby do Poslanecké sněmovny, které se konaly 25. a 26. října 2013, sestavila TOP 09 opět společné kandidátní listiny s hnutím Starostové a nezávislí. Politická příslušnost členů STAN samozřejmě byla na hlasovacích lístcích uvedena, ale v mnoha případech byli kandidáti, kteří byli nominováni hnutím STAN, bez politické příslušnosti.

Drtivá většina lídrů kandidátních listin byla samozřejmě z řad členů TOP 09. V Libereckém kraji byl opět lídrem kandidátní listiny Jan Farský, který je členem spolupracujícího politického hnutí Starostové pro Liberecký kraj. V Pardubickém kraji vedl kandidátní listinu kandidát bez politické příslušnosti Jaroslav Zedník. Ten ale mandát nezískal, protože ho díky preferenčním hlasům přeskočil člen TOP 09 Jiří Skalický. Ve Zlínském kraji samozřejmě vedl kandidátní listinu stejně jako v roce 2010 předseda hnutí Starostové a nezávislí Petr Gazík. V ostatních krajích byl obvykle kandidát, nominovaný hnutím Starostové a nezávislí, na druhém místě kandidátní listiny. Výjimkou byl kraj Středočeský, Plzeňský, Jihomoravský a Olomoucký, kde se kandidát hnutí STAN dostal až na třetí místo kandidátní listiny.

Z 26 poslaneckých mandátů, které TOP 09 ve volbách získala, připadlo 6 mandátů kandidátům, kteří byli nominováni hnutím Starostové a nezávislí (včetně Jana Farského, který je členem spolupracujícího politického hnutí Starostové pro Liberecký kraj). František Vácha, který kandidoval na druhém místě v Jihočeském kraji, dokonce díky preferenčním hlasům přeskočil lídra jihočeské kandidátní listiny Zdeňka

Bezpečného. Nakonec ale poslanecký mandát získali oba. V Ústeckém kraji zase člen Starostů a nezávislých Petr Liška, kandidující na druhém místě, získal preferenčních hlasů, než lídr Michal Kučera. Liška ale přesto mandát nezískal, vzhledem k tomu, že při přepočtu jeho preferenčních hlasů na procenta ho zakroužkovalo jen 4,99 % voličů strany v kraji, což mu nestačilo, aby mohl lídra přeskochit. Největší množství preferenčních hlasů získal samozřejmě v Praze předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg, kterého zakroužkovalo celkem 37794 voličů, což představuje 27,97 % voličů TOP 09 v Praze.

5.2. Senátní volby

5.2.1. Senátní volby 2010

Senátní klub TOP 09 a Starostové vznikl již v červenci 2009 transformací původního šestičlenného Klubu otevřené demokracie. V říjnu 2009 do něj pak přestoupili tři senátoři, zvolení původně za KDU-ČSL. Tím v tomto funkčním období zanikl kdysi silný senátní klub KDU-ČSL, zatímco senátní klub TOP 09 a Starostové se rozrostl na devět členů.

První senátní volby, do kterých TOP 09 vyslala své kandidáty, se uskutečnily v říjnu 2010. Ve čtrnácti volebních obvodech byl kandidát nominován společně TOP 09 a STAN, zatímco ve zbylých třinácti volebních obvodech byl kandidát nominován samostatně TOP 09. V žádném volebním obvodu ale nedošlo k tomu, že by si kandidáti TOP 09 a STAN konkurovali.

V říjnu 2010 ale pokračoval trend ze senátních voleb v říjnu 2008, kdy v těchto volbách dominovaly levicové strany. Do druhého kola se probojovalo pouze pět společných kandidátů TOP 09 a STAN, z nichž pouze dva nakonec ve druhém kole zvítězili. Velmi těsný byl výsledek na Praze 6, kde kandidát TOP 09 Bedřich Moldon o pouhých 70 hlasů podlehl dosavadnímu poslanci a bývalému starostovi Prahy 13 Petrovi Bratskému za ODS.

Svůj senátorský mandát úspěšně obhájil jak starosta Božího Daru Jan Horník, tak dosavadní senátor za Prahu 10 Jaromír Štětina, který byl v minulých volbách v roce 2004 zvolen za Stranu zelených. Naopak mandát zanikl Václavu Jehličkovi, Ludmile Mülleerové a Igoru Petrovovi. Senátní klub TOP 09 a Starostové tak

v následujícím funkčním období fungoval v pětičlenném složení. Předsedkyní klubu byla Soňa Paukrtová, která byla do Senátu zvolena za Stranu pro otevřenou společnost. Místopředsedou klubu byl Jaromír Štětina. Spolu s ním v klubu zůstal také Jan Horník, který byl stejně jako Jaromír Štětina v roce 2010 do voleb společně nominován za TOP 09 a STAN. Dále v klubu zůstal Adolf Jílek, zvolený do Senátu za KDU-ČSL, který ale v říjnu 2009 přestoupil do TOP 09. Pátou členkou klubu byla Jana Juřenčáková, zvolená za Starosty a nezávislé, která je ovšem bez politické příslušnosti. Jana Juřenčáková se předtím proslavila mimo jiné tím, že v roce 2008 při volbě prezidenta hlasovala pro Václava Klause.

5.2.2. Senátní volby 2012

V říjnu 2012 se konaly další volby do třetiny Senátu. V naprosté většině volebních obvodů TOP 09 nominovala společného kandidáta s hnutím Starostové a nezávislí. Jen v Teplicích, v Ostravě a ve Vsetíně nebyl navržen žádný kandidát za TOP 09, ani za STAN. V Ostravě však zvítězil nezávislý kandidát za hnutí Ostravak Leopold Sulovský, který se pak stal členem společného senátního klubu Starostové a Ostravak.

V Českých Budějovicích navrhlo hnutí Starostové a nezávislí svého kandidáta Jiřího Šestáka spolu s hnutím Občané pro Budějovice. Jiřímu Šestákovi se ve druhém kole voleb podařilo zvítězit rozdílem deseti procent, když porazil kandidáta ODS Jana Zahradníka. V Jablonci nad Nisou nominovala TOP 09 dosavadní senátorku Soňu Paukrtovou spolu s hnutím Starostové a nezávislí, a zároveň také se spolupracujícím hnutím Starostové pro Liberecký kraj. Soňa Paukrtová ale ve volbách neuspěla, když nepostoupila ani do druhého kola. Stejně dopadla také dosavadní senátorka Jana Juřenčáková, kterou Starostové a nezávislí ve Zlíně nominovali společně se Zlínským hnutím nezávislých. Naopak nezávislého starostu Moravských Budějovic Vlastimila Bařinku nominovalo do voleb v Třebíči zcela samostatně hnutí Starostové a nezávislí. Ani Vlastimil Bařinka se však do druhého kola nedostal. Každopádně v žádném volebním obvodu nekandidovali kandidáti TOP 09 a STAN proti sobě.

Senátní klub doplnil také starosta Vlašimi Luděk Jeništa, který rozdílem deseti procent porazil ve druhém kole voleb v benešově kandidáta ODS a dosavadního senátora Karla Šebka, a dále již zmíněný Jiří Šesták z hnutí Občané pro Budějovice. Senátní klub ale naopak opustily dosavadní senátorky Soňa Paukrtová a Jana

Juřenčáková, které svůj mandát neobhájily, a také dosavadní senátor Adolf Jílek, který se do Senátu dostal ještě jako člen KDU-ČSL. Protože ve čtyřčlenné sestavě by senátní klub nemohl podle jednacního řádu fungovat, přidal se k němu nový senátor Leopold Sulovský, zvolený v Ostravě za hnutí Ostravak. Z klubu se ale již vytratili členové TOP 09, takže senátní klub získal nový název „Starostové a Ostravak“.

5.2.3. Senátní volby 2014

Také v roce 2014 vyslaly TOP 09 a STAN své kandidáty do senátních voleb, jejichž první kolo se uskuteční spolu s komunálními volbami 10. a 11. října 2014. Tentokrát se ale TOP 09 dohodla také na spolupráci s ODS, která se týkala šesti volebních obvodů, ve kterých mají pravicové strany zpravidla malou podporu. Ve třech volebních obvodech (Uherské Hradiště, Olomouc a Louny) tak TOP 09 nevyslala do voleb své kandidáty, a podpořila naopak kandidáty ODS. Naopak v dalších třech volebních obvodech nekandidovali kandidáti za ODS, která zde vyjádřila podporu kandidátům TOP 09. TOP 09 sice nenavrhl s ODS společné kandidáty, ale už tato dohoda o vzájemné podpoře kandidátů v šesti volebních obvodech byla signálem voličům, že pravicové strany jsou ochotny spolupracovat.

Místopředseda Senátu za ODS Přemysl Sobotka k tomu řekl: „Tam, kde jsme cítili, že TOP 09 má třeba silného kandidáta, tak došlo k této politické dohodě mezi TOP 09 a ODS, a myslím, že to je dobře, protože to jasně signalizuje, že v určitých momentech tyto dvě politické strany by mohly a měly spolupracovat. (Události, komentáře, ČT24, 1. 7. 2014, Jednotná pravice? [online]. [cit. 2014-07-01])

Místopředsedkyně TOP 09 Helena Langšádlová k tomu doplnila: „Dvoukolový většinový systém vyžaduje koncentraci sil, a tak abychom se vzájemně nevybíjeli, tak došlo k této dohodě a já si myslím, že je ve prospěch pravicových voličů a pravicových myšlenek.“ (Události, komentáře, ČT24, 1. 7. 2014, Jednotná pravice? [online].)

Místopředseda Senátu za ODS Přemysl Sobotka také naznačil, že tyto dvě pravicové strany by se v budoucnu mohly blíže propojit: „My jsme v podstatě ve fázi, kdy jsme v depresi, a z té deprese, z té dolní části té sinusoidy se odrážíme a chceme směřovat nahoru, a proto se ta pravice musí spojovat, musí hledat společná témata, a možná, že v budoucnu, nevím, za deset, za patnáct let, CDU/CSU je také varianta.“ (Události, komentáře, ČT24, 1. 7. 2014, Jednotná pravice? [online].)

Místopředsedkyně TOP 09 na to reagovala těmito slovy: „Já to nevidím jako reálné v tuto chvíli, my jsme nyní před volbami do Senátu, a Senát má významnou roli, co se týče korekce vládní politiky a většiny v Poslanecké sněmovně. Ta většina v Poslanecké sněmovně nám stanovuje složení vlády, a ten Senát by měl korigovat kroky vlády, protože má tu možnost zaprvé vracet vládní návrhy zákonů, a pak již nestačí prostá, ale musí být absolutní většina pro přehlasování v Poslanecké sněmovně, a i ta korektivní role Senátu je velmi významná, a proto je důležité, aby v Senátu byla jiná reprezentace, jiné zastoupení, než je v Poslanecké sněmovně. Proto je velmi důležité, aby tam vyhrály jiné strany, než jsou zastoupeny v Poslanecké sněmovně, a to je to, co vede naše kroky.“ Helena Langšádlová dále říká, že záleží na tom, jaké bude v příštích letech zastoupení extremistických stran v Poslanecké sněmovně. Pokud by jejich zastoupení vzrostlo, je možné, že se ODS a TOP 09 mohly více propojit. Zatím byla ale dohodnuta pouze spolupráce mezi TOP 09 a ODS v šesti volebních obvodech v těchto senátních volbách. Nic tedy nebránilo tomu, aby v kampani před komunálními volbami členové TOP 09 nadále kritizovali ODS. (Události, komentáře, ČT24, 1. 7. 2014, Jednotná pravice? [online].)

Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „Spolupráce s ODS je správná, není dobré, když se dva pravicoví, či pravicovější kandidáti vzájemně „vymlátí“, respektive když se tříští elektorát mezi dva v zásadě stejné kandidáty.“

V 18 volebních obvodech kandidovali kandidáti za koalici TOP 09 a STAN. V dalších dvou obvodech ale kandidovali pouze kandidáti za STAN, v jednom volebním obvodu za spolupracující hnutí Starostové pro Liberecký kraj. V žádném volebním obvodě si nekonkurovali kandidáti TOP 09 a Starostů a nezávislých.

Ve volebním obvodu Praha 1 za TOP 09 kandidoval předseda Liberálně ekologické strany Martin Bursík, který byl jako bývalý předseda Strany zelených také ve vládě Mirka Topolánka spolu se současným předsedou TOP 09 Karlem Schwarzenbergem, kterého právě Strana zelených tehdy navrhla. Zde však Martin Bursík kandidoval pouze za TOP 09, nikoli za koalici TOP 09 a STAN. (Martin Bursík bude kandidovat do Senátu za TOP 09 [online].)

Už v září se ale uskutečnily doplňovací volby do Senátu ve volebním obvodu Praha 10, který ztratil svého senátora zvolením Jaromíra Štětiny do Evropského parlamentu. Rozhodovalo se mimo jiné o tom, jestli bude zachován stávající senátní

klub „Starostové a Ostravak“, do jehož názvu by se v případě úspěchu její kandidátky mohla vrátit TOP 09. Její kandidátka Renata Sabongui ovšem nepostoupila ani do druhého kola, k čemuž jí v prvním kole chybělo pouhých pět hlasů. Senátorkou za Prahu 10 se tak na dva roky stala místostarostka Prahy 10 za Stranu zelených Ivana Cabrnchová, která v senátních volbách kandidovala za koalici Strany Zelených a ČSSD.

Protože v době minulých senátních voleb do této třetiny Senátu v roce 2008 TOP 09 ještě neexistovala, nemohla v roce 2014 obhajovat žádný senátorský mandát. V roce 2008 v drtivé většině volebních obvodů, kromě tří pražských obvodů, zvítězili kandidáti ČSSD. TOP 09 a STAN tak nemohli v těchto volbách žádný mandát ztratit. (Náhradníka za exsenátora Štětinu vyberou lidé v Praze 10 v září [online].)

V řádném termínu senátních voleb ale do druhého kola postoupili pouze čtyři kandidáti za koalici TOP 09 a STAN, a dále po jednom kandidátovi za hnutí Starostové a nezávislí a za hnutí Starostové pro Liberecký kraj. Ve druhém kole nebyl zvolen žádný kandidát za koalici TOP 09 a STAN. Uspěli jen kandidáti Zbyněk Linhart (za STAN) a Jiří Vosecký (za SLK). Jejich senátní klub nyní nese pouze název Starostové a nezávislí.

5.3. Krajské volby 2012

Jak ve své knize uvádí Pavel Šaradín, ve volbách do krajských zastupitelstev jsou obvykle nejúspěšnější ti kandidáti, kteří byli již předtím členy některého z obecních nebo městských zastupitelstev. Nejúspěšnější jsou v tomto ohledu kandidáti z obcí s počtem obyvatel od 20 000 do 100 000. (Ryšavý, Šaradín, 2011: 112) To ale neznamená, že volení zastupitelé z menších obcí jsou méně zastoupeni v krajských zastupitelstvech, protože na kandidátních listinách politických stran a hnutí je obvykle mnohem více volených zastupitelů z těchto menších obcí. Z analýzy Dana Ryšavého vyplývá, že nadpoloviční většina krajských zastupitelů z řad volených politiků pochází z obcí, které mají počet obyvatel pod 10 000. (Ryšavý 2007: 1007)

Jak uvádí Pavel Šaradín, krajské volby jsou vedle voleb do Evropského parlamentu považovány za „volby druhého řádu“. Podle teorie voleb druhého řádu se voliči v těchto volbách, na rozdíl od „voleb prvního řádu“, nebojí podpořit kandidáta jim nejbližšího, bez ohledu na riziko, že tento kandidát neuspěje, a volič tak vlastně

ztratí svůj hlas. Zároveň jsou „volby druhého řádu“ charakterizovány nižší volební účastí. (Ryšavý, Šaradín 2011: 114)

Krajské volby se v říjnu 2012 konaly ve 13 krajích. Ve všech krajích postavila TOP 09 kandidátní listinu, která byla oficiálně společná s hnutím Starostové a nezávislí. Koaliční kandidátní listina se ale obvykle nazývala TOP 09 a Starostové, přičemž za slovem Starostové byla ještě předložka pro a název daného kraje. Kandidátní listiny se tak nazývaly v jednotlivých krajích odlišně, tudíž měla koaliční kandidátní listina TOP 09 a STAN v každém kraji jiné volební číslo.

V Libereckém kraji se však společná kandidátní listina nazývala jen TOP 09 a Starostové. Hnutí Starostové pro Liberecký kraj, které na celostátní úrovni spolupracuje s TOP 09 a STAN, v tomto kraji postavilo samostatnou kandidátní listinu, která dokázala vyhrát krajské volby, zatímco společná kandidátní listina TOP 09 a STAN se do krajského zastupitelstva Libereckého kraje vůbec nedostala, když získala pouze 4564 hlasů, což znamenalo 3,52 % z celkového počtu odevzdaných hlasů. Naopak Starostové pro Liberecký kraj získali 28763 hlasů, což znamenalo 22,21 % odevzdaných hlasů. Lídr Starostů pro Liberecký kraj Martin Půta se tak stal hejtmanem Libereckého kraje, a po formálním přestupu do hnutí Starostové a nezávislí se na celostátním volebním sněmu hnutí 28. března 2014 v Průhonicích stal jeho předsedou. Martin Půta je tak v tomto funkčním období jediným hejtmanem, který není členem žádné levicové strany (pokud nepočítáme Prahu, kde ale funkce hejtmana neexistuje a jeho roli zastává primátor).

Člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý říká: „Dle mého soudu se může jednat z psychologického i strategického úhlu pohledu o přelomový precedens, jenž bude s velmi rozdílnou mírou úspěšnosti replikován ve volbách do zastupitelstev krajů v roce 2016.“

Situaci v Libereckém kraji jsem se rozhodl srovnat se situací v Jihočeském kraji. Zde kandidátní listina „TOP 09 a Starostové pro Jihočeský kraj“ získala 9614 hlasů, což znamenalo pouze 5 %. V krajském zastupitelstvu tak získala pouze dva mandáty pro Zdeňka Bezeckého a Bohumila Petráška.

V Jihočeském kraji kromě tradičních stran (ČSSD, KSČM, ODS a KDU-ČSL) uspělo také regionální hnutí Jihočeši 2012, které získalo 14,57 % hlasů a 8 mandátů v krajském zastupitelstvu. TOP 09 získala pouze 5 % voličských hlasů a dva mandáty v krajském zastupitelstvu. Po volbách se představitelé TOP 09 dohodli s krajskými

představiteli KDU-ČSL a hnutí Jihočeši 2012, že budou v případných povolebních vyjednáváních postupovat společně. Vítězná ČSSD s představiteli této „trojdohody“ sice zahájila jednání, ale lídr ČSSD Jiří Zimola chtěl jednat s každou stranou jednotlivě. Proto dal nakonec přednost povolební spolupráci s KSČM, kterou v minulém funkčním období odmítal. TOP 09 tak i v Jihočeském kraji zůstala v opozici.

Například ve Středočeském kraji kandidátní listina „TOP 09 a Starostové pro Středočeský kraj“ získala celkem 40981 hlasů, což znamenalo 11,71 %. Kandidátní listina vedená Helenou Langšádlovou tak získala 10 mandátů v pětadesátičlenném zastupitelstvu. Na rozdíl od Jihočeského kraje, ve Středočeském kraji dále uspěly pouze parlamentní strany (ČSSD, ODS a KSČM). Žádné z regionálních hnutí zde pětiprocentní hranici nepřekročilo.

V dalších krajích České republiky nebyly společné kandidátní listiny TOP 09 a STAN příliš úspěšné. V Libereckém, Ústeckém a Moravskoslezském kraji nezískaly tyto kandidátní listiny ani 5 % hlasů, takže kandidáti TOP 09 a STAN se do krajského zastupitelstva v těchto krajích nedostali. V ostatních krajích sice společné kandidátní listiny TOP 09 a STAN pětiprocentní hranici překonaly, ale ani tak se aliance TOP 09 a STAN nikde nestala součástí krajské rady. Radu totiž ve většině případů ovládly levicové strany. Hejtmanem se téměř ve všech krajích stal kandidát ČSSD, s výjimkou kraje Ústeckého, kde se hejtmanem stal kandidát KSČM, a již zmíněného Libereckého kraje, kde se hejtmanem stal lídr Starostů pro Liberecký kraj Martin Půta.

Celkově neuspokojivý výsledek společných kandidátních listin TOP 09 a STAN vyvolal v mnoha krajských organizacích STAN diskuse o tom, zda by do budoucna nebylo výhodnější, kdyby Starostové a nezávislí kandidovali samostatně v krajských a v komunálních volbách. Vedlo to k revizi smlouvy o spolupráci mezi TOP 09 a STAN v roce 2013.

Například poslanec a starosta městské části Praha – Libuš Jiří Koubek mluví o tom, že by pro TOP 09 bylo výhodnější, kdyby do krajských voleb vyslala kandidátní listiny Starostů a nezávislých s podporou TOP 09, což by podle něj přineslo straně lepší výsledky.

5.4. Komunální volby

5.4.1. Komunální volby 2010

V komunálních volbách v říjnu 2010 bylo celkem 1171 zastupitelů obcí, městysů a měst, zvoleno za TOP 09. Z nich bylo ovšem 821 kandidátů bez politické příslušnosti, zatímco jen 347 kandidátů bylo z řad členů TOP 09. Po jednom kandidátovi to byli členové KDU-ČSL, Strany zelených a US-DEU. Dalších 338 zastupitelů bylo za TOP 09 zvoleno do zastupitelstev městských částí statutárních měst. V tomto případě bylo už 259 kandidátů z řad členů TOP 09, a jen 78 kandidátů bylo bez politické příslušnosti. Jeden kandidát byl členem Strany zelených. Někteří kandidáti ale navíc kandidovali také za sdružení TOP 09 a nezávislých kandidátů. V případě zastupitelstev městských částí byli zvoleni tři zastupitelé za TOP 09 za takovéto sdružení, přičemž do zastupitelstev obcí, městysů a měst, bylo zvoleno celkem 44 kandidátů, navržených TOP 09. Do zastupitelstev obcí, městysů a měst, ale zároveň na mnoha místech kandidovala sdružení TOP 09 a jiných stran, což byla US-DEU, Strana zelených nebo hnutí Starostové a nezávislí. V některých případech také TOP 09 kandidovala v koalici s ODS, SLK, DRS nebo Věcmi veřejnými.

Za hnutí Starostové a nezávislí bylo zvoleno do zastupitelstev obcí, městysů a měst, celkem 1221 kandidátů, z nichž byla drtivá většina (1191 kandidátů) bez politické příslušnosti. 18 zvolených kandidátů bylo z řad členů STAN, z řad TOP 09 bylo 6 zvolených kandidátů. Po dvou kandidátech bylo členy KDU-ČSL a ODS, po jednom zvoleném kandidátovi také SZ a VV. Za zmínku ale také stojí, že 68 zastupitelů bylo zvoleno za spolupracující hnutí Starostové pro Liberecký kraj, z nichž 60 zvolených kandidátů bylo bez politické příslušnosti, dalších 7 bylo z řad členů SLK, a jeden byl členem TOP 09. Do zastupitelstev městských částí statutárních měst bylo zvoleno 22 kandidátů za hnutí Starostové a nezávislí, z nichž všichni byli bez politické příslušnosti, a 6 kandidátů za hnutí Starostové pro Liberecký kraj, z nichž jeden byl přímo členem hnutí Starostové pro Liberecký kraj, jeden zvolený kandidát byl členem Demokratické regionální strany, a zbývající čtyři zvolení kandidáti byli bez politické příslušnosti.

V hlavním městě Praha sice TOP 09 zvítězila, ale radu sestavily společně ODS a ČSSD, takže TOP 09 skončila v opozici a její lídr Zdeněk Tůma se primátorem

nestal. Do rady se TOP 09 dostala až v prosinci 2011, kdy ODS vypověděla koaliční smlouvu s ČSSD, a primátor Bohuslav Svoboda za ODS rychle uzavřel novou koaliční smlouvu s TOP 09. Ani ta však nevydržela do konce funkčního období. Na konci května 2013 pak TOP 09 ale odvolala radní za ODS, a vykonáváním funkce primátora byl pověřen náměstek za TOP 09 Tomáš Hudeček. Ten řídil Prahu i během povodní na začátku června, a pak byl zvolen za podpory ČSSD primátorem, spolu s novými radními za TOP 09.

Většinu radnic pražských městských částí stále ovládá ODS. TOP 09 zvítězila na Praze 1, 3, 5, 12 a 14 a v malé městské části Praha – Libuš. Hnutí STAN má zastoupení jen v zastupitelstvech několika malých městských částí.

Specifická situace nastala v Liberci, kde v minulých komunálních volbách v roce 2010 kandidovala TOP 09 samostatně. Volební zmocněnec Karel Forejt ale krátce před uzávěrkou svévolně stáhl z kandidátní listiny několik kandidátů poté, co na sněmu městské organizace TOP 09 v Liberci dne 20. září 2010 bylo zvoleno nové vedení, a Karel Forejt přišel o svou funkci. Tento krok přitom podle zákona nelze vzít zpět. Mezi staženými kandidáty byl lídr Luděk Nečesaný, dále pak živnostník Petr Burian, kandidující na čtvrtém místě, a dále válečný veterán František Gábor, kandidující pod číslem 5. TOP 09 proto nakonec stáhla celou kandidátní listinu. „Pan Forejt zneužil velkou moc a odpovědnost, kterou volebnímu zmocněnci dává nedokonalost ve volebním zákoně. Uškodil tím slušným lidem na kandidátce TOP09,“ řekl Luděk Nečesaný. Nevěří však, že by Forejtův krok ohrozil projekt a záměr strany. „Naše snaha o změnu poměrů v Liberci se tím nezmění, ba naopak,“ dodal. Také ostatní členové městské organizace z toho byli v šoku. Považovali to za pomstu zmocněnce za odvolání. (Zmocněnec TOP 09 sestřelil Lud'ka Nečesaného [online].)

5.4.2. Komunální volby 2014

Bývalý primátor hlavního města Prahy Tomáš Hudeček už v březnu 2014 řekl, že by preferoval možnost, aby Starostové a nezávislí byli s TOP 09 na společných kandidátních listinách. Starostové a nezávislí nebyli v Praze v minulém funkčním období příliš silní a byli zastoupeni jen v radách tří malých městských částí, kde měli své starosty. Byly to MČ Praha – Ďáblice, MČ Praha - Satalice a MČ Praha – Slivenec, kde Starostové a nezávislí v minulých komunálních volbách s velkou převahou zvítězili nad ODS. Naopak v jediné Městské části Praha – Petrovice se proti

sobě postavily v minulých komunálních volbách v roce 2010 kandidátní listiny TOP 09 a STAN. TOP 09 tady ale tehdy STAN překonala téměř o 7 %, což znamená, že TOP 09 měla v zastupitelstvu městské části 3 kandidáty, zatímco Starostové a nezávislí měli pouze 2. TOP 09, stejně jako STAN, pak skončila v opozici, protože koalici zde vytvořilo Sdružení občanů Petrovic spolu s ODS.

Starostové a nezávislí se ale rozhodli, že budou kandidovat na oddělené kandidátní listině nejen v Praze, kde v celopražských komunálních volbách kandidovali v roce 2014 v trojkoalici se Stranou zelených a KDU-ČSL, ale také budou samostatně kandidovat v jiných velkých krajských městech, například v Brně a v Hradci Králové.

Poslanec a starosta městské části Praha – Libuš Jiří Koubek k tomu říká: „Senátní volby spolupráci neovlivní. Pokud by ovšem v komunálních volbách ve velkých městech, například Praha, Brno, Hradec Králové, kde pokud se nemýlím, minule Starostové a nezávislí nekandidovali, a nyní budou, výrazně uspěli kandidáti STAN na úkor TOP 09, byl by to impuls pro STAN o oddělené spolupráci. Myslím, že uspějí, ale ne tak výrazně.“

Předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg při diskusi s voliči ve smíchovské restauraci Zlatý klas v neděli 30. března 2014 řekl, že se obává výsledku TOP 09 a Praze, kde Starostové a nezávislí kandidovali v koalici se Stranou Zelených a KDU-ČSL. Nepovažuje to za šťastné řešení a proto o oddělení TOP 09 a STAN v těchto volbách řekl: „Byl bych raději, kdyby šli spolu.“ Za velkou taktickou chybu označuje rozvázání spolupráce TOP 09 a STAN v Praze také člen volebního štábu TOP 09 Martin Churavý, a nový předseda pražské krajské organizace TOP 09 Jiří Koubek, který byl do této funkce zvolen v listopadu 2014.

Zároveň předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg vyjádřil obavy, jak bude fungovat spolupráce STAN s pražskými členy Strany zelených. Pražská krajská organizace STAN v čele se starostkou MČ Praha – Slivenec Janou Plamínkovou po volbách při koaličních jednáních protestovala proti tomu, aby se náměstkem primátorky stal Matěj Stropnický, který byl druhým nejvýše postaveným členem Strany zelených na kandidátní listině Trojkoalice, ale v městské části Praha 3 se nestal starostou, zatímco lídr Trojkoalice Petr Štěpánek se stal starostou Prahy 4.

Místopředseda KDU-ČSL a ministr Marián Jurečka k této koalici řekl: „Tak dovolte jednak, abych aspoň nadálku poblahopřál nově zvolenému předsedovi, a co se

týká Starostů a nezávislých, tak i v rámci KDU-ČSL je spoustu starostů, komunální politika je nám velmi blízká, a komunální politici také, to znamená, pro nás jsou starostové přirození partneři v realizaci politiky KDU-ČSL.“ (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

První místopředseda TOP 09 Miroslav Kalousek zároveň řekl: „Nelze než poděkovat médiím, že nás nepodezírají ze lstivosti, když budeme kandidovat samostatně.“ Zároveň se vyjádřil také k rozhodnutí hnutí Starostové a nezávislí o společné kandidatuře v komunálních volbách do zastupitelstva Hlavního města Prahy s KDU-ČSL a Stranou zelených. Konkrétně řekl: „Nevím, nakolik je to od našich partnerů rozumné rozhodnutí, kandidovat v pražských komunálních volbách v rámci koalice Sekyra-Hrdlička. Ale to je jejich svobodné rozhodnutí.“ (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Nový předseda STAN Martin Půta na to reagoval: „Já to vyjádření nepovažuji za šťastné, ale to, jak se kdo vyjadřuje, je především jeho věcí. Já se nedomnívám, že ta jednání s KDU-ČSL a Stranou zelených je vytváření nějaké koalice s těmi pány, o kterých mluvil pan Miroslav Kalousek, je ale samozřejmě jasné, že před těmi blížícími se komunálními volbami taková prohlášení mohou přicházet ze všech možných různých stran. My budeme samozřejmě hledat takovou kandidátku pro Prahu, takovou spolupráci pro Prahu, která umožní našim úspěšným komunálním politikům a starostkám a starostům, ovlivňovat také dění ve velké Praze. My nejsme strana, která by řídila všechno z centra, takže celostátní předseda maximálně sbírá informace od svých krajských předsedů, o tom, jak ta jednání probíhají. Já jsem dnes s paní starostkou Plamínkovou, naší krajskou předsedkyní hovořil, ta jednání se zelenými a KDU-ČSL probíhají, ale rozhodně je nelze popsat jako jednání uzavřená, rozhodně nejde mluvit o konkrétních jménech a o lídrech té kandidátky. Je to pravděpodobně reálná varianta. Myslím si, že je pravděpodobné, že taková kandidátka bude sestavena.“ (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

Nový předseda STAN Martin Půta se také vyjádřil k tomu, proč budou Starostové a nezávislí kandidovat v pražských komunálních volbách v koalici právě s KDU-ČSL a se Stranou zelených: „Naši starostové v Praze dlouhodobě spolupracují se Stranou zelených, a také v některých obvodech s KDU-ČSL, a právě z této spolupráce v jednotlivých městských obvodech a městských částech vycházejí ta jednání, a ten směr k té dohodě.“ TOP 09 naopak v pražských komunálních volbách kandidovala

samostatně. Krajský výbor TOP 09 už rozhodl o tom, že lídrem strany bude dosavadní primátor Hlavního města Prahy Tomáš Hudeček. Ten říkal, že TOP 09 pravděpodobně příští komunální volby v Praze nevyhraje, takže bude muset spolupracovat mimo jiné také s hnutím ANO. Proto by členové TOP 09 podle něj neměli v předvolební kampani útočit na hnutí ANO tak silně, jako tomu bylo před volbami do Poslanecké sněmovny v říjnu 2013. Tehdy vedení TOP 09 jednoznačně deklarovalo, že s hnutím ANO na celostátní úrovni spolupracovat po volbách nebude. Před komunálními volbami se ale nakonec situace mezi TOP 09 a ANO vyhroutil natolik, že jak Tomáš Hudeček, tak Adriana Krnáčová odmítali povolební spolupráci TOP 09 a ANO. Naopak Tomáš Hudeček věřil, že Trojkoalice by se mohla stát koaličním partnerem TOP 09, protože Trojkoalice by podle něj byla v radě velmi nesourodá, a v případě koaličních sporů by se některá z jejích stran mohla spíše přiklonit na stranu TOP 09. (Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online].)

V komunálních volbách v Praze však TOP 09 skončila těsně druhá za hnutím ANO, jehož kandidátka Adriana Krnáčová se stala primátorkou. Lídr TOP 09 a dosavadní pražský primátor Tomáš Hudeček navíc pouhé čtyři dny po volbách vystoupil ze strany, stejně jako předseda pražské krajské organizace TOP 09 Jiří Vávra. Tomáš Hudeček však přesto zůstal v zastupitelském klubu „TOP 09 a nezávislí“. Předsedou tohoto zastupitelského klubu se stal dosavadní radní pro kulturu Václav Novotný, který se ještě pokoušel přesvědčit ke koaliční spolupráci ČSSD, která od června 2013 tolerovala jednobarevnou radu Tomáše Hudečka, mimo jiné také tím, že slíbil ČSSD post primátora. To ale odmítl lídr ČSSD Miroslav Ludvík, který řekl, že ANO má jako vítěz voleb právo na sestavení koalice. Primátorkou se tak stala Adriana Krnáčová z hnutí ANO. Součástí rady hlavního města Prahy je také Trojkoalice a ČSSD. Za Trojkoalici jsou v radě hlavního města Prahy zastoupeni členové SZ, STAN i KDU-ČSL. Předsedkyně pražské organizace hnutí Starostové a nezávislí a starostka Městské části Praha-Slivenec Jana Plamínková sice protestovala proti tomu, aby se náměstkem pražské primátorky stal zastupitel Strany zelených Matěj Stropnický, ale pak se s tím smířila. (TOP 09 chce obejít ANO. Nabídla ČSSD post primátora.) [online].)

Z pražských městských částí TOP 09 zvítězila na Praze 1, na Praze 6 a v městské části Praha – Libuš. Vzhledem k povolebním vyjednáváním se ale kandidát TOP 09 stal starostou nejen v těchto městských částech, ale také na Praze 3 a 5. Na

Praze 3 totiž TOP 09 odmítla uzavřít koalici s koalicí Strany zelených a KDU-ČSL Žižkov (nejen) sobě, vedenou dosavadním místostarostou Matějem Stropnických ze Strany zelených. Ve funkci tak zůstala dosavadní starostka Prahy 3 Vladislava Hujová, která ale do koalice musela přizvat také ODS. Podobně musely TOP 09 a ČSSD rozšířit koalici také o ODS v městské části Praha 1, kde starostou zůstal Oldřich Lomecký z TOP 09.

Do funkce starosty Prahy 5 se opět vrátil lídr TOP 09 Radek Klíma, který utvořil koalici pěti stran, z nichž ovšem Česká pirátská strana nemá v radě své zastoupení. Hnutí ANO tak na Praze 5 zůstalo v opozici. Zatímco tato koalice byla na Praze 5 vyjednána hned v týdnu následujícím po volbách, na Praze 6 se na výsledky koaličních jednání čekalo více než měsíc. V médiích se sice brzy po volbách objevily zprávy o tom, že koalice bude tvořena čtyřmi subjekty (TOP 09, Strana zelených, Starostové a nezávislí, KDU-ČSL), ovšem protože tato koalice čtyř stran by měla v zastupitelstvu jen těsnou většinu, rozhodly se tyto čtyři strany přizvat do koalice také hnutí ANO. Jeho kandidátka na starostku Patricie Pražáková ovšem zůstala jen řadovou zastupitelkou, protože byla často kritizována za černou stavbu jejího domu. Starostou Prahy 6 se stal lídr TOP 09 Ondřej Kolář.

V Městské části Praha 6 jsou tak nyní TOP 09 a Starostové a nezávislí v koalici, přestože ve volbách kandidovaly oba subjekty samostatně. Kromě toho Starostové a nezávislí kandidovali samostatně také v městských částech Praha 11, Praha 13, Praha 22, a dále v mnoha malých městských částech, kde ale nekonkurovali TOP 09. Na Praze 4 pak Starostové a nezávislí byli součástí Trojkoalice ve stejném formátu, jako v celopražských komunálních volbách. Petr Štěpánek ze Strany zelených, který byl zároveň lídrem Trojkoalice v celopražských komunálních volbách, se nakonec stal starostou městské části Praha 4.

V dalších městech už TOP 09 neodmítá vstupovat do povolebních koalic s hnutím ANO. V některých městech jsou v koalici jak TOP 09, tak Starostové a nezávislí, v jiných naopak jen jedna ze stran. Například v Hradci Králové se TOP 09 stala součástí vládnoucí koalice, zatímco kandidátní listina Starostů a nezávislých, nazvaná „Naše město, naše věc“, skončila v opozici. Z hlediska celostátní programové orientace TOP 09 se jako nejproblematictější jeví koalice, kterou Starostové a nezávislí uzavřeli v Litvínově s ANO a KSČM.

TOP 09 je v nynějším funkčním období součástí koalice v Benešově, v Berouně, v Mělníku, v Mladé Boleslavi, v Příbrami, v Písku, v Českých Budějovicích, v Klatovech, v Teplicích, v Litoměřicích, v Jičíně, ve Dvoře Králové nad Labem, v Hradci Králové, v Pardubicích, v Havlíčkově Brodě, v Uherském Hradišti, v Olomouci a v Třinci. Celkem získala TOP 09 v celé České republice 868 zastupitelských mandátů.

Hnutí Starostové a nezávislí je v nynějším funkčním období součástí koalice v Praze (jako součást Trojkoalice), v Benešově, v Kralupech nad Vltavou, v Litvínově a v Rožnově pod Radhoštěm. Celkem získalo v celé České republice hnutí Starostové a nezávislí 3073 zastupitelských mandátů.

Jak TOP 09, tak Starostové a nezávislí jsou tak nyní společně v koalici v Benešově. V ostatních městech TOP 09 a STAN nejsou v koalici společně, přestože smlouva o spolupráci TOP 09 a STAN z května 2013 vyjadřuje společnou vůli, aby obě strany kandidovaly samostatně, ale zároveň vstupovaly společně do povolebních koalic. TOP 09 má sice v součtu v celé České republice více než třikrát méně zastupitelských mandátů v porovnání s hnutím Starostové a nezávislí, ale ze sta největších měst České republiky jsou nyní součástí vládnoucí koalice v menším počtu měst. Mnohem větší zastoupení mají naopak Starostové a nezávislí v menších městech a obcích. V mnoha obcích a městech na sebe během volební kampaně TOP 09 a STAN vzájemně neútočily. Například ve Zlíně se ale Starostové a nezávislí před volbami silně vymezovali proti TOP 09, už tím, že na jejich předvolebních materiálech bylo mimo jiné napsáno: „Jsme Starostové a nezávislí, nejsme TOP 09.“

5.5. Volby do Evropského parlamentu 2014

V případě voleb do Evropského parlamentu může kandidovat koalice, přičemž potřebuje pro získání mandátu v Evropském parlamentu minimálně 5 % hlasů, stejně jako kdyby se jednalo o samostatně kandidující politickou stranu nebo politické hnutí. V roce 2014 se počet poslanců Evropského parlamentu, volených v České republice, snížil na 21, zatímco v roce 2009 to bylo 22 europoslanců, v roce 2004 dokonce 24.

Pro TOP 09 byly tyto volby do Evropského parlamentu první. V roce 2009 byl totiž vznik nové politické strany TOP 09 oznámen až po volbách do Evropského parlamentu. Přesto měla TOP 09 v Evropském parlamentu před těmito volbami

jednoho člena, byť byl zvolen v roce 2009 na kandidátní listině KDU-ČSL. V roce 2011 ale Jan Březina oznámil, že přestupuje do TOP 09. Hnutí Starostové a nezávislí už ale ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 kandidovalo. Jeho kandidátní listinu tehdy vedl senátor Jaromír Štětina, ovšem protože Starostové a nezávislí ve volbách nepřekonali pětiprocentní hranici, žádný jejich kandidát mandát nezískal. Jaromír Štětina byl umístěn na společnou kandidátní listinu TOP 09 a STAN pro volby do Evropského parlamentu v roce 2014 až na páté místo, u kterého se předpokládalo, že již nebude volitelné. Důvodem může být i skutečnost, že Jaromír Štětina byl stále také senátorem za volební obvod Praha 10, a protože z této funkce musel po úspěšném zvolení do Evropského parlamentu odstoupit, samozřejmě se v tomto obvodu budou konat doplňovací senátní volby, protože ty řádné zde budou až v roce 2016. Pokud by TOP 09 tento mandát ztratila ve prospěch jiné strany, hrozil by rozpad společného senátního klubu „Starostové a Ostravak“. Jaromír Štětina byl ale jako kandidát bez politické příslušnosti tentokrát navržen TOP 09. Díky preferenčním hlasům Jaromír Štětina ale předstihl Bořivoje Šarapatku, a protože společná kandidátní listina TOP 09 a STAN získala čtyři mandáty v Evropském parlamentu, dosavadní senátor Jaromír Štětina byl do Evropského parlamentu zvolen.

Původně ale hnutí Starostové a nezávislí chtělo, aby byl Jaromír Štětina lídrem společné kandidátní listiny. Jaromír Štětina k tomu ve čtvrtek 6. 2. 2014 řekl: "Dnes mě výkonný výbor Starostů schválil jako jedničku. Zahraniční politikou se dlouhodobě zabývám a mým hlavním cílem je využít zkušenosti z bývalého východního bloku v europarlamentu, aby EU nedělala chyby jako v politice vůči Ukrajině." (TOP 09 láká na evropskou kandidátku bankéře Niedermayera [online].)

Celostátní výkonný výbor TOP 09 ale poté na základě dohody Karla Schwarzenberga, Miroslava Kalouska a Petra Gazdíka schválil jako lídra kandidátní listiny bývalého viceguvernéra České národní banky Lud'ka Niedermayera, který byl dosud hlavním ekonomem společnosti Deloitte. Ten po jednání výkonného výboru TOP 09 řekl: „Naše prosperita je spojena s tím, že integrace Evropy bude pokračovat.“

Na druhém místě byl bývalý ministr spravedlnosti a dosavadní poslanec Jiří Pospíšil, který v únoru 2014 vystoupil z ODS poté, co neuspěl při volbě místopředsedy na kongresu ODS v Olomouci. Zůstává ale poslancem, přestože se podle svých slov nechystá vstoupit do žádné jiné politické strany nebo hnutí. Připustil ale, že bude spolupracovat s poslaneckým klubem TOP 09 a STAN. Vzápětí se dostal na

kandidátní listinu TOP 09 a STAN pro volby do Evropského parlamentu. Jiří Pospíšil po jednání výkonného výboru TOP 09 prohlásil: "Já své názory nepřehodnotil. Jasně deklaruji, že se budu chtít věnovat justičním a legislativním tématům." Dále pak řekl: „Na některé věci mám odlišné názory. Před přijetím eura by mělo být referendum.“ (Pospíšil jde za TOP 09 do voleb. Na euro si nechává odlišný názor [online].)

Třetí pak na společné kandidátní listině byl stávající poslanec a první místopředseda Starostů a nezávislých Stanislav Polčák, který ve volbách do Poslanecké sněmovny kandidoval v roce 2010 a 2013 na druhém místě v Praze. Na čtvrtém místě pak kandidoval vysokoškolský profesor, přírodovědec a bývalý poslanec Bořivoj Šarapatka, který byl na kandidátní listině také nejvýše postaveným členem TOP 09. Členové TOP 09 z Prahy před volbami mimo jiné kritizovali to, že nejvýše postavený pražský člen TOP 09, radní hlavního města Prahy Václav Novotný, se objevil až na jedenáctém místě, zatímco na prvních dvou místech kandidátní listiny byly nezávislé osobnosti, přičemž členové TOP 09 byli spíše na nevolitelných pozicích. Václav Novotný se svým umístěním na jedenáctém místě spokojen nebyl, a tak z kandidátní listiny odstoupil.

Kandidaturu nestraníků na prvních dvou místech kandidátní listiny zdůvodnil předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg slovy: „Nechtěli jsme nominovat žádné omšelé funkcionáře.“ Zároveň označil Jiřího Pospíšila za snad nejoblíbenějšího ministra Nečasovy vlády, která jinak příliš oblíbená nebyla, jak sám uznal. (Pospíšil jde za TOP 09 do voleb. Na euro si nechává odlišný názor [online]. [cit. 2014-03-07])

Také pražský primátor Tomáš Hudeček kritizoval složení kandidátní listiny. Pokud na prvních dvou místech kandidátní listiny figurují nestraníci, svědčí to podle Tomáše Hudečka o tom, že vedení strany si neváží svých členů. Zcela souhlasí s tím, že radní hlavního města Prahy Václav Novotný z kandidátní listiny odstoupil, když ho stranické vedení odsunulo až na jedenácté místo, což podle něj zcela oprávněně vyhodnotil jako urážku.

Ve výsledku ovšem společná kandidátní listina TOP 09 a STAN získala 4 poslanecké mandáty, a ve výsledku se tak umístila jen těsně na druhém místě za vítězným hnutím ANO. Mandát získali nezávislí kandidáti Luděk Niedermayer, Jiří Pospíšil a Jaromír Štětina, navržený TOP 09, a také místopředseda hnutí STAN Stanislav Polčák. Všichni čtyři zvolení poslanci Evropského parlamentu za TOP 09 a STAN se stali v Evropském parlamentu členy frakce Evropské lidové strany, stejně

jako tři poslanci Evropského parlamentu, zvolení za KDU-ČSL. Lídr TOP 09 a STAN Luděk Niedermayer zároveň vede sedmičlenný klub českých europoslanců v Evropské lidové straně. Představitelé KDU-ČSL začali uvažovat také o možnosti, že v příštích volbách do Evropského parlamentu by KDU-ČSL mohla sestavit společnou kandidátní listinu s TOP 09 a STAN, protože v Evropském parlamentu se tyto strany sdružují ve stejné frakci.

Závěr

Vztah TOP 09 a STAN můžeme označit za alianci, protože vyhovuje všem kritériím, která jsem si pro alianci stanovil. TOP 09 a STAN naplňují definiční znaky aliance z hlediska Duvergerovy definice. Jedná se o dlouhodobé spojení politických stran nebo hnutí. Aliance je také v českém politickém prostředí charakterizována tím, že kandidáti obou stran nebo hnutí kandidují na společných kandidátních listinách, ale jsou to kandidátní listiny pouze jedné ze stran. Spolupráce TOP 09 a STAN byla započata v červenci 2009 uzavřením smlouvy o spolupráci, která byla následně prodloužena v roce 2013. Podle nové smlouvy z roku 2013 mohou TOP 09 a STAN kandidovat v krajských a v komunálních volbách na samostatných kandidátních listinách.

Tabulka 7: Kandidatura TOP 09 a STAN v jednotlivých volbách v letech 2010 - 2014

Úroveň	Kandidatura	Počet voleb	Štěpení
Celostátní	Společná	4	Ne
Regionální	Společná i oddělená	1	Ano (v některých krajích)
Lokální	Společná i oddělená	2	Ano (v některých obcích)

TOP 09 a STAN kandidovaly společně v období 2009 – 2014 ve volbách do Poslanecké sněmovny, do Senátu, a také do Evropského parlamentu. TOP 09 a STAN však zůstávají stále aliancí na celostátní úrovni, přičemž jejich současná smlouva o dlouhodobé spolupráci je platná do roku 2017.

Až v roce 2017 bude možno říci, jestli budou mít Starostové a nezávislí zájem nadále spolupracovat s TOP 09, nebo zda budou případně spolupracovat s jinou politickou stranou. Mnozí členové STAN by rádi kandidovali samostatně na celostátní úrovni, ale podle Martina Půty musí STAN nejprve vybudovat členskou základnu ve všech krajích.

TOP 09 a STAN však zůstávají stále aliancí na celostátní úrovni. Senátní volby jsou specifickým případem, protože TOP 09 a STAN v nich navrhnou kandidáty v některých obvodech samostatně, jinde společně. V senátních volbách TOP 09 a STAN společně navrhovaly kandidáty tak, aby si jejich kandidáti vzájemně nekonkurovali ve stejných volebních obvodech. V roce 2014 ve třech volebních obvodech navíc TOP 09 podpořila kandidáty ODS, naopak ve třech volebních obvodech ODS podpořila kandidáty TOP 09. Starostové a nezávislí ale v posledních senátních volbách měli

možnost navrhnout své kandidáty pouze ve čtyřech volebních obvodech, zatímco spolupráce s ODS nebyla ze strany TOP 09 předem konzultována se STAN.

Na krajské úrovni kandidovaly TOP 09 a STAN v roce 2012 ve většině krajů oficiálně společně. V krajských volbách v roce 2012 měly TOP 09 a STAN společné kandidátní listiny, ale v některých krajích kandidovali nezávislí starostové a další osobnosti, spolupracující s hnutím Starostové a nezávislí, na kandidátních listinách regionálních hnutí, jako například Jihočeši 2012 nebo Starostové pro Liberecký kraj. Právě v Libereckém kraji ve volbách hnutí Starostové pro Liberecký kraj pod vedením Martina Půty zvítězilo, zatímco TOP 09 se zde do krajského zastupitelstva nedostala. Tyto volby silně ovlivnily štěpení mezi TOP 09 a STAN, protože v mnoha krajských organizacích STAN převládl názor, že spolupráce s TOP 09 Starostům a nezávislým příliš neprospívá, což bylo vidět na příkladu Libereckého kraje. Podle nové smlouvy o spolupráci, kterou TOP 09 uzavřela s hnutím STAN v roce 2013, mohou oba subjekty kandidovat v příštích krajských volbách samostatně. Ve většině krajů pravděpodobně dojde ke štěpení a TOP 09 nebude kandidovat společně se STAN. V některých krajích se ale krajské organizace TOP 09 a STAN mohou individuálně dohodnout na společné kandidatuře.

Právě následující krajské volby v roce 2016 budou pro další vývoj aliance TOP 09 a STAN velmi důležité. STAN bude pravděpodobně kandidovat ve většině krajů samostatně, ale v některých krajích může také vyzkoušet volební koalici s různými jinými stranami a hnutími. Výsledek STAN může výrazně ovlivnit zájem členské základy o samostatnou kandidaturu v příštích volbách do Poslanecké sněmovny.

Na krajské a komunální úrovni mohou TOP 09 a STAN podle smlouvy o spolupráci z roku 2013 kandidovat samostatně, a ve většině měst a obcí hnutí Starostové a nezávislí mělo samostatné kandidátní listiny v posledních komunálních volbách v roce 2014. V Praze navíc hnutí STAN kandidovalo v Trojkoalici s KDU-ČSL a Stranou zelených. Předseda pražské organizace TOP 09 Jiří Koubek, který byl do této funkce zvolen až v listopadu 2014, to ale kritizoval, a řekl, že pokud by byl v čele krajské organizace už před komunálními volbami, vyvinul by maximální úsilí, aby hnutí STAN kandidovalo spolu s TOP 09. Podle předsedy hnutí STAN Martina Půty může samostatná kandidatura prospět jak STAN, tak i TOP 09.

Další vývoj aliance TOP 09 a STAN je také ovlivňován vztahem lídrů TOP 09 a STAN. Postoj nového předsedy STAN Martina Půty, který z důvodu svého obvinění

funkci předsedy dočasně pozastavil, je ve vztahu k TOP 09 více emancipovaný, ale přesto je připraven dodržet smlouvu o spolupráci, a zůstat v alianci s TOP 09 nejméně do roku 2017. V případě TOP 09 může odstředivé tendence v budoucnu vyvolat také odchod předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga, ale velkou roli hrají také vztahy 1.místopředsedy TOP 09 Miroslava Kalouska s vedením STAN.

V této diplomové práci jsem dospěl k závěru, že aliance TOP 09 a STAN je oboustranně výhodná na celostátní úrovni. Naopak na krajské úrovni by bylo pro TOP 09 a STAN výhodnější sestavit oddělené kandidátní listiny, nebo případně sestavit kandidátní listiny hnutí Starostové a nezávislí s podporou TOP 09. Na komunální úrovni situace závisí na situaci v konkrétním městě nebo obci. Zatímco ve velkých městech je spolupráce TOP 09 a STAN oboustranně výhodná, v menších obcích je výhodnější, aby převažoval vliv STAN. Vždy ale záleží na dohodě místních organizací TOP 09 a STAN v dané obci.

Summary

The relationship between TOP 09 and STAN is the alliance, because it meets Duverger's criterion for alliances. It's a long-term union between the political parties. The alliance is also in the Czech Republic often identified, when both parties are on one candidate list, but it's the list of one party. The alliance of TOP 09 and STAN started in 2009, when the first agreement was signed. This agreement was prolonged in 2013, but according to this second agreement, TOP 09 and STAN can run alone on the regional and local level, so their cooperation is free on the local and regional level. In 2009 – 2013, TOP 09 and STAN ran together in parliamentary and regional elections. On the local level, TOP 09 and STAN ran alone in some cities and villages, but they weren't rivals.

According to the new agreement, TOP 09 and STAN can run alone on the regional and local level, but it depends on the decision of the local and regional organizations. For example, in Prague, TOP 09 will run in local elections in October 2014 alone, and STAN will run with other parties, KDU-ČSL and SZ.

In regional elections in 2012, TOP 09 and STAN ran together, but in one region (Liberec), cooperating local movement NSK ran alone, and NSK won this election. Leader of this movement, Martin Půta, became a new governor of this region. In 2013, Martin Půta became a new chairman of STAN. He wants to stay in the alliance with TOP 09 on the state level again, but he wants STAN to run alone on the regional and local level.

This second agreement between TOP 09 and STAN is valid until 2017. Then leaders of both parties can make a prolongation of this agreement.

Primární zdroje:

Dohoda TOP 09 a STAN. Pokračujeme! [online]. [cit. 2014-02-05]

Dostupné z: [http://www.top09.cz/co-delame/medialni-](http://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/dohoda-top-09-a-stan-pokracujeme-15067.html)

[vystupy/dohoda-top-09-a-stan-pokracujeme-15067.html](http://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/dohoda-top-09-a-stan-pokracujeme-15067.html)

- Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online]. [cit. 2014-02-05] Dostupné z: <http://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobě-spolupraci-mez-top-09-a-stan.pdf>
- Smlouva o dlouhodobé spolupráci [online]. [cit. 2014-02-25] Dostupné z: <http://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobě-spolupraci-meri-top-09-a-stan-2013.pdf>
- Spolupráce s TOP 09 [online]. [cit. 2013-12-05] Dostupné z: <http://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/spoluprace-s-top09/>

Literatura

- Balík, Stanislav. Občanská demokratická strana a česká politika. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006
- Balík, Stanislav. Radniční koalice po komunálních volbách 2006. Středoevropské politické studie, Brno : Mezinárodní politologický ústav MU, 2008
- Blondel, Jean. Governing new European democracies. Houndmills: Palgrave, 2007
- Blondel, Jean. Introduction to comparative government. New York: Longman, 2003
- Blondel, Jean, Cotta, Maurizio: Party and Government: an inquiry into the relationship between governments and supporting parties in liberal democracies. Houndmills: Palgrave, 2002
- Brunclík, Miloš, Havlík, Vlastimil, Pinková, Aneta. Skandinávie. Praha: CEVRO Institut, 2011

- Cabada, Ladislav, Vodička, Karel. Politický systém České republiky. Praha: Portál, 2007
- Copus, C. Party Politics and Local Government. Manchester: Manchester University Press, 2004
- Dančák, B.; Hloušek, V. (eds.): Parlamentní volby 2006 a česká politika. Brno : Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2006
- Duverger, M. A kol. Influence des systèmes électoraux sur la Vie politique. Paris: Colins, 1950
- Duverger, Maurice. 1982. *La République des citoyens*. Paris: Éditions Ramsay
- Fiala, Petr, Mareš, Miroslav. Evropské politické strany. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001
- Línek, Lukáš, Mrklas, Ladislav, Seidlová, Adéla, Sokol, Petr. Volby do Poslanecké sněmovny 2002. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003
- Mrklas, Ladislav. Krajské volby 2000. Praha: CEVRO, 2001
- Novák, Miroslav. Systémy politických stran. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997
- Novák, Miroslav. "Politické důsledky systému voleb do Poslanecké sněmovny České republiky", in: V.Šimíček (ed.), Právní a politologické problémy voleb. Sborník příspěvků z konference, Acta universitatis Brunensis, Juridica, no 183, Masarykova Universita v Brně, Brno 1997
- Pšeja, Pavel. Stranický systém České republiky. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005
- Ryšavý, Dan, Šaradín, Pavel. Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě. Praha: SLON, 2011

- Říchová, Blanka. Komparace politických systémů II. Praha : Oeconomica, 2004
- Říchová, Blanka. Vládní modely v parlamentních systémech. Praha: Nakladatelství Moneta F-M, 2006
- Říchová, Blanka. Západoevropské politické systémy. Praha: Oeconomica, 2009
- Sartori, Giovanni. Srovnávací ústavní inženýrství. Praha: SLON, 2001
- Sartori, Giovanni. Teória demokracie. Bratislava: Archa, 1993
- Šušlíková, Lada. Vládní modely a koaliční chování ve vybraných systémech. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, 2009
- Švanda, Pavel. Neklid v Česku. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001
- Tabery, Erik. Vládneme, nerušíť. Praha: Paseka, 2006
- Úřad Vlády České republiky. Rok vlády ODS, TOP 09 a VV. Praha: Úřad Vlády České republiky, 2011

Elektronické zdroje:

- Bandyopadhyay, Siddharta, Chatterjee, Kalyan, Sjoström, Tomas. Pre-electoral Coalitions and Post-election Bargaining. *Quarterly Journal of Political Science*, 2011, 6: 1-53
- Budge, Ian, Lavel, Michael J., Strom, Kaare. Constraints of Cabinet Formation in Parliamentary Democracies, *American Journal of Political Science*, 38 (1994), 303-335
- Bull, M. J., & Newell, J. L. (2009). The general election in Italy, April 2008. *Electoral Studies*, 28(2), 337-342.
- Clemens, C. M. The Grand Coalition and a Changing Political Order: Shifting Alliances and a New Era in German Politics. *Forum* (2007) (2194-6183), 5(3), 1-16.

- Dahl, Robert. Party Systems and Patterns of Opposition. in P.Mair (ed.). The West European Party system. Oxford University Press, Oxford 1990, s.296-301
- Granieri, Roland J. Politics in C. Minor: The CDU/CSU between Germany and Europe since the Secular Sixties. Central European History 42 (2009) 1 – 32.
- Kuhn, R., & Murray, R. (2013). France's Left Turn: Mapping the 2012 Elections. *Parliamentary Affairs*, 66(1), 1-16.
- Lijphart, A. Democracies. Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries. New Haven, London: Yale University Press, 1984, s. 46-66.
- Lupia, A. - Strom, K. Coalition Termination and the Strategic Timing of Parliamentary Elections. *American Political Science Review*, 1995, vol. 89, no. 3, s. 648-665.
- Nadenichek Golder, Sona. Pre-election Coalition Formation in Parliamentary Democracies. Cambridge University Press, 2006, p. 193-212
- Reynolds, Andrew; Reilly, Ben; Ellis, Andrew. 2005. *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook*. On-line text (<http://www.idea.int/publications/esd/>).
- Roozendaal, P. Van. The Effect of Dominant and Central Parties on Cabinet Composition and Durability. *Legislative Studies Quarterly*, 1992, vol. 17, no. 1, s. 5-36.
- Ryšavý, D. 2007. Regionální politické elity – zrod, charakter a důsledky. *Sociologický časopis*, vol. 43, str. 993-1016.
- Schofield, Norman. „Coalition Politics: A Formal Model and Empirical Analysis.“ *Journal of Theoretical Politics* 1995 7(3): 245-281

- Schofield, Norman. „Political Competition and Multiparty Coalition Governments. *European Journal of Political Research* 1993 23(1): 1-33.
- Volden, C. - Carrubba, C. J. The Formation of Oversized Coalitions in Parliamentary Democracies. *American Journal of Political Science*, 2004, vol. 48, no. 3, s. 521-537.

Mediální zdroje:

- Evropští demokraté dostanou od státu 800 tisíc za komunální volby [online]. [cit. 2014-05-11] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/16923-evropsti-demokraty-dostanou-od-statu-800-tisic-za-komunalni-volby/>
- Hejtman Půta může zaměřit výš [online]. [cit. 2014-03-07] Dostupné z: http://m.denik.cz/liberecky_denik/c/hejtman-puta-muze-zamirit-vys-20140211.html
- Hybášková povede kandidátku KDU-ČSL v Hradci Králové [online]. [cit. 2014-02-05] Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-38044470-hybaskova-povede-kandidatku-kdu-csl-v-hradci-kralove>
- Interview ČT24, ČT24, 9.4.2014, [online]. [cit. 2014-04-09] Dostupné z: Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online]. [cit. 2014-03-31] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/214411000370328/video/>
- Kalousek: Celostátní spolupráce se STAN si vážíme [online]. [cit. 2014-02-12] Dostupné z: <http://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/kalousek-celostatni-spoluprace-se-stan-si-vazime-15020.html>
- Kasl: Nemohu volit stranu demagogů [online]. [cit. 2014-05-11] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kasl-nemohu-volit-stranu-demagogu-dru-/domaci.aspx?c=A020418_092540_praha_lin

- Konec spolupráce s TOP 09? Uvidíme, naznačuje lídr Starostů, 12.11.2014, [online]. [cit. 2014-12-07] Dostupné z: <http://video.aktualne.cz/dvtv/konec-spoluprace-s-top-09-uvitime-naznacuje-lidr-starostu/r~5cc8c17859e811e49b26002590604f2e/>
- Lidovci našli spojence proti TOP 09: EDS Jany Hybáškové [online]. [cit. 2014-02-05] Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-37774780-lidovci-nasli-spojence-proti-top-09-eds-jany-hybasbove>
- Martin Bursík bude kandidovat za TOP 09 do Senátu [online]. [cit. 2014-07-18] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/martin-bursik-bude-kandidovat-za-top-09-do-senatu-fff-/domaci.aspx?c=A140718_141702_domaci_mcn
- Náhradníka za exsenátora Štětinu vyberou lidé v Praze 10 v září [online]. [cit. 2014-07-01] Dostupné z: http://praha.idnes.cz/doplnovaci-volby-v-praze-0xt-/praha-zpravy.aspx?c=A140701_125936_praha-zpravy_bur
- Nebudeme spolupracovat s ANO [online]. [cit. 2014-02-12] Dostupné z: <http://www.starostove-nezavisli.cz/info-a-media/aktuality/nebudeme-spolupracovat-s-ano.html>
- Pospíšil jde za TOP 09 do voleb. Na euro si nechává odlišný názor [online]. [cit. 2014-03-07] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/top-09-schvalila-kandidatku-pro-evropske-volby-f4d-/domaci.aspx?c=A140220_175638_domaci_kop
- Pražskou kandidátku TOP 09 povede do voleb primátor Hudeček [online]. [cit. 2014-03-17] Dostupné z: http://praha.idnes.cz/prazskou-kandidatku-top-09-povede-hudecek-fp1-/praha-zpravy.aspx?c=A140317_224402_praha-zpravy_neh
- Rozpočtové určení daní: víc obcím, míň velkým městům [online]. [cit. 2014-12-27] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/185872-rozpocetove-urceni-dani-vic-obcim-min-velkym-mestum/>

- Schwarzenberg ustupuje do pozadí. TOP 09 může přijít o svůj magnet [online]. [cit. 2014-03-07] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/top-09-bez-schwarzenberga-a-bez-starostu-fc1-/domaci.aspx?c=A140207_222306_domaci_vez
- Sloučení ODS a TOP 09? Spojuje nás toho víc, než nás rozděluje, potvrdil občanský demokrat Benda, 10.11.2014, [online]. [cit. 2014-11-11] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/proaproti/_zprava/slouceni-ods-a-top-09-spojuje-nas-toho-vic-nez-nas-rozdeluje-potvrdil-obcansky-demokrat-benda--1418613
- Šéf Starostů a nezávislých Půta o rozchodu s TOP 09: Jsme jako Slováci [online]. [cit. 2014-12-07] Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-63098370-sef-starostu-a-nezavislych-puta-o-rozchodu-s-top-09-jsme-jako-slovaci>
Švédské politické strany uzavřely opoziční smlouvu do roku 2022 a zrušily předčasné volby [online]. [cit. 2014-12-30] Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2014/12/svedske-politicke-strany-uzavrely-opozicni-smlouvu-do-roku-2022-a-zrusily-volby/>
- TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť [online]. [cit. 2014-02-09] Dostupné z: <http://www.ceskapozice.cz/domov/politika/top-09-starostove-budou-v-krajskych-volbach-kandidovat-zvlast>
- TOP 09 chce obejít ANO. Nabídla ČSSD post primátora. [online]. [cit. 2014-11-11] Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/volby-2014/top-09-chce-obejit-ano-nabidla-cssd-post-primatora-prahy_321918.html#.VGIVWjSG9e4
- TOP 09 láká na evropskou kandidátku bankéře Niedermayera [online]. [cit. 2014-03-07] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/top09-chce-niedermayera-do-eurovoleb-dbp-/domaci.aspx?c=A140206_204533_domaci_vez

- Triumf ODS v Praze nahrává Bémovi [online]. [cit. 2014-05-11]
Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/triumf-ods-v-praze-nahrava-bemovi-dqb-/domaci.aspx?c=A021103_094212_zpr_volbyp_ton
- Události, komentáře, ČT24, 28.3.2014, [online]. [cit. 2014-03-31]
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/214411000370328/video/>
- Události, komentáře, ČT24, 1. 7. 2014, Jednotná pravice? [online]. [cit. 2014-07-01] Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/214411000370701/video/>
- Zmocněnec TOP 09 sestřelil Lud'ka Nečesaného [online]. [cit. 2014-03-31] Dostupné z: http://liberecky.denik.cz/zpravy_region/zmocnenec-top-sestrelil-ludka-necesaneho20100922.html

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Scénář rozhovoru s otevřenými otázkami
- Příloha č. 2: Rozhovor s Jiřím Koubkem
- Příloha č. 3: Rozhovor s Ondřejem Kolářem
- Příloha č. 4: Rozhovor s Martinem Churavým
- Příloha č. 5: Rozhovor s Janem Lacinou
- Příloha č. 6: Rozhovor s Františkem Váchou
- Příloha č. 7: Smlouva o dlouhodobé spolupráci TOP 09 a STAN z roku 2009 [online]. [cit. 2014-02-05] Dostupné z:
<http://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobě-spolupraci-mezi-top-09-a-stan.pdf>
- Příloha č. 8: Smlouva o dlouhodobé spolupráci TOP 09 a STAN z roku 2013 [online]. [cit. 2014-02-25] Dostupné z:
<http://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobě-spolupraci-mezi-top-09-a-stan-2013.pdf>

